

Martie - Luna spectacolelor

Centrul Cultural „Dunărea de Jos” a sărbătorit, în luna martie, sosirea primăverii printr-o serie de activități artistice deosebite.

Astfel, simbolul primăverii, mărțișorul, a fost vedeta expoziției (Fig. 3) claselor mici de pictură (prof. Olimpia Ștefan). Acea prezență unică în viața tuturor, mama, a fost sărbătorită prin spectacolul folcloric al Ansamblurilor „Doina Covurluiului” și „Doinița Covurluiului” (Fig. 2), cel al clasei de canto muzică populară (prof. Mărița Velicu), spectacolul clasei de canto muzică ușoară (Fig. 4) (prof. Emília Savu) și Concursul Național „Flori pentru mama” unde „Steluțele Dunării” (Fig. 5), grupul de elevi ai clasei de balet (prof. Rodica Androne), au primit premiul I la genul Disco și la dans modern.

Că mărțișoarele pot fi și muzicale, ne-a dovedit spectacolul clasei de canto muzică ușoară (Fig. 6) (prof. Adina Lazăr), cu participarea clasei de actorie (prof. Florin Toma).

Salonul de primăvară (Fig. 1), expoziția claselor de pictură (prof. Olimpia Ștefan), încheie lista bogată de evenimente artistice ale lunii martie, o lună plină de creativitate, bucurie și talent.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

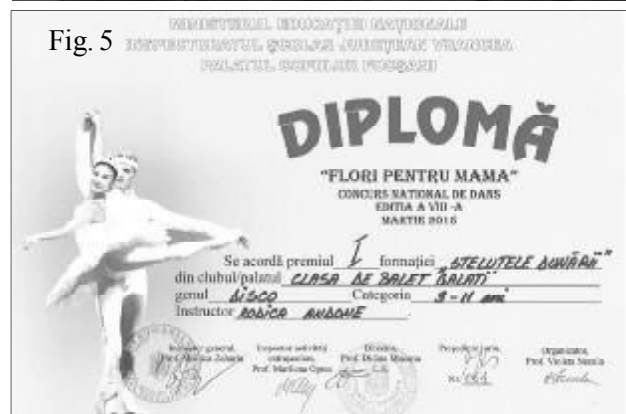

Fig. 5

Fig. 6

Ocupații și tradiții în Lunca Prutului

Teritoriul românesc îmbină forme de relief în trepte, bazine hidrografice generoase și prezintă influențe climatice diferite. Este importantă astfel cunoașterea și consemnarea informațiilor din sfera ocupațiilor tradiționale specifice zonei pescărești din arealul Prutului Inferior și a Dunării Inferioare, precum și a elementelor privind specificitatea etno-folclorică din sfera obiceiurilor și tradițiilor legate de ocupațiile tradiționale pescărești.

În acest context, proiectul „La pescuit – promovarea pescuitului ca ocupație tradițională în Lunca Joasă a Prutului Inferior și Dunărea Inferioară”, finanțat prin POP 207-2013, se axează pe inițierea tinerilor în vederea educării în spiritul păstrării și revigorării ocupațiilor tradiționale și promovarea tradițiilor în specificul pescăresc, pe cercetarea și punerea în practică a informației etno-folclorice referitoare la ocupația tradițională de bază – pescuitul – și ocupațiile anexe, derivate din ocupația de bază, meșteșugurile legate de tradiția pescuitului din perspectiva populației autohtone și a minorităților etnice din zona Luncii Joase a Prutului inferior și a Dunării Inferioare.

Astfel, la Cavadinești, în perioada 23 – 27.03.2015, a

avut loc prima serie de activități în specificul proiectului. În data de 23.03.2015, la Școala Gimnazială nr. 1 din Cavadinești, un număr de 22 de elevi s-au întâlnit cu membrii echipei de proiect și de cercetare, însoțiți de domnul Ionel Iancu, pescar, care au expus tinerilor prezenți, prin intermediul materialelor multimedia și al materialelor demonstrative, unelte și ustensilele clasice tradiționale, dar și cele moderne pentru pescuitul tradițional și cel sportiv. Pe 24.03.2015, la amenajarea piscicoleră Mața-Rădeanu, a avut loc concursul de pescuit unde tinerii au pus în practică tehnicile de pescuit cunoscute.

La finalul concursului, participanții au primit premii și mențiuni ce au constat în unelte și ustensile de pescuit. Ziua de „Bunavestire”, 25.03.2015 a fost dedicată pregătirii preparatelor din pește specifice zonei menționate.

Prin derularea proiectului amintit, se are în vedere nu numai păstrarea și transmiterea în forma originală a ocupației tradiționale de bază, a obiceiurilor și tradițiilor legate de pescuit, ci și a tuturor elementelor complementare ce privesc aspectele zonale.

Laura Panaitescu

Crișan V. Mușeteanu

Un scriitor complet, un medic savant și un om al lui Dumnezeu

Violeta IONESCU

O încercare de *Curriculum Vitae*, în parte alcătuit de autor, scris și mărturisit în scrisorile adresate copiilor săi și prietenilor apropiați, pus nouă la dispoziție prin bunăvoința familiei.

Data și locul nașterii: 25 Aprilie 1915, București.

Tatăl: Victor Mușeteanu, funcționar la Băncile Populare, contabil controlor, mort în 1919 la Tecuci.

Mama: croitoreasă, absolventă a Școlii Profesionale C. F. Robescu, născută Codreanu, fata profesorului Ghiță Codreanu de la Liceul Vasile Alecsandri din Galați. După moartea soțului ei, a venit din nou în familie la Galați, unde a locuit împreună cu cei doi copii, Crișan și Horia, până în 1932, când s-a mutat cu ei la București.

Studii: Cursul primar la școala Societății Femeilor Ortodoxe din Galați; Liceul Vasile Alecsandri absolvit cu examen de Bacalaureat în luna iulie a anului 1932; Facultatea de Medicină din București 1932-1938; Facultatea de Științe, secția Matematică-Fizică, București 1940-1941; Facultatea de Științe, Chimie, Fizică, Matematică, Jena 1941-1942, Bursă Humboldt.

Preparator la Facultatea de Medicină, București, Catedra de Histologie și Histogenază, 1936-1940.

Activitate profesională: Extern prin concurs în Eforia Spitalelor Civile, București 1937-39; Intern prin concurs în Spitalele Așezămintelor Brâncovenești 1939; Intern prin concurs în Eforia Spitalelor Civile 1939-1943.

Doctor în Medicină, 1942, Universitatea București.

Medic de batalion pe front, 1942-1945.

Medic secundar în Clinica de Boli Contagioase București, prin concurs, 1943; din cauza războiului, efectiv din 1945 până în 1949.

Medic consultant de Medicină Internă în Ministerul Comunicațiilor, Telefoane, 1950-1951.

Medic de circumscripție adulți, 1951.

Medic pediatru Creșă și Cămin, 1951-1952.

Medic pediatru de circumscripție, 1952-1954.

Medic de laborator clinic, 1954-1969.

Cercetător științific (Wissenschaftlicher Angestellter) în Institutul de boli infecțioase Robert Koch din Berlin 1969-1980 și apoi, după pensionare (1980), reangajat prin contract 1980-1981.

În 1981 a părăsit Institutul Robert Koch din Berlin și

s-a mutat în Sudul Germaniei, la Lahr, la 50 de km nord de Freiburg. În 1987, Institutul Max-Planck de Immunobiologie din Freiburg l-a solicitat ca medic specialist de boli infecto-contagioase (ca *visiting professor*), pentru a lucra la cercetarea epidemiei de Borrelioză, boală numită Lyme Disease, împreună cu o echipă de biologi și biochimiști condusă de dr. Markus Simon. A fost angajat cu contract, el ocupându-se de cercetări privind clinica și histo-patologia acestei boli. Cu acest prilej, i s-a dat posibilitatea să înființeze un laborator de histologie care lipsea Institutului, unde a continuat cercetarea histo-patologică și pentru alte lucrări inițiate de dr. Markus Simon.

În opt ani de lucru s-a ajuns la realizarea vaccinului antiborrelioză – o premieră mondială. Patentul a fost cumpărat de firma farmaceutică americană Smith Kline, de la Max Planck Gesellschaft, care a comercializat-o, cu suma de un milion de dolari.

În afară de acest produs, a lucrat experimental pe două proteine intracelulare, descoperind acțiunea lor antibacteriană și antivirală.

Activitatea medicală a doctorului în medicină Crișan V. Mușeteanu s-a terminat în anul 2002 când a încetat să mai lucreze ca angajat în Institutul Max Planck, lăsând grupului său de lucru ideea unei eventuale transformări a proteinelor intracelulare în medicamente.

Data decesului: a încetat din viață la vârsta de 91 de ani, la 5 decembrie 2006, în casa lui de la Freiburg. Este înhumat la Berlin, oraș în care locuiește Cristina și acum și a doua lui soție, doamna Uta (Jutta) Mușeteanu.

*

Specialități și activități profesionale:

Medic specialist de boli infecțioase prin concurs Ministerul Sănătății, 1948.

Medic specialist de laborator clinic prin concurs Ministerul Sănătății, 1958.

Membru al revistei *Excerpta Medica*.

Membru al Soc. de Pediatrie Germană.

Membru al Soc. de Microbiologie Germană.

Membru al Societății Scriitorilor „C. Negri”, Galați.

Distincții acordate în timpul vieții:

Cetățean de onoare al Municipiului Galați, 2002.

Profesor onorific al Universității „Dunărea de Jos”, Galați, 2004.

Contribuții personale în domeniul medicinei:

- Studiul clinic pe un număr de 1000 de subiecți bolnavi de tifos exantematic. Demonstrarea leziunii - creșterea permeabilității vasculare (capilare) - edem cerebral. Înlocuirea tratamentului cu infuzii de ser fiziologic cu anti-edem și substanțe de micșorarea permeabilității vasculare (vitamine P) cum se spunea în 1946.

- Descoperirea fenomenului de fragmentare (rupere) a nucleului monocitului în monocitoza infecțioasă. Metodă de diagnostic precis și practic. Virusul face parte din familia herpesului.

- Comunicări de cazuri clinice: Meningită cu Meningococul Mucosus-Sindrom Waterhausen Friedrichsen. Encefalită stafilococică...etc.

- Izolarea sindromului encefalo-pneumonia sugarului și a etiologiei lui.

- Leziunile cerebrale în febra galbenă experimentală.

- Efectele leziunilor cerebrale asupra comportării psihice a șoarecelui.

- Demonstrarea existenței inflamației în encefalita din boala scrapie. Demontarea ideii de boală contagioasă fără inflamație direct cu leziuni degenerative.

- Determinarea leziunilor cauzate de Borrelioză.

- Contribuție pentru realizarea vaccinului antiborreliozic.

- Contribuție la cercetarea activității antibacteriană și antivirotică a unor proteine celulare (perforin și gramcid).

Comunicări și Conferințe:

- Diagnosticul și tratamentul febrei recurente. Soc. Internilor și foștilor Interni, 06.09.46.

- Asupra unei epidemii de febră tifoidă declanșată prin alimentație. Soc. Internilor, 06.11.46.

- Hemiplegie în cursul unei febre recurente, vindecare. Soc. med. a spitalelor din București, 03.04.47.

- Academie de Medicină: Asupra efectului presor în T. E., 1948.

- Asupra chistului hidatic al creierului unui copil. Soc. Pediatrie, 20.07.52.

- Asupra unei forme septicemice supraacută cu meningococ. Soc. Ped., 12.5.53.

- Asupra encefalo-pneumonitelor datorate unui virus

de dimensiuni mari din familia Myagavanelor. Conf. de pediatrie Brăila, 12.06.58.

- Asupra formelor oligosimptomatice sau hematologice a mononucleozei infecțioase. Soc. de Pediatrie București, 10.08.58.

- Asupra originii reticulo-endoteliale a monocitului. Soc de Morfologie, București, 27.07.56.

- Un caz de galactozemie Simp. dismetabolii ereditare și câștigate. Turnu Severin, 21.05.65.

- Un caz de anemie hemolitică nesferocitară (Favism) Idem, 21.05.65.

- Un caz de feniketonurie. Idem, 21.05.65.

- Anemiile hemolitice congenitale nesferocitare. Soc. Neurologie Buc., 01.07.65.

- Asupra diagnosticului mononucleozei infecțioase. Cong. III Internațional de Patologie Infecțioasă. București 09.10.62.

- Integrala Dost. Secția de Biomatematică Soc.

Științelor Medicale. Facultatea de Fizico-Matematică. București, 08.03.64.

- Contribuția școlii românești la descoperirea factorului etiologic al Pneumoniei atipice Primare. Consfătuirea Interreg. de viroze respiratorii. Baia Mare, 30.09.61.

- Încercări de echilibrare a cazurilor de insuficiență respiratorie. Consfătuirea de reanimare: reanimare hidro-electrică a bolnavului medico-chirurgical. Călimănești, 09.10.65.

- O nouă atitudine terapeutică în stările toxice la sugari. Soc.de Pediatrie. 11.11.67.

- Internationales Symposium Pediatrie. Iglis Austria, 29.-30.09.69.

- Invitat de Facultatea de Medicină Universitatea Mc.Gill.Montreal, Canada. Prezentarea preparatelor de histo-patologie a encefalo-pneumonitei, 01.06.70.

- Berliner Mikrobiolog. Gesellschaft. Über den Erreger der Infektiösen Mononucleose, 16.06.70.

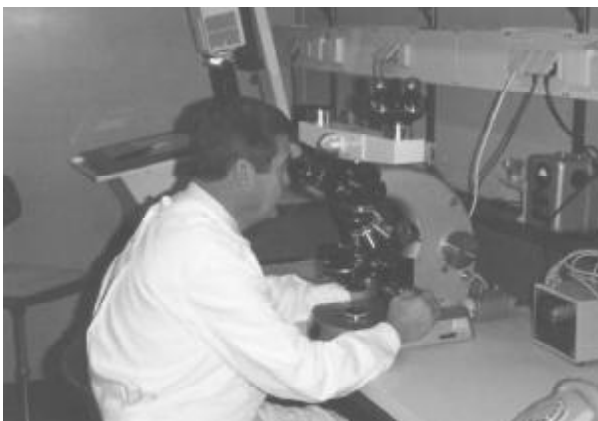
- Berliner Gesellschaft f. Pathologie. Virushemmung durch Mukopolysaccharide in der Gewebekultur und im Tierversuch, 14.11.72.

- Max-Planck-Institut für Hirnforschung München. Prezentarea preparatelor Histopathologische ale Encefalitelor virale (Febră galbenă), 10.07.73.

- Congresul național al pediatriei. Nürnberg. Encefalitele virale ale copilăriei, 20.08.74.

- Congresul neurologic danubian. Deficiențele post encefalitice la animale. Viena, 13.05.75.

- Berliner Mikrobiologische Gesellschaft. Ein

Tierexperiment. Modell gibt Hinweise auf Aetiologie degenerativer Erkrankungen des ZNS., 30.10.79.1

- Max-Planck-Institut f. Immunbiologie. Die Anatom-Pathologie und Klinik der Borreliose (Lyme Disease), 14.06.89.

*

Activitate literară

A început prin a scrie poezie la 15 ani, în timpul liceului, iar primul ciclu de poezii, intitulat „Răstălmăciri de vis”, datează de când era student la medicină. Nu a publicat însă atunci, deoarece între 1935-40 era preocupat de cariera sa, urcând, după mai multe concursuri, treptele ierarhiei medicale. Apoi a plecat în Germania pentru studiul chimiei, fizicii și matematicii. A urmat războiul, în care a fost medic de batalion. După instaurarea dictaturii comuniste în România, publicarea scrierilor sale nu a mai fost posibilă.

La invitația Institutului Robert Koch din Berlinul de Vest, a plecat din nou în Germania. Pentru că birocrăția comunistă l-a împiedicat să se mai întoarcă în țară, a fost nevoit să rămână în exil. În Germania, a avut posibilitatea să-și continue în liniște activitatea profesională, cât și cea literară.

Publicații: în anul 1970, la revista „Limite”, Paris; urmează: „Revista Scriitorilor Români”, Roma; revista „Zodii în Cumpănă”, Freiburg; revista „Jurnalul Literar” din București; revistele „Porto Franco” și „Antares” din Galați.

Apariții în volum. PROZĂ. Din tetralogia „Proiecția unui necunoscut pe secolul în care a trăit”, conținând: „Lumea copilăriei mele”, „Între cele două războaie”, „Amintirile din război/ Strigătul” și „Povestiri”, au apărut:

* „Lumea copilăriei mele”, București, 1998 – roman de debut). Ediția a doua, la Editura ALMA Galați, 2001;

* „Amintiri din războiul 1941-1944, București, 1998 – Strigătul”, Editura „Jurnalul literar” 2003; în 2004 a fost tradusă în limba germană.

* „Povestiri”, Tipored SRL, București 2000 – prima ediție și ediția a doua de povestiri și laviuri, intitulată

„Caniculă asupra Prusiei”, Editura „Jurnalul literar”, 2004.

POEZIE. „În căutarea lui Dumnezeu”, Editura „SINTEZE”, 2006 (în două ediții); „Aventurierul liniștit” și „Destinul geometric”, Editura „Jurnalul literar”, 2005.

TRADUCERI. Din germană: „Isus” de teologul german luteran Rudolf Karl Bultmann, profesor de „Noul Testament” la Universitatea din Marburg; din engleză: „Inima întunecului” de Konrad, „Ursul” de Faulkner, „Arta poetică” a lui E.A.Poe; și din lirica shakespeariană: Done, Erza Pound, Jeats etc. și piesa „Richard al treilea”.

A mai scris: ESEURI, CRITICĂ LITERARĂ ȘI DE ARTĂ, SCRISORI - a purtat o vastă corespondență cu membrii familiei sale, în special cu fiica cea mare, Cristina, și cu foarte mulți prieteni.

În anul 2013, Editura Muzeului de Istorie Galați a alcătuit o sinteză antologică a scrierilor lui Crișan V. Mușețeanu, publicată în trei volume, intitulată „**OPERE ALESE**”. O apariție de excepție, ediție de lux, îngrijită de Violeta Ionescu, îmbogățită cu fotografii de familie și ilustrate ale Galațiului interbelic, puse la dispoziție în majoritate de ing. Costel Gheorghiu, dar și de numeroase lucrări inedite, puse la dispoziție cu generozitate de familie.

*

Activități umanitare

Acest om universal dăruit de Dumnezeu, care a primit pentru a dăruia, a fost atent până în ultima clipă la tot ce se petrecea în jurul său.

A sprijinit financiar și moral revistele gălățene în care a publicat și el, „Porto Franco” și „Antares”, precum și pe mulți scriitori în al cărui viitor literar credea.

În timpul inundațiilor din vara anului 2005, a contribuit la ajutorarea sinistraților din județul Galați, printr-o donație oferită cu discreție creștină Episcopiei Dunării de Jos.

Potrivit ultimei dorințe, după trecerea sa la cele veșnice, soția lui, doamna Uta Mușețeanu, a trimis din Germania o donație importantă de carte, destinată bibliotecii Episcopiei (acum Arhiepiscopiei) Dunării de Jos și bibliotecii Liceului Vasile Alecsandri. Cele aproximativ 500 de volume reprezintă opere ale scriitorilor clasici latini și greci (245), opere ale Sfinților Părinți și ale scriitorilor bisericești (53), scrieri ale teologilor români, germani și francezi (54), precum și literatură beletristică, istorică și filosofică contemporană (60).

A trăit și a gândit aproape un secol, înconjurat de cărți, de obiecte frumoase, de colecții rare, de oameni deosebiți pe care i-a înțelept și i-a înnobilit prin prezența sa. S-a bucurat de viață și de roadele muncii sale, deși nu i-a fost ușor să trăiască departe de „rotundul” țării lui și viața nu i-a oferit numai satisfacții.

Dumnezeu să-l odihnească în grădinile Sale!

Lumea copilariei mele, Casa Mantu,

(fragment)

Crișan V. MUȘETEANU

„...În Galați, pe strada Cuza-Vodă, pe marginea râpei Galațiului mijociu, se afla casa Mantu. Avea o priveliște foarte întinsă în Cotul Pisicii, Brateș și Lunca Prutului. În zilele senine, după ploaie, se întrezărea Reniul. Noaptea, luminile orașului vecin se vedeau perfect. Casa era așezată în mijocul unei grădini mari. Grădina din față, de la stradă până la peronul casei, cu un rond mare la mijloc, împrejurul căruia să intre și să iasă cupeul doctorului și marea grădină din spatele casei. Se întindea de la terasa din spate până în vale. Întâiu, pe o sută de metri plan, cu pajiște, și apoi cobora repede în râpă. Ca să susție terenul, erau plantați salcâmi, ca un crâng. În

Casa Mantu

jurul terasei erau trandafiri urcători albi-roz care se ridicau pe coloanele terasei, transformând-o într'o pergolă. Grădina toată era foarte bine întreținută. O perfecție de orânduire și armonie horticola. Toți frații Mantu, erau trei, împreună cu un grădinar se ocupau de ea. Era bătrânul grădinar al familiei, rămas de la părinți. Mantos. Mantos bătrânul se trăgea dintr'o familie greacă din insule. Părinții lui veniseră la Galați, fugiți de prigoana turcească, urmând revoluției grecești. O parte din insule, participante la revoluție, rămăseseră la turci și turcii se răzburau. Țările Române, încă sub dominație turcească, însă păstrându-și autonomia de întotdeauna, ofereau un refugiu prielnic grecilor de sub stăpânirea turcească. Plecând spre România, nu-și pierdeau averea, așa cum s'ar fi întâmplat dacă se stabileau în Grecia. Colonia greacă din Galați, veche de când lumea, se bucura să-și primească frații. Galațiul, portul Moldovei, era prin poziția lui în apropierea mării și adâncimea Dunărei, permițând intrarea vaselor maritime, un centru comercial de importanță internațională. De sus, din munți, pe Bistrița și pe Siret, veneau pădurile munților moldoveni care, transformate în cherestea, mergeau în întreaga Mediterană, în special în Egipt, lipsit de lemn de construcții. De la Viena, cu damfărul, ajungeau la Galați produsele industriale ale meseriașilor nemți. Unele rămâneau în țară, altele plecau mai departe, în Orient. Prima escală se făcea la Constantinopol, apoi Smirna, Haifa, Beirut, Alexandria. Prin portul Galaților intrau colonialele orientale: piperul, vanilia, cafeaua, ceaiul, ca și fructele mediteraneene: portocale, lămâi, măslina. Era un loc de tranzit și de tranzații comerciale ideal pentru greci. Se îmbogățeau într'o generație. Grecii aduceau cu ei rafinamentul, relațiile, cultura. Frații Mantu, fost Mantos, erau a treia generație cu avere stabilizată, comerțul casei era dus mai departe de cumnatul lor Corvisianu, probabil italian grecizat în insule. Toți erau bilingvi, vorbeau tot atât de bine românește, cât și grecește. Educația și studiile

adăugau și limba franceză. Oficial se vorbea franțuzește, ca să nu fie înțeleși de slugile grecești și române, în familie grecește, cu toată lumea românește. Toate, perfect. Cel mai mare dintre frați, Georgică Mantu, era doctor în medicină de la Paris. Menelas, Menelică în românește,

era și el doctor în drept de la Paris. Nicu, Nicos în familie, era pictor. Învățase pictura la München și, bineînțeles, făcuse turul italian și sejour-ul parisiian, dar neatins de avangarda picturii franceze, rămăsese clasic și de școală veche, gen Lembach. Toți erau neînsurați, holtei bătrâni, domni rafinați și respectabili prin cultură, purtare, meserie și avere. Duceau, în anii imediat după războiul mondial, o dulce vita de aristocrație burgheză *à la belle époque*. Întotdeauna

foarte bine îmbrăcați, cu haine tăiate la Londra, cămăși albe de in, călcate și scrobite perfect și în fiecare zi cu altă cravată.

Erau îngrijiți de Eleniki, majordonul casei, rămasă cu cheile de când trăiau babacii. Grecoica bătrână îi crescuse și avea, pe lângă o mare dragoste, și o mare autoritate asupra lor. Nu se lua nici o hotărâre în casă fără avizul ei. Nu se schimbau draperiile salonului mare, nu se cumpăra veselă nouă sau tacâmuri fără ea. Ea conducea toată economia, ea aprindea sau porunceau aprinderea lămpilor cu ulei, ea porunceau făcutul focului în sobă, ea dădea bucătăresei proviziile din câmară și ea, însoțită de un rânduș, făcea cumpărăturile zilnice ale casei și, în sfârșit, ea puneu ultima tușă la mâncărurile servite. Tot sub absolutul ei control era spălată rufăria casei, sub ochii ei se dădea spălătoresei, se călca și se aranja în dulapurile de stejar, mari, ale oficiului. Dantelăria și cămășile băieților erau călcate cu mare dichis de mâna ei. Numai vinurile, pivnița nu erau sub administrația ei. De pivniță se îngrijeau băieții, dar mai ales Menelică. Era o pivniță vestită, nu numai în oraș, ba chiar în întreaga țară. Boltită în malul de lut al râpei, căptușită cu piatră poroasă din dealurile Măcinului, uscată și aerisită, îngrijită și curată ca o farmacie, ținea în ea tot felul de vinuri românești, grecești, italienești și franțuzești. Erau vinuri de Cipru, uleioase și dulci, făcute din stafide galbene ca chihlimbarul baltic de la acul cravatei lui Georgică, doctorul, piatră mare, caboșon, cât o jumătate de ou de porumbel. Limpede și el, ca vinul de Cipru. Erau vinuri multe și bune și din toate părțile Țărilor Românești. Vinuri de dealurile Niculițelului, și ele galbene, dar cu dulceața redusă de gust de nucă încă albă, tinere încă, vinuri de la mănăstirea Cocoș, roșii, roșu închis ca petala de trandafir negru, cu gust aspru de scorțișoară și piper, unele puterea ursului, și altele cu aceeași culoare, dar mătăsoase, alegându-se aproape în felii lunecoase unele pe altele, catifea. Erau slăbiciunea unchiului meu după mamă, Nenea Milu. Vinuri bune pentru baclava, tăindu-i grăsimea, lăsându-i și evidențiindu-i dulceața nucilor coapte în miere. A! Vinuri multe și bune și bine păstrate și îngrijite.”...

Iubirea are vârstă?

Daniela Vlădescu

Interviu realizat de Vall Alexandru

Anul 1985 a însemnat un an de referință pentru omul Daniela Vlădescu, cât și pentru artistul de la acea vreme.

Anul în care a concurat pentru postul de la Opera Națională, deși avea credința că acel post este deja ocupat, conform zicalei: „concursul e joi și postul ocupat de marți”. Nu a fost așa, „Lucia” a fost șansa ei.

Dupa revoluție, de pe scena Operei Române a ajuns să cânte pe scena mult prea mică și îngustă a restaurantelor, ceea ce pentru un artist de un asemenea calibru nu este deloc o bucurie, ba dimpotrivă. Nu știe ce înseamnă cuvântul trădare. Spune despre sine că nu poate fi un om rău, dar, în aceeași măsură, deși îi detestă pe cei care își fac din propria lor viață un scop în sine, îi respectă pentru faptul că pot fi „consecvenți”. De câțiva ani este director al Teatrului de Operă și Balet „Oleg Danovschi” din Constanța, instituție pe care o respectă și căreia i se dedică. Viața Danielei Vlădescu este între București și Constanța, între scenă și biroul de director al teatrului, între iubirea pentru prieteni și iubirea pentru animalele de care nu se poate despărți. Imensa bucurie de a se simți cu adevărat un artist i-au redat-o mai târziu colegii de la Teatrul de Operetă „Ion Dacian” din București. Au primit-o cu căldură și niciodată nu s-a simțit în plus, niciodată printre acești oameni nu a avut sentimentul că deranjează. Aici i s-a redat ceea ce pe nedrept îi fusese „confiscat” de ceilalți „colegi”, și anume demnitatea de a fi artist întru totul.

Dacă nu ar fi fost acești oameni minunați, oameni pe care am avut onoarea să-i cunosc, am fi auzit de Daniela Vlădescu doar prin prisma unei relații de amor, nicidecum de artistul, omul de suflet, omul căruia iubirea pentru oameni îi dă mereu puterea de a merge mai departe.

- Cum a fost copilăria, ce amintire amuzantă îți inundă ființa bucurându-te?

Sunt un om norocos din punctul de vedere al copilăriei. Am fost înconjurată de dragoste și răsfățată de părinți, unchi și mătuși. Am avut parte de o familie decentă, sensibilă, cinstită, iubitoare de muncă și de frumos. Îmi amintesc cu drag, cu nostalgie și cu dor de diminețile Sfântului Nicolae. De ce? Pentru că locuiam în aceeași curte cu părinții mei și cele două familii ale surorilor tatălui meu. Ei nu aveau copii, așa că am avut trei perechi de părinți care mă iubeau, mă îngrijeau și îmi îndeplineau toate dorințele.

În ajunul Sfântului Nicolae îmi înșiram în toate ferestrele pantofiorii și ghetuțele, iar dimineața, până se lumina de ziua, făceam un rond prin curte să văd ce mi-a adus Moș Nicolae. Ghetuțele erau pline de daruri și tot ce îmi dorisem se afla între ferestre.

- Adolescența poți spune că a fost „o zi pierdută” sau o „experiență dorită”?

Adolescența a fost pe măsura copilăriei. Am trăit cu intensitate fiecare zi, ocrotită de dragostea și sfaturile familiei. Țin minte că aveam deja 17-18 ani și „ai mei” ieșeau la fiecare ușă și fereastră când plecam de acasă și îmi dădeau sfaturi, îmi spuneau să îmi pun fularul, căciula, mănușile, să nu mai merg pe scara troleibuzului, să nu mai chiulesc de la geografie, să nu mai dau mâncarea la căței, să nu întârzii după ore.

Mă enervau cu atenția lor și câtă dreptate aveau, și cât de mult îmi lipsesc acum!!!

- Alb-negru sau color?

În funcție de starea momentului.

Alb pentru seninătate, simplitate, sinceritate.

Negru pentru tristețe, durere și amărăciune.

Color pentru minunea verii, a călătoriilor, a locurilor inedite și pentru prietenii.

- Cât de „open-minded” ești? Ce părere ai despre parada gay-ilor?

Am înțelegere pentru toate imperfecțiunile omenești, atunci când sunt involuntare și naturale, atunci când nu înseamnă viciu și perversiune.

M-au fascinat întotdeauna travestiții, nu îmi pot dezlipi privirea (nu critică) de la paradele gay. Oamenii se împart, în buni și răi, nicidecum după orientarea sexuală.

- Cum începe o zi din viața ta?

Orice zi din viața mea începe foarte devreme, cu o grijă imensă în suflet pentru ființele iubite. Au fost părinții, rudele, iubirile, iar acum au rămas prietenii fideli, animalele. Am mulți căței și pisoi, iar fiecare dimineață este la fel, oriunde m-aș afla. Hrănesc animalele din casă sau din curte, sau de la colțul străzii, sau de sub fereastra hotelului, sau din parcare în care am adormit la un drum lung.

Așa simt că am un rost și că am ajutat și eu un suflet chinuit și nevinovat.

- Cât de mult te-au afectat acuzațiile ale căror țintă ai fost datorită relației cu Nicu Ceaușescu? Ai fost un artist interzis, din păcate. Ai plătit scump dragostea pe care i-ai purtat-o lui Nicu.

M-au afectat la fel de mult ca orice nedreptate care mi se întâmplă sau despre care aud. Nu voi înțelege niciodată răutatea gratuită, minciuna și speculațiile veninoase, indiferent de ținta lor. E firesc ca eu să fiu mai lovită, ca persoană în cauză, dar sunt revoltată și de ceea ce se întâmplă similar altor persoane: acuze nefondate, bârfe ireale. Niciun sacrificiu nu este prea mare atunci când iubești. Greu este să constăți că sacrificiul tău a

fost nemeritat și că iubirea pe care ai purtat-o nu a fost împărțită.

- Unii oameni își trasează anumite ținte de atins în carieră. Pentru tine care crezi că este apogeul profesional? L-ai atins prin directoratul de la Constanța?

Meseria de artist este subiectivă. Nu știm niciodată cât timp va străluci aura noastră, cât timp vom avea puterea să captăm atenția publicului și cât timp vom rezista fizic acestei meserii. În orice dimineață mă pot trezi fără glas și fără siguranța zilei de mâine. Țelul meu a fost doar să rezist, să îndeplinesc, cel puțin onorabil, misiunea ce mi-a fost trasată, aceea de a încălzi sufletele oamenilor (ca orice artist adevărat). Despre funcția nevisată și nesperată pe care o am aici în Constanța - nu ne naștem directori, suntem oameni cu putere și se poate și fără noi. Dacă atunci când ai puterea să faci rău, nu îl faci, înseamnă că și funcția de director poate fi un țel.

- Crezi că putem vorbi în artă despre subiecte tabu sau chiar de criterii morale?

În ziua de azi, în artă vorbim despre orice, mai puțin despre frumos și despre căldură. Da, se poate vorbi, dar arta ar trebui să ne facă mai buni, mai sensibili, mai înțelepți, așa că subiectele ar trebui alese cu grijă. Astăzi subiectele din artă ne învrăjbesc, ne imunizează și ne urătesc. Nu e drept.

- Iubirea are vârstă?

Iubirea poate fi posibilă oricând și poate fi imposibilă la orice vârstă.

- Iubești pe cineva în momentul ăsta, ai un partener de viață în acest moment?

Nu, nu.

- Ce faci dacă se îndrăgostește cineva de tine?

Dacă este o persoană nepotrivită, mă fac că nu observ, dacă ar fi un sentiment reciproc, aș fi încântată și receptivă.

- Un om timid? Sau spui lucrurilor pe nume?

Sunt timidă și decât să spun un adevăr neplăcut sau o părere brutală, mai bine tac.

- Care sunt slăbiciunile tale?

Pantofii, dulciurile și mila față de ființele neajutorate.

- Frumusețea unei femei crezi că ține mai mult de aspectul fizic sau doar de latura sentimentală?

Cu cât interiorul este mai nobil și mai frumos, cu

atât „ambalajul” este mai strălucitor și mai rezistent.

- Ai încredere în prieteni?

Chiar dacă unii m-au dezamăgit și m-au trădat, am noroc de mulți prieteni adevărați care nu m-au lăsat să îmi pierd încrederea în cel mai frumos sentiment, „prietenia”!

- Te consideri o femeie împlinită?

Nu sunt o femeie împlinită pentru că nu mi-am realizat ce este mai important pe lume, o familie, unul sau mai mulți copii și siguranța că nu voi îmbătrâni singură.

Dacă nu aș fi iubit atât de mult animalele, peste 5 ani aș fi trăit oriunde în lumea asta minunată, pe malul unei mări sau al unui ocean. Am cel puțin 50 de animale în grijă, visez să am o casuță, nu în București, cu o grădină imensă, departe de oameni și „civilizație”, cu cămărilor pline de provizii, cu muuuuuulte seriale de comedie pe dvd-uri, cu muzică romantică și sensibilă și cu toate animăluțele în jurul meu.

O fi rău!?

O nouă carte cu povețe

Săndel DUMITRU

Scriu, dragă cetitorule, destul de rar și destul de greu, despre o anumită categorie de cărți, care au bunăoară în spatele lor o experiență de viață uriașă și profundă. Și afirm că astfel de cărți nici nu trebuie dezbătute folosind doar limbajul vetust al unei alte experiențe livrești, care i s-ar putea opune poate acestei experiențe, căpătate în mod cert înfruntând zilnic „frica, greața, fofilarea” acestei lumi, atâta de neașteptate. Recursul la memoria lecturii din opera marilor clasici este un lucru obișnuit la un om trăit toată viața printre cărți, așa cum este domnul doctor Bacalbașa. Se vede că de multe ori lacrimile dimineților lui, când lua în piept o lume potrivnică, deveneau cerneală neagră și se așterneau pe coala simplă de hârtie, care conservă experiența lumii, spre binele ei.

Citind cu atenție și plăcere cartea, un exercițiu de virtuozitate spirituală, nu am putut să trec peste *Melancolia* lui Mihai Eminescu, atâta de profundă și cred atâta de sugestivă: „Credința zugrăvește icoanele-n biserici-/ Și-n sufletu-mi pusese poveștile-i feerici./ Dar de-ale vieții valuri, de al furtunii pas/ Abia conture triste și umbre-au mai rămas./ În van mai caut lumea-mi în obositul creier./ Căci răgușit, tomnatec, vrăjește trist un greier;/ Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi țiu./ Ea bate ca și cariul încet într-un sicriu./ Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură/Încet repovestită de o străină gură./ Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost./ Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost/ De-mi țin la el urechea - și rîd de câte-ascult/ Ca de dureri străine?... Parc-am murit de mult.” Ce vremuri trăim oare? Spadasin elegant, Nicolae Bacalbașa retransmite un sfat shakespirian: „Și puneți la căt guri voastre/ Căci vremurile sunt ieșite din țâțâni.”, un sfat pe care vulcanicul om, care este autorul cărții „Frica, Greața, Fofilarea”, nu l-a respectat niciodată, suportând cu stoicism și consecințele, nu tocmai plăcute, ale actului de nesupunere. Căci în această țară a funcționat vreme de secole avertismentul domnitorului (despotului) țării, celebrul sfat domnesc ca „altfel să nu faci!”. Trasând de la început linia de forță a lecturii care urma, scriitorul disecă în câteva pagini ale cărții și „voința plăpândă, bucuria de a se oferi învingătorului” a acestui popor, așa cum în mod corect afirma Soljenițin. Om care a fost des obligat să facă disecții, prin natura meseriei, el mai observă că materia se organizează, în situațiile limită, după regula conservării speciei, „fugi sau luptă!” La om, una din aceste două posibilități se activează inconștient, dar autorul pare interesat să afle dacă și la națiunea română principiul funcționează și mai ales cum funcționează... Pentru că, dacă nu ai răspunsul adecvat unei astfel de situații, atunci îți vei tăia probabil venele ca delicatul poet rus Esenin, iar cu sângele devenit cerneală o să lași în urmă consemnat un eșec de conștiință, zguduitor și ineficient, eșecul de

„a păși în beznă/ A aștepta toată viața Întâlnirea, a o pierde/ și a rămâne singur în întunericul nopții.” Autorul nu uită să reactiveze un alt mare scriitor și gânditor al lumii, Antoine de Saint Exupéry, redându-ne nouă oamenilor, pe acest pământ al oamenilor, dreptul de-a iubi, dar nu oricum, pentru că „a iubi înseamnă să fii responsabil (aimer c'est être responsable)”. Oare vă mai reamintiți motto-ul romanului *Micul Prinț*? „Numai cu inima poți vedea bine, lucrurile esențiale rămân ascunse ochilor (On ne voit bien qu'avec le coeur. L'essentiel est invisible pour les yeux)” și nimeni nu poate fi degrevat de răspunderea pentru semeni, pe fața acestui pământ. Același mare scriitor francez pune în gândirea Micului Prinț și următorul

angajament profund uman: „Ai devenit responsabil pentru totdeauna pentru ceea ce ai domesticit (Tu deviens responsable pour toujours de ce que tu as apprivoisé)”. Nu o să intru acum în toate detaliile și nu o să analizez virtuozitățile lingvistice ale unui destul de cunoscut combatant pe tărâmul civic, pentru că tocmai asta este chemat și bine sfătuit să facă cetitorul, pe care nu-mi propun să-l burdușesc cu opiniile mele. Într-o astfel de carte sunt prezente la tot pasul opinii politice, susținute cu argumentele autorului, dar propuse totuși pentru dezbateră publică. Spun acest lucru pentru că întreaga carte este o culegere mare de articole publicate pe distanța a 25 de ani, adică atitudinii publice cu care cetitorul nu vine astăzi prima dată în contact. Și aici sunt opinii

și opinii, eu de pildă nu prea împărtășesc întregul șir de parabole, cu care este brodată cartea, pentru că la o personalitate publică este obligatorie corespondența dintre vorbe și fapte. Chiar autorul spune la un moment dat că „În tot ce am scris, chircit între ură și indignare, am ales calea rațională *half fight – half flight* (jumătate fugi sau jumătate luptă).” Și eu cred că el a reușit, pentru că scrierea în sine respectă un principiu din jocul de table, adică bate, fuge și se-astupă! În rest, cetitorule, te îndemn să citești o carte cu miez, o carte în care de multe ori te vei regăsi de o parte sau de cealaltă a baricadei. Dar cred că întotdeauna vei respecta erudiția, inteligența, virulența acestui om deosebit, care este doctorul Nicolae Bacalbașa, un om care lasă urme importante în cultura acestui oraș, un om care are și curajul și demnitatea să aibă o poziție clară, față de un eveniment sau altul, bun sau rău, întâmplat în acest loc și oraș, care poartă numele de Galați. Provocarea pe care o lansează, de data asta grupată în această solidă carte, doctorul Nicolae Bacalbașa este una care trebuie acceptată, pentru că doar așa ne conturăm ca oameni și ca aspirații. Cetatea trebuiește obligată, provocată, ademenită să gândească și acesta cred că este meritul principal al cărții, alăturat desigur conciziei ideilor pe care ea le cuprinde.

Oameni de ieri, de azi, dintotdeauna *

Ghiță NAZARE

Doctorul Vasile Popa ne oferă o nouă carte, a patra, intitulată semnificativ *Oameni de ieri, de azi, dintotdeauna*, apărută sub îngrijirea Fundației culturale „Antares”. În cele peste 200 de pagini, autorul istorisește întâmplări de viață trăite sau auzite, în cea mai mare parte. *Anul 1953, O zi de gardă* sau *O moarte ciudată* sunt episoade de viață trăite de autor, istorisiri din copilărie sau din activitatea profesională. Pentru autor, anul 1953 este marcat de vreme și de vremuri.

Poate cei care nu au trăit cumplita iarnă dintre anii 1953-1954 nu-și pot explica atotputernicia naturii, dar nici nu vor înțelege reacția celor îndobitociți la moartea atotputernicului pământean Stalin, „lider al popoarelor”, cel care a „readus omul la viață”, cel care „făcea să rodească pământul”, adevărat „Soare reflectat de milioane de inimi.” Moartea lui Stalin a oprit pentru majoritatea românilor timpul în loc. „Se plângea în școli, pe stradă, în fabrici, în uzine, pe ogoare, în proaspăt înființatele întovărășiri agricole, peste tot s-au ținut mitinguri uriașe cu perioade lungi de reculegere, tot ce mișca - mașini, tramvaie, vapoare trenuri s-au oprit. Sirenele au mugit profund și îndelungat, de parcă vroiau să fie auzite din cer.” Sunt istorisiri credibile despre întâmplări trăite și de autor.

În *O zi de gardă* sau *O moarte ciudată*, Vasile Popa aduce cititorilor săi, deși nu cu aceeași trăire emoțională, fragmente din truda și datoria zilnică a oamenilor în halate albe.

În acest context, episodul *Doctorul Vizitiu* are o dublă conotație: profesională și politică. Considerațiile doctorului Popa referitoare la

calitatea profesională îndoielnică a unor colegi de la maternitatea Galați sunt pe cât de tranșante, pe atât de tăioase. Aceștia erau promovați „din medici de medicină generală, inspecții pe la direcțiile sanitare sau nepoți ai unor șefi de partid, securitate, sindicate sau alți mahări și, după un curs de șase luni de

obstetrică, s-au trezit specialiști.” În contrast cu o asemenea situație este prezentat cazul doctorului Vizitiu, aflat la post într-o comună din nordul județului, care într-un caz limită, de viață sau de moarte, își asumă răspunderea unei complicate intervenții chirurgicale pentru nașterea unui copil, în cumplita iarnă a anilor 1953-1954. Din păcate, bucuria generală a breslei medicilor a fost anulată de atitudinea „tovarășului prim-secretar de la Raionul Tg. Bujor”, participant la adunarea care trebuia să sărbătorească succesul medicului Vizitiu.

„Vă întreb, tovarăși - și-a început discursul stupefiant primul secretar -, cum a fost posibil ca acest Vizitiu să-și permită, fără calificarea necesară, să opereze o tovarășă agricultoare, un om al muncii? Dacă mureau mama și copilul? Cum de-a îndrăznit, abia plecat de pe băncile școlii, acest *fiu de dușman al poporului*, să opereze? Fără comentarii!

Cea mai mare parte a cărții o reprezintă însă povestirea unor istorisiri trăite și spuse de alții: Aurica Tatos despre copilăria marelui pianist român Valentin Gheorghiu, colonelul Petre Iacobescu despre viața din lăgărul de prizonieri din Uniunea stalinistă, tatăl autorului despre „întâmplările trăite la comemorarea morții bunicii”, cu prilejul ofiterii parastasului de un an de la moarte, profesorul doctorului din anii de facultate despre împrejurările în care l-a cunoscut acesta pe reputatul violonist Ion Voicu etc. Autorul - așa cum bine remarcă și scriitoarea Katia Nanu în prefața cărții - folosește „tehnica preluării memoriei

altora, pentru a și-o completa și folosi pe a sa.” Evident, redarea poveștilor de viață ale altora nu degajă aceeași emoție specifică unor întâmplări trăite direct. Marele merit al autorului este de a ne aduce peste ani întâmplări medicale, culturale, de război aseasonate cu propriile idei, opinii, atitudini referitoare la semnificative pagini de istorie românească sau universală, altfel remarcabil prin cultura istorică pe care o dovedește.

Întâmplările istorisite de colonelul Iacobescu descriu viața de coșmar din anii războiului antisovietic, din lăgărele sovietice ale prizonierilor de război. „Trăgeau în noi probabil partizani dotați cu arme cu lunetă. Am profitat de terenul accidentat. Târându-ne, ne-am ascuns după o ridicătură de teren. Ne-am odihnit puțin. Am consultat harta și busola și am pornit din nou în încercarea disperată de a ieși din încercuire, de a scăpa din mâinile dușmanului.” „După câțiva kilometri – continuă istorisirea – am dat de un grup de zece ofițeri români împușcați toți în ceafă și aruncați la marginea drumului... Ochii fraților noștri erau deja scoși de păsările cerului. Orbitole goale și sângerânde mișunau de insecte.”

Aflăm despre zeloasa muncă de lămurire a prizonierilor lagărului pentru a se înrola în Divizia *Tudor Vladimirescu* și angajarea acesteia alături de armata sovietică împotriva trupelor germane de către cominternista Ana Pauker, femeie „vorbitoare de multe limbi, foarte inteligentă”, care „dovedea multă deșteptăciune, dar oratoric și simț politic”, „comunistă fundamentalistă încât și-a trădat și acuzat și propriul soț de deviaționism.” După terminarea războiului - povestește colonelul Iacobescu - viața în lagărul de la Mănăstârca nu mai era una de coșmar: „În toamna anului 1946 ieșeam regulat la munca câmpului. Scoteam cartofi și morcovi din pământ, adunam varză. Muncă ușoară, în aer liber, vreme blândă, frumoasă. Ronțaiam până la sațietate varză și morcovi.”

În primăvara anului 1948, majoritatea prizonierilor au fost eliberați. Dar ce i-a așteptat acasă pe foștii

prizonieri la ruși, cei care nu au acceptat să se înroleze în Divizia *Tudor Vladimirescu*? „Eram striviți de smecheri, incompetenți și de ilegaliști care, printr-o minune s-au înmulțit, ajungând de la 800-900, câți erau înainte de război, la mii, zeci de mii”, continuă ofițerul povestitor.

Considerațiile din capitolul *Cum m-am vindecat de antisemitism* sunt adesea contradictorii, tema este abordată emoțional, discutabil, ceea ce dă senzația de superficialitate.

Iată două mostre: „Nu poți afirma că românii sunt antisemiți pentru că badea Gheorghe (transpare aici sensul peiorativ) l-a bătut pe Ițic... Deci, se poate vorbi de un antisemitism vag, latent, care niciodată n-a explodat.”, iar mai jos citim că „Pe măsură ce ne apropiem de 1940, antisemitismul capătă manifestări din ce în ce mai excesive, mai violente.”

Doctorul Vasile V. Popa este un excelent cronicar al unor întâmplări de viață trăite sau auzite. Un doctor cu o bogată cultură istorică, muzicală și religioasă pe care o împărtășește cu generozitate semenilor. Ne evocă nume cunoscute de doctori cu care a lucrat și cu care ne-am întâlnit în diferite împrejurări, făcându-ne părtași la istorisirile sale: Dumitru Nichita, Petre Chiva, Radu Popovici, Coco Iușchievici, Cosma Țapliuc, Nicolae Bacalbașa ș.a.

Unele dintre capitolele volumului pot deveni subiecte pentru noi demersuri literare, poate și pentru a obține noi răspunsuri la întrebarea care străbate întreaga istorie a omenirii, *De ce atâta răutate în oameni?* De fapt, cartea lui Vasile Popa este o carte document, o incitantă carte de istorie, de aducere aminte, de educație, care se citește ușor, fără eforturi, de tânăr și vârstnic, de orice profesie.

* Vasile V. Popa, *Oameni de ieri, de azi, dintotdeauna*, Fundația culturală „Antares”, Galați, 2014, 230 pagini.

Blândețea grosolană a țăranului rus

O carte cu totul și cu totul aparte, cea mai bună carte românească despre război, comenta tatăl meu, și el combatant, este cea a medicului de batalion „Crișan Mușețeanu – Amintiri din războiul 1941-1944.

Pentru mine cartea a fost un eveniment intelectual și emoțional. Este și una din puținele surse care luminează eșecul procesului de îndobitocire și instrumentalizare a țăranului rus în încercarea de a îl rupe de Dumnezeu.

Comunismul nu a avut nimic genetic slav. A fost invenția altor seminții.

De altfel, primul guvern sovietic a avut 90% non ruși.

S-a încercat exterminarea țăranului și transformarea sa în zombi spiritual.

Eșecul procesului a fost ascuns.

Mandatarii și comandarii au fost protejați și tot răul a fost savant deturnat spre mujic.

Eu unul am știut.

Fostul sergent de cavalerie Nicolae Calistru, cercetaș, mi-a povestit cum în nordul Mării Negre niciodată țărani ruși cărora le cerea informații, nu l-au mințit.

Nu vroiau să trimită oameni la moarte!

Iată acum confirmarea, venită de la un intelectual naționalist, Crișan Mușețeanu:

„... A doua zi s-a lăsat ger, un ger cumplit, minus douăzeci de grade. Ne uitam la termometrul agățat la fereastra primăriei, cum scobora. În ziua aceea s-au ridicat spre Dumnezeu multe rugăciuni pentru înghețarea apei mării. Nu ne mai găseam locul de fericire. Afară pregătirile de trecere se făceau cu febrilitate. Căii trebuiau potcoviți din nou cu colțari. Ne învățaseră tot rușii. Buni oameni, greu pentru noi să-i înțelegem. Poate din pricina sângelui meu rusesc din partea bunicii mele, mie îmi erau simpatici, îi înțelegeam. Ei aveau cu noi de împărțit atât cât noi eram armată străină pe pământul lor; față de fiecare dintre noi se purtau cu blândețea grosolană a țăranului, respectând cu strictețe regulile ospitalității celor mai subtile, orientală în toate încheieturile ei. Erau încântați să fie omorâți soldații din casa vecină sau să-i prindă armata rusă, dar pe cei din casa lor nu. Îi scoteau binișor și le arătau drumul scăpării, ba îi și conduceau o bucată până erau în afară de pericol. Cum fiecare casă avea de-ai noștri, ne bucuram cu toții de această dualitate de sentiment. Eu îi înțelegeam, nu erau nici trădători și nici dușmani măcar că la prima vedere așa s-ar fi părut. Erau țărani buni, blânzi, iubitori, ospitalieri, cu ospitalitate debordantă, patriarhală. Oameni cu frica lui Dumnezeu.

- Pe la prânz, când stăteam la masă, ne-au venit vești de la cavaleriști: rușii n-au apărut, e liniște și-și potcovesc și ei caii cu potcoave cu ghiare pentru

trecerea pe gheața mării.

(...)

Întorcându-mă să-l văd și văzând coloana de căruțe din spatele meu, cu oameni mici, sgribuțiți, înspăimântați, bărboși, sdrențuroși, slabi, mi-am închipuit cum trebuie să fi fost armata lui Napoleon în retragere. Mi-a venit în minte iar trecerea Berezinei. Am avut un moment de dezesperare. În față aveam o suprafață lucie fără nici un reper. O oglindă perfectă, pentru că fusese desgheț cu două zile înainte și apoi minus treizeci de grade. Din dreapta ne bătea cumplit Crivățul cu zăpadă, în stânga, dacă te uitai bine, zărea la orizont un fel de abureală, era marea fără îngheț și în spate rușii, care nu mai băteau cu tunul. Desigur înhămaseră și goneau din rășputeri să acopere cei douăzeci de kilometri, care ne despărțeau, ca să poată trage în noi. Știam că ei pot veni în trei ceasuri, știam că ei pot bate, drept fără precizie, la paisprezece kilometri, dar pentru a rupe gheața nu le trebuie precizie. Deci trebuia să facem cincisprezece kilometri în trei ceasuri, altfel eram toți înnecați în marea din Azov. Cincisprezece kilometri pe o oglindă, cu un vânt fioros și cu moartea în spate. Ziua era începută și a fost o zi grea. Era ora nouă.

(...)

De la început, cât gheața era umblată, în marginea țărmlui, am putut merge ce merge, apoi marșul a devenit o nenorocire, un canon, un adevărat blestem asupra noastră. Vântul bătea așa de tare încât caii și căruțele cu greu își puteau ține direcția. Oamenii trebuiau să se țină de căruțe, altfel erau luați de vânt și purtați pe suprafața lucie a apei, departe, departe până nu-i mai vedeai. Pe unii, Bojan și cu mine, având ghiare speciale, făcute de tatăl rusoaicei cu pricina balului, puteam să-i prindem și să-i aducem înapoi la căruțe. Deci, cine se desprindea de căruțe era pierdut. Spectacolul era macabru și grandios totodată. Era macabru și grandios și totuși concentrarea noastră ne făcea să nu ne prea emoționăm, dacă pierde cineva. Vântul de la o vreme, cam un ceas de la intrarea pe mare, s-a transformat într-o vijelie de ghiadă. Aproape nu mai puteam vedea. Acum nu numai oamenii erau smulși de vânt, ci și caii și căruțele împinse de vânt perpendicular pe direcția lor de tras. Căruțele cu cai puternici și cu vizitii inteligenți și curajoși puteau totuși înainta. Cele mai multe, desigur mai mult de jumătate, se opriseră.

Cei care totuși puteau să meargă ocoleau căruțele oprite și-și continuau aventura. Ceilalți rămăneau fără desnădejde, fără speranță, în drum, adică într-un pustiul de gheață, fără puțința de a face foc, în sfârșit sortiți pieirii, în mijlocul acestei zăpăceli, în care coloana s-a desfăcut, am simțit pe nea Mitică lângă mine. M-a apucat de mână, m-a tras în jos spre el, cum ar fi vrut să-mi spuie un secret, mi-a urlat la ureche, ca să poată învinge zgomotul crivățului.

- Treci dumneata împreună cu Bojan în coada batalionului și împingeți-l înainte cu băta, ca la Coisug. Eu trec în frunte. Repede că n-avem timp de pierdut.

Ne-am întors înapoi cu bătele în mână și fără să-i mai îndemnăm am început să batem oamenii. Îi băteam cum bați animalele pentru eforturile maxime, cu senzația de dragoste frățască, amestecată cu prietenia și datoria de a face un lucru la timpul și locul potrivit.

Poate i-am fi și înjurat, dacă am fi putut deschide gura, așa era de mare grozăvia crivățului, care parcă spulbera surcele nu zăpadă și bătea așa de fioros încât sgomotul era ca cel a mii de oale bătute între ele. Treaba care o făceam amândoi era destul de scurtă și categorică. Săreau doi vlăjgani cât doi stâlpi, fiecare cu un par în mână și dădeau în cei opriți. Imediat loviturile îi trezeau, se desmeticeau, luau caii de căpăstru și marșul reîncepea. Extraordinarul era că cei de la căruțele din spate, care desigur vedeau scena desfășurată la căruța dinaintea lor, nu schițau nici un gest până în momentul când ajungeam la ei și îi luam la bătaie, în scurt timp am ajuns la coada coloanei. Batalionul mergea iar. Ne-am luat de mână amândoi și proptindu-ne în brațe am reluat mersul în coada batalionului. Orice căruță se oprea săream amândoi cu bătaia pe oamenii din jurul ei și totul reintra în ordine. Fiind în coada coloanei, curios să știu dacă mai vine cineva după noi, m-am întors și m-am căsnit să privesc spre furtună. În adevăr, am putut desluși cam două trei sute de călăreți venind destul de repede după noi. Veneau prea repede și prea grămadă. M-a apucat frica, să nu se rupă ghița sub ei, că prea veneau îmbulziți. Se strânseseră toți la un loc, să nu fie împrăștiați de vânt și să poată străpunge ei mai ușor vifornița. De înaintat, înaintau încet, mi se părea mie că vin repede. M-am uitat la ceas. Era ora unsprezece. Bietul meu ceas, trebuie să-i fac o laudă. Mergea bine și la minus treizeci de grade pe marea de Azov ca și la cincizeci de grade pe câmpurile aprinse ale verii.

Mai aveam un ceas. Coloana înainta acum destul de bine. Rușii totuși mergeau mai bine decât noi, pentru că aveau Crivățul în spate, ei venind de la Nord la Sud. Noi îl aveam în coastă mergând de la răsărit la apus, perpendicular pe direcția lor. Și totuși mai aveam un ceas, poate și mai mult. Până puneau tunurile în tragere, până ne reperau pe ghiță și cu furtuna asta vizibilitatea era destul de redusă și ne-ar fi descoperit cu multă greutate. Așa gândeam eu și foarte probabil și Boțan, amândoi tăceam însă, neputându-ne spune ceva unul altuia, opriți de violența viscolului de gheață. Deodată mi s-a părut că s-a întâmplat ceva. Îmi lipsea ceva. S-a întâmplat ceva? Căzuse vântul, brusc, așa cum începuse. Liniștea cristalină lăsată pe coloana de căruțe ne-a mirat de la început pe toți. Apoi ne-am bucurat, putându-ne mișca mai ușor. Vremea treptat se limpezea, s-a mai încălzit puțin. Era totuși unsprezece și jumătate și coloana s-a oprit. Am plecat furioși de-a lungul ei să vedem cine era nebunul s-o oprească în aceste momente grele în care fiecare minut pierdut însemna o amenințare din ce în ce mai gravă pentru noi toți. Când colo, ceva extraordinar și neprevăzut în același timp oprise marșul. În fața noastră apăruse o ruptură în gheață. Cele două margini de gheață groasă nu se depărtaseră așa încât să facă un gol peste care n-am fi putut trece ci se deplasaseră în adâncime, una mai sus, cealaltă mai jos. Denivelarea era pe jumătate de metru, încât fiecare căruță trebuia trecută, întâiu caii, apoi roțile din față, apoi cele din spate. La fiecare săltătură cele două blocuri de gheață se frecau, rupându-se din substanța fiecăruia. Dacă ar fi continuat tot așa, s-ar fi constituit un gol din ce în ce mai mare între cele două blocuri de gheață și n-am mai fi putut trece căruțele. Nu știu cum și nu știu cine a scos niște blăni de lemne. Se pare că moș Colea a avut această comoară.

Trecerea s-a făcut din acest moment cu ușurință. La un capăt și altul al blănilor erau toți mai marii batalionului nea Mitică, moș Colea, Cap de drac, Boțan și eu. Pe Mitre nu l-am băgat de seamă, măcar că a fost întotdeauna unde era primejdie, cu aspectul lui de popă începător și de don Juan de mahala, cu mustața mică și îngrijită. Într-o căruță am văzut o momâie îngropată în șube și pături. Era maiorul Cherciu, din cauza mutrei supranumit tătaru, comandantul batalionului unsprezece pioneri. Trecea și el cu câteva căruțe, resturile batalionului său, prăpădit în luptele dintre Stalingrad și Rostov. O clipă s-a văzut capul lui de tătar decapitat. Era de o paloare de mort. A fost ca o vedenie. După ultima căruță trecută am putut să mă uit la ceas. Era douăsprezece și jumătate. Era timpul să mă pot bucura. Gerul căzuse. Oamenii puteau merge bine, fără să se țină de căruțe. Caii luaseră un trap mic de desmorțire. Încă nu vedeam pământ nici într-o parte, însă presimeam apropierea lui într-un abur cu oarecare tonalități roșiatice, arămii, care se pastela în fața noastră. Marea înghețată dispăruse într-alt abur constituit din nuanțe albastrii. Soarele, pierit de pe cer în timpul furtunii, apăruse. Nu era un desgheț, ceea ce pentru noi ar fi fost o nenorocire, dar nemai bătând furtuna, era bine. La un moment dat am văzut niște capete de pari ieșind din gheață. În locul unde întindeau plasele pescarii din Taganrog. Acum eram convins că pământul nu putea să fie departe. Ne-am gândit la un moment dat să ne oprim, să mâncăm ceva. Cazanul cu ciorbă a mers cu noi de la început cu foc. Furtuna stinsese focul așa că n-am fi mâncat decât rece. Nea Mitică a fost de părere să nu pierdem timpul și să împingem cât putem mai repede înainte. Am avut noroc că nu am avut aviație sau nu le-a trecut prin cap s-o trimită. Un singur avion cu cinci, șase bombe mici ne era de ajuns pentru toți.

- Hai înainte băieți, să scăpăm de ghița asta de sub noi, că nu mă simt bine când mă gândesc la ce e sub ea.

Nici n-a apucat să tacă nea Mitică și iată o morișcă hâra, hâra, deasupra noastră. Ce era să facem, am mers înainte cu groaza în sân și ne-a ferit bunul Dumnezeu. Avionul nu ne-a făcut nimic. A venit îndată un avion nemțesc și l-a gonit pe cel rusesc. Așa ni s-a părut nouă. Adevărul însă a fost altul. Și unul și celălalt au fost în recunoaștere.

Călăreții ajunseseră și ei la crăpătura în gheață. Mergeau de-a buluca, grăbiți să se depărteze și ei de bătaia tunului. S-au îngământădit pe marginea banchizei îndemnând caii să se urce pe cealaltă banchiză din spre noi. Unii au trecut, alții au descălecat, au trecut pe cealaltă banchiză și-și trăgeau caii de dârlogi. În urna lor câteva căruțe își căutau loc între ei, să poată să treacă. Blănilor de scândură ale lui Colea erau ale noastre și nu le lăsasem, convinși fiind că pentru niște călăreți acest obstacol ar fi fost un lucru de nimic. În plus nea Colea, om chibzuit nu voia să se despartă de nimic ce-i aparținea. Ei îngământându-se din ce în ce mai mulți pe banchiza ruptă, aceasta a început să se lase și apa să dea pe deasupra. Dezesperarea lor s-a mărit, căutând să treacă toți deodată. În acest moment s-a auzit un sgomot asurzitor: Au tras rușii? S-a rupt banchiza? Nu mi-am dat seama la fel cu toți cei care am fost martori la această nenorocire. S-a ridicat o trombă de apă amestecată cu gheață și apoi nimic. O liniște sinistă. Am alergat cam o mie de metri înapoi, am văzut câțiva din

cei deja trecuți, fugind cu ochii deschiși, fără să vadă, cu spume la gură, ca turbați. Am prins unul din ei. Nu ne-a putut spune nimic. Îngâna:

- Lăsați-mă, nu vedeți? Toți camarazii mei.

I-am dat drumul, cred că înnebunise. Acolo, ghiața era ruptă, întoarsă pe dos, prinzând sub ea toți oamenii și caii veniți până în marginea ei. Nu era mare distanță. Între cele două capete de gheață. Nici douăzeci de centimetri. Toți fuseseră prinși sub gheață și dispăruseră înghițiți de mare. Mi-a fost și mie frică să nu înnebunesc. În viața mea, prin meserie, văzusem multe nefericiri, eram în războiul de o oarecare vreme și mereu în primele linii, stătusem sub bombardament în orașe mari, văzusem de atâtea ori câmpuri de bătălie după încetarea focului, văzusem grămada de brancarde din jurul ambulanțelor divizionare, unde nu știai cine-i mort și cine trăiește. Toate aceste nenorociri aveau o evoluție, un timp de desfășurare. Rămâneam chiar surprins de câte recuperări se puteau obține din aceste stive de oameni întinși ca niște morți pe pământ. Niciodată însă n-am asistat la o nenorocire așa de fulgerătoare și totală. Toți și erau majoritate, deci între două, trei sute de călăreți, pe cai, aflați pe banchiza de răsărit, dispăruseră fără urme, într-o clipă. N-am auzit nici un strigăt, probabil datorită șgomotului teribil produs de ruperea banchizei, pivotarea ei în partea îngreunată și căderea ei acoperind pe toți nefericiții noștri camarazi de arme.

M-am întors stupid. Între timp rușii începuseră să bată cu tunurile, nu știu unde, în ghiață, dar în urma noastră. Au trecut niște știuci nemțești peste noi. A urmat larma unui bombardament aerian, apoi n-am mai auzit nimic. Era ora două.

Din partea unde văzuserăm aburul roșiat în bătaia soarelui de iarnă, am zărit pământul și apoi chiar orașul.

În jurul nostru au început să roiască o mulțime de sănii cu pânze, având câte doi inși pe ele. Veneau de la Taganrog. Alergau lunecând, după aprecierea noastră, cu o viteză de o sută de kilometri pe oră. Se opreau unde găseau un cal stat, rămas de la noi, îl răsturnau pe sanie și dispăreau spre Taganrog. Se întorceau iar. Soldații care știau de toate, mi-au spus că sunt speculatori din Taganrog, care strâng caii noștri epuizați, îi îngrijesc, îi întremază și-i vând apoi la cine are cu ce să-i cumpere. S-ar părea că au strâns averi mari în aur și pietre prețioase. Eram așa de zguduit de ce văzusem că aproape nu luam în seamă la ce mi se povestea. Și totuși de la o vreme, văzând casele cu fumurile coșurilor, ba chiar oameni mișunând, am simțit bucuria salvării. Mersesem într-o zi treizeci de kilometri peste marea înghețată. Către ora patru, când soarele era gata să apună, am ajuns la debarcaderul portului. La Nord și deci spre dreapta noastră se aflau enormele și vestitele cherhanale de unde pleacă în lumea întreagă cele mai bune icre negre."

Pe gheața Mării Azov

Amintirile de război ale lui Crișan Mușeteanu sunt halucinante ca și realitățile trăite de bieții români aruncați în malaxorul istoriei.

Paginile lui Mușeteanu au ceva din Hieronymus Bosch. Dar pe lângă uluitoarea concretețe a trăitului în filigran avem toată istoria acestui neam.

Hoarda poporului, soldatul, strivită de denetrăitul prăvălit peste ea și arhanghelii spiritului, elita, cei ce o mână cu băta spre salvare.

Coincidența uluitoare a făcut ca cei doi cu băta, giganți și fizic și spiritual, să fie două personalități ale românismului, în uniformă militară în aceeași unitate, Crișan Mușeteanu, om de știință de o anvergură ieșită din comun, de care a profitat Germania, căci România necinstită de comunism, își refuza fiii care îmbrățișaseră naționalul și creștinul.

Marcu Boțan (Botzan), om de știință, profesor universitar, academician, hidroameliorator, scriitor important care ne-a lăsat între cărțile sale și o operă esențială „Apele în viața poporului român”.

Așa cum, după un ciob de oală, poți renaște o civilizație, și holograma României, cu destinul încrustat, apare în acest episod halucinant al insulei de românită de pe gheața trădătoare a Azovului.

Crișan V. Mușeteanu • Frost

Herrn Dr. N. Bacalbașa,
im aufrichtiger Bewunderung,
Herrn Crișan Mușeteanu
Freiburg, 24. 11. 2004
und Crișan Mușeteanu

Autograful lui Crișan V. Mușeteanu în cartea dăruită prof. dr. ing. Nicolae Bacalbașa. Schimb de informații între doi combatanți ai celui de-al Doilea Război Mondial.

(MUȘETEANU, Crișan V., *Frost in der Seele: Erfahrungen und Reflexionen 1942/43* / Crișan V. Mușeteanu; Aux dem Rumänischen übertragen von Jutta Haase unter Mitwirkung des Autors. % I. Aufl. - Berlin: Frieling, 2004. 238 p. Volum aflat în colecțiile Bibliotecii Județene "V.A. Urechia")

Voiaj în Rusia Meridională și Crimeea (1837)

de Anatole de Demidoff

64 desene de Raffet

Paris, 1860, Ed. Ernest Bourdin et C-ie

(urmare din numărul 157)

Livia Nemțeanu-Chiriacescu

Demidov crede că religia, -care este greco-schismatică- nu are mare însemnătate asupra valahilor. Dar ei respectă practicile exterioare, postul, mersul la biserică, arătând un mare zel pentru cultul vizibil. Au 3753 de biserici și 202 mănăstiri care ajută sărăcimea. Nu vezi cerșetori pe drum, practică rezervată țiganilor. Valahii sunt superstițioși, cred chiar în vrăjtoare și blesteme, dar acestea nu-i tulbură ci-s considerate mai mult ca o legendă tradițională.

Învățământul public îl preocupă. Colegiul Sf. Sava cu sucursalele lui avea 953 de elevi, la București. Există și școli particulare. Total 1745 elevi. La Craiova colegiul de stat și școlile particulare aveau 1724 elevi. Popii erau obligați, contra unei sume modice, să învețe pe copiii țăranilor să citească și să scrie. Dar câți o făceau? Se vede clar că informațiile lui sunt din ceva scripte, nu de pe teren. De altfel, Demidov era un călător de trăsură, el a mers pe jos doar în sălile de bal.

Se ocupă și de impozite. Monedele care aveau curs erau rubla, ducatul de aur, zvanzigul austriac, piastrul, asprul și paraua turcească.

Pe vremea lui, râurile Valahiei erau încă bogate în aur, de la Olteț la Ialomița la doi pași de Firgovist (Tâgoviște). Vorbește și de alte exploatari de aramă, pirită, mercur nativ, grenate încastrate în șisturi de mică, ape minerale.

Autorul împarte în trei castele care compun populația: boierii, cultivatorii și țiganii. Și vorbind de boieri, le laudă bunele maniere, vorbirea grațioasă și talentele femeilor familiei lor, ușurința și exactitatea cu care vorbesc limbile Europei Centrale, gustul, tactul și chiar frivolitatea conversației, totul reunindu-se pentru a dovedi că această societate este egala societăților cele mai distinse pe care le poți găsi în Europa. Dar nu uită să menționeze că în spatele ușilor salonului se află o grămadă de oameni murdari și respingători, valeți puturoși, țigani care umplu vestibulele și dorm pe treptele scărilor și care îți amintesc că ești în Valahia, că această civilizație - ca și metalele lor prețioase - n-au lepădat crusta de noroi care le înconjoară și care iau toată strălucirea și ești șocat de aspectul trist și nenorocit care transcede prin acest lux, calcat pe filosofia lui Diogene.

Dar iată ce scrie autoarea Françoise Chardernagor în cartea ei „l'Allé du Roi” (pag. 265-266) despre Curtea Regelui Soare :

„Serbările briante care se succedau fără sfârșit pentru a amuza curtezanii, balurile, operele, focurile de artificii, comediile nu puteau să mascheze că, odată luminile stinse, locurile deveneau dezgustătoare: pentru a ajunge în curtea mare, trebuia de defilezi printre resturile de la masa regală pe care serviitorii le vindeau în profitul lor. Ca să ajungi la magnificele apartamente regale, trebuia să străbați mulțimea curtizanilor lipsiți de resurse și a populației sărace ce se înghesuiau în jurul acestor resturi, să înfrunți mirosurile grele de toate felurile, și

Hora românească

să calci peste oase de pui și de alte orătănii și coji de pâine. Și după asta mai trebuia să urci câteva scări întunecoase care puteau de excrementele câinilor și gentilomilor care se ușurau acolo, să traversezi coridoare pline de gunoai și anticamere unde domnea „parfumul” greu al closetelor. Regele și fratele lui

(Monsieur), fiind obișnuiți din copilărie să vadă case murdare, priveau această situație ca firească și dacă suveranul se acomoda, trebuia ca și ceilalți să se acomodeze. Iar dacă aveai șansa să scapi hoților de buzunare și de haine care se desfășurau în libertate prin saloane, fără să lași în această aventură nici perlele colierului, nici decorațiile de pasmanterie și dantele, puteai spera să te retragi în fine într-un apartament care era de regulă o singură cameră fără aer, fără vedere și fără foc.”

E drept că suntem în 1675, deci cu 150 de ani mai înainte, dar în Franța, la curtea lui Louis XIV, care făcea faima Europei și unde suveranii din toate țările veneau să se inspire și să încerce a-l imita.

Sunt impresionată de luciditatea contelui, care vede realitățile sociale dincolo de primiri fastuoase care i se fac. El se arată solidar față de țăranul valah supus atâtor nenorociri de-a lungul secolelor. Dar această solidaritate este mai mult virtuală, artistică, căci el îi dorește să se bucure ca-n opera lui Virgiliu de binefacerile pe care cerul le-a răspândit pe acest frumos pământ românesc. (Citește : vede, dar trece pe deasupra cu ușuratecă indiferență). Este și inconsecvent, până acum spunând că drumurile, câmpiile erau doar niște pustiuri, mlaștini, locuri periculoase, ca acum să declame liric acest frumos pământ românesc.

Când vorbește de țigani este necruțător : hoarde rătăcitoare, respinși de prin toate țările Europei și totuși tolerați; hoți obraznici și puturoși sau cerșetori orgolioși, îmbrăcați în zdrențe, care sub murdăria și nesimțirea viciului arată totuși nobile și dulci fizionomii de tip caucazian. El spune că e o mare diferență între țiganii din Valahia – care se pare că au ajuns în Europa goniți din agreabilul climat al Indiei – și țiganii din Spania la care este vizibil amestecul de sânge mauresc. În final, ne căinează el, în afară de plaga țiganilor, bieții valahi sunt deseori năpădiți de lăcuste care distrug în câteva ore cele mai mănoase recolte.

„Dacă în Valahia am avut parte de câmpii inundate, în Moldova, printre văi înconjurată de coline, nu ne-am bucurat nici de drumuri mai bune, nici de terenuri mai solide”. Abia au trecut frontiera, că Siretul le-a impus trecerea peste un torent periculos. Siretul

debordase și podul era sub apă. Un convoi de căruțe cu boi a renunțat să treacă, dar trăsurile lor, susținute de o mulțime de oameni pe jumătate goi, au reușit să-l traverseze. Un detașament de jandarmi îi aștepta să-i escorteze și la fiecare releu se prezentau alții, grație recomandărilor ștafetelor trimise de „gospodarul” Valahiei.

E uimitor și ghinionist faptul că bieții călători n-au avut parte decât de ploii, noroaie și nori care le acoperă vederea minunatelor locuri pe care le străbat. Au ajuns la Bârlad, care urma să devină un oraș, ținând seama de spațiile largi pe care se desenau străzile și din care nu lipsea nimic cu excepția populației și a caselor. Bârladul arăta ca un mare lac

de pământ noroios, în care caii se înfundau până la pântec. Sosirea lor la casa ispravnicului, rezidență a șefului de district, fu o adevărată debarcare. Dar casa nu conținea decât două canapele, astfel că planșeul unui apartament fu transformat într-un mare pat foarte suportabil.

A doua zi, pe un timp mai clement, au pornit cu un echipaj de trei vizitii care i-au dus ca vântul pocnind din bice și mai ales cu strigături sălbatice mai eficiente ca biciuirile.

Prima impresie e că Moldova e mult mai frumoasă decât câmpiile pustii ale Giurgiului. El se miră că, spre deosebire de cultivatorii din Europa care-și dispută culturile munților, stâncilor și mlaștinilor cu sudoare și mașini, vastele regiuni ale Țărilor Românești, pe care natura le oferă gata pregătite pentru cultură, nu sunt folosite și rămân sterile din lipsa brațelor de muncă. Inundațiile Dunării, „stupidele” războaie, spune el, și

Cioban din Banat

opresiunea au dus la ruină aceste ținuturi. Un obstacol serios este și starea proastă a drumurilor. Ploile sunt o adevărată pacoste și îngreunează teribil traficul. Ajunși la Iași, l-au găsit sub „un picior” (33 cm) de apă, dar prăvăliile erau prevăzute cu scări, astfel că nu erau inundate. Și aici îi aștepta o escortă de 12 călăreți. S-au cazat la hotelul St. Petersburg unde o gardă de jandarmi a fost dispusă pentru paza trăsurilor lor. Apoi, prințul Șuțu, logofăt (ministru) cu ordinea dinăuntru, le-a făcut o vizită și le-a prezentat documente privind Tratatul de la Adrianopol, din care reține două aspecte: tirania agenților subalterni ai Porții și emanciparea sub egida legilor și protectoratului luminat (rusesc!). Ziua următoare au fost în vizită la suveranul Moldovei, domnitorul Mihail Sturza, care – spune el – a fost ales domn și „a practicat fericitul regim guvernamental” al generalului Kiselev.

Demidov, cum spuneam, era o minte luminată și destul de bine informat în multe domenii, dar avea două „defecte”: era rus, deci trăgea totul de partea țării sale și nu distingea între informațiile scrise și realitate. Astfel, e drept că Regulamentele Organice prevedeau alegerea domnilor, dar Rusia și Turcia au decis să numească, pentru început, domni în cele două principate. În consecință, Mihail Sturza nu a fost ales Domn, ci numit.

Palatul Domnitorului e modest, căci vechiul palat a pierit (ca și la București) la un incendiu în 1827, care a distrus două treimi din Iași. Înaintea începerii oricăror conversații au fost aduse pipele preliminare, după obicei.

E surprinzătoare vanitatea povestitorului, care ne spune că domnitorul a venit la hotelul în care erau cazați pentru a-i înconjura cu toate atențiile, astfel încât muzica ungurească a corpului minier le-a înveselit mesele frugale, căci „nu trebuia ca festinele lor să insulte simplitatea mobilierului”.

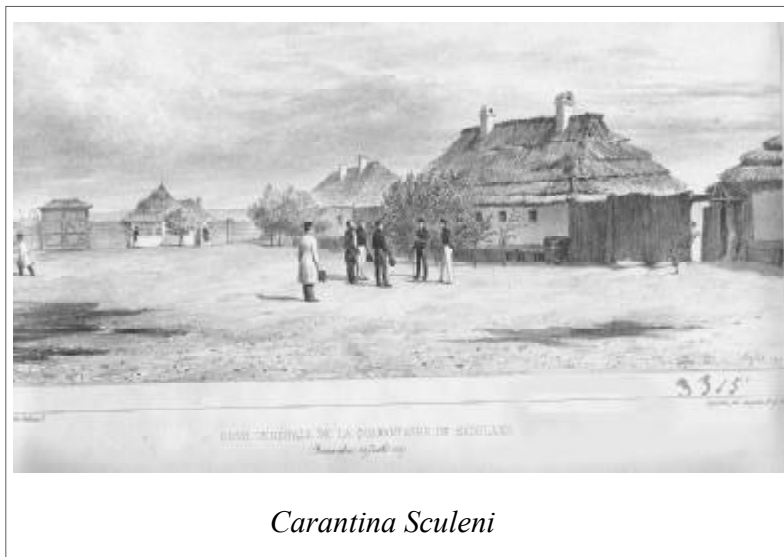
Și cum trebuia să facă o carantină de 14 zile la spital pentru a putea intra în Rusia, s-au grăbit să viziteze Iașul doar în câteva ore. Datorită incendiului din 1827 multe cartiere fuseseră reconstruite într-un

stil modern (spre deosebire de cel oriental de la București), după moda rusească, iar străzile începuseră a fi pavate.

În 1829 însă, după numai doi ani, a izbucnit holera care a decimat Iașul ce se zbătea între ruine și moarte. Dar în fine a fost învinsă și această pacoste. Orașul era înfloritor, străzile corect aliniat. Iașul, spre deosebire de București, nu debordă de biserici. Fie că „avea de expiat mai puține păcate, fie că credința era mai slabă”. Dar cele ce există sunt de o elegantă frumusețe, deși cutremurul din 1802 și hoțiile le-au diminuat.

Un colegiu pentru tineretul aristocrat, o colecție incipientă de istorie naturală și trei imprimerii cu 11

prese din care trei pentru imprimarea scrierilor rusești, franțuzești și în greacă modernă, și gata vizita, trece Prutul pe un bac. Aici istorisește o scenă ce i-a fost probabil relatată de un conațional, cum că generalul Kiselev, la trecerea Prutului din Moldova în

Carantina Sculeni

Rusia, a fost condus de întregul popor „al cărui salvator și tată era” cu urări de adio și plânsete. Această expresie am gândit-o înlocuind cuvintele salvator cu eliberator și tată cu tătucu și a devenit mai autentică rușilor. Știu că poporul român e sentimental, prost informat și pașnic peste măsură, dar mă întreb retoric dacă printre cei care-l plâneau pe general nu se aflau și unii care să plângă de bucurie că generalul părăsește în fine Moldova?!

Carantina de 14 zile l-a dezolat pe Demidov. Ea s-a petrecut într-unul din cele mai triste spitale, situat pe un teren jos și umed, aproape de nivelul apelor Prutului din preajmă. Aici li s-au distribuit niște încăperi de anahoret, care au avut calitatea să-i îndrepte spre studiu. Ceea ce-i dă autorului timpul să povestească istoria Moldovei de până atunci, despre care a strâns ceva informații.

Cu un aplomb uimitor el afirmă că la năvălirea

Tătarilor populația s-a retras spre Ungaria, abandonând țara. Că s-au format două mari colonii, la Făgăraș și în Maramureș. Că prima a format Valahia și a doua, populată de emigranți din est, a devenit Moldova. Și că vechii locuitori au revenit doar datorită unei noi invazii a Tătarilor sub Batu-han în Ungaria, ceea ce i-a determinat să se întoarcă în vechea patrie, în munți, expulzați de Unguri. Colonii din Făgăraș, cum numește el pe autohtoni, s-au întors în Valahia sub Rodolf cel Negru (?), iar cei din Maramureș sub Bogdan, în Moldova, ce s-a numit de Turci Bogdania. Principatele, veșnic separate, s-au luptat când cu Ungurii a căror suzeranitate devenise asupritoare, când cu Turcii, ale căror pretenții creșteau mereu.

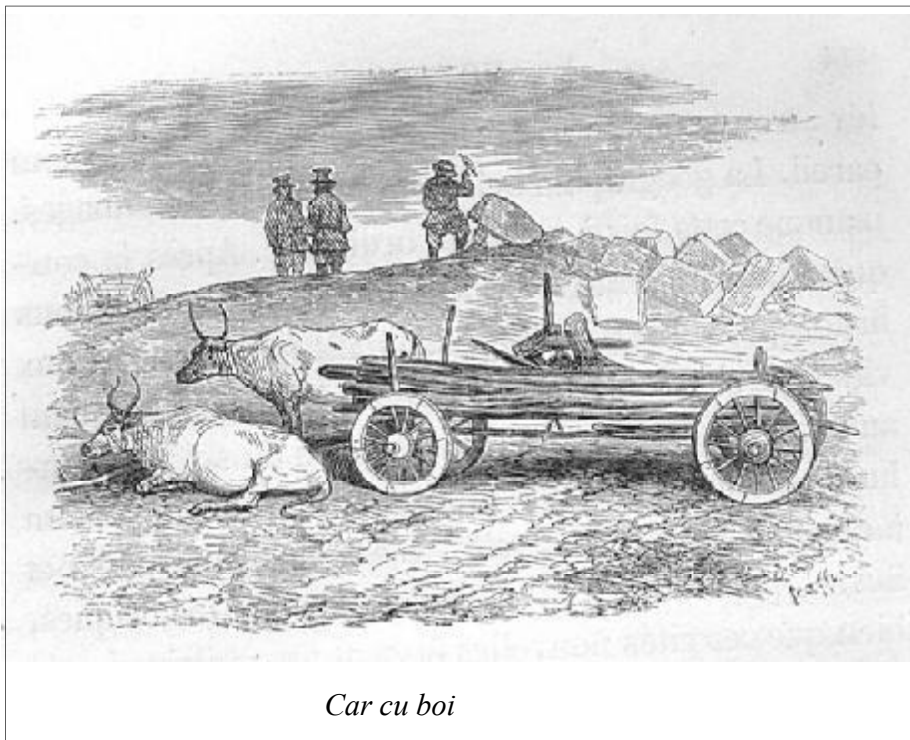
Trecând ușor peste domniile lui Basarab în Valahia și Dimitrie Cantemir în Moldova, insistă asupra faptului că începând din secolul trecut (secolul 18 n.n.) protecția Rusiei a adus unul după altul amendamente favorabile principatelor supuse deplorabilului regim otoman, prin tratatele încheiate între imperiul rus și Poartă, până la Tratatul de la Adrianopol care a avut un impact decisiv.

Înainte de Tratatul de la Adrianopol încheiat după războiul ruso-turc din 1828-1829, a avut loc războiul ruso-turc din 1806-1812 care s-a încheiat cu Tratatul de la București prin care ne-a fost răpită Moldova dintre Prut și Nistru. Iată unul din „avantajele” principale ale protectoratului rusesc, de care pomenește Demidov cu atâta inocență.

De la turci și fanarioți trece la hoții briganzilor mai ales străini, albanezi, serbi, transilvăneni. Moldovenii furau doar de-ale gurii sau vite. El laudă moralitatea poporului moldav, care rezultă dintr-un tablou comparativ al crimelor și delictelor în scădere între anii 1832-1858. O noutate importantă este înființarea magazinelor de rezerve de cereale pentru anii de secetă. Înainte, oamenii mureau de foame după o recoltă pierdută.

Recensămintele populației sunt puțin grăitoare, deoarece se făceau numai asupra celor ce plăteau impozite, iar cei ce nu plăteau erau numeroși. Grație Domnului că printre aceștia figurau infirmii și invalizii.

Se apleacă și asupra limbii locale și constată că limba română e vorbită doar de popor. Și abia din 1735

Car cu boi

Constantin Mavrocordat a introdus reguli gramaticale. Boierii vorbesc greaca modernă introdusă de domni veniți de la Constantinopol și care a devenit limbajul Curții. De asemenea, limba și literatura franceză era utilizată în orice familie distinsă.

Demidov ne istorisește și ultima dificultate ce a avut-o la părăsirea Moldovei. Deoarece prin Tratatul de la București din 16-28 mai 1812 Moldova (dintre Prut și Nistru) a trecut frontiera la Rusia, s-au format două carantine, la Galați și pe Prut. Deși stătuseră 14 zile în carantină în Moldova, au trebuit să jure pe Evanghelică că n-au ciumă, ca să fie lăsați să treacă frontiera în Basarabia, cu un atelaj de opt cai.

Călătoria continuă, dar noi ne-am propus să-l însoțim pe interesantul voiajor al altor timpuri numai de-a lungul trecerii sale prin Țările Românești.

Am relatat câteva aspecte ale acestei scrieri amuzante pentru a deschide gustul celor ce ar dori să se învrednicească la citirea ei.

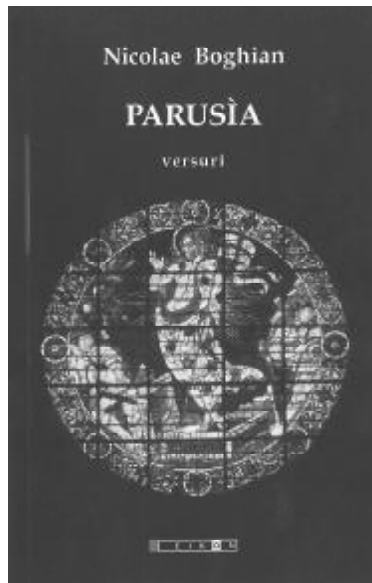
(sfârșit)

În preajma desprinderii

Volumul de versuri propus de Nicolae Boghian, *Parusia* (Editura Eikon, București, 2014), este caracterizat de o deosebită forță a elanului confesiv, uneori repunere în discuție a întregii situații existențiale. Sunt căutări preconizând întoarceri la acele vechi rădăcini care mai mult ascund decât arată. În această carte, poeziile lui Nicolae Boghian urmează inefabilul universului spiritual slav. Multe pericole așteaptă în umbră, contrapartidă la imaginile poetice apropiate clarviziunii supramundane. Adeseori, deosebitul filon mistic pare că exprimă purificarea prin foc. Inconsistența prezentului impune irumperea misteriiilor. Suntem proiectați în complexe intermundii, acolo unde poetul dă la iveală percutante imagini: „Prin voalul rupt al altui tărâm se arată/ umbre uscate înțepând păpuși/ lumina parcă e cu mâna luată/ soarele mocnește ca pentru cei duși// Aerul tulbure clipește și spânzură/ păsări ce înhață câmpia în cioc/ de când rătăcesc prin vedenii și apa/ sub vrăji otrăvite îngheață în scoc// Fără de milă îmi mușcă din carne/ fosta mea viață tresărind de sub gropi/ în vreme ce pieptul strivit își respiră/ ultima rație cu miresme de plopi// Mă atrage morișca vânturând spaimă/ starea de a fi atârnat între vieți -/ una care stoarce păcat și din piatră/ cealaltă altoind pe tine puietii// Stau în ele vrajba și zădărnicia/ tăvălindu-se prin nectarul hieratic/ iar eu cu atâta lustruită cuprindere/ nu pot cugeta nici cât cimbrul s'ălbatic” (*Nectarul hieratic*). Anumite ipostaze amintesc ecourile dramatice dintr-un alt volum al lui Nicolae Boghian, *Lupii Siberiei*, pe un fond al introspectărilor majore. Drumul spre dobândirea *luminii* e presărat cu diverse problematizări interioare. Semnele harului divin sunt recognoscibile printre variatele tentații descralizante. O notă incitantă e reprezentată de seria imaginilor poetice în siaj expresionist. Mesajul lansat de Sfânta Evanghelie după Luca, *Foc am venit să arunc pe pământ (...)*, reprezintă un posibil filon ideatic unde se pot încadra următoarele versuri apocaliptice: „Bărboșii suflă în spuza fierbinte/ și dau prin sare hălci sângerii/

jeraticul le aprinde în extaz privirea/ când prezic că oamenii vor arde de vii/ și se va arăta Anticristul călare/ cu sabia roșie ca o torță de sânge/ talazuri de foc vor rupe țărnul luminii/ în pântecul mamei pruncul va plânge// Vorbele lor sapă șanțuri în noapte/ și scot țepii aricilor din teci amortite/ cu cât înfulecă bucați mai mari de carne/ cu atât spaimetele se umflă ca noroaie dospite/ Până când țipătul unei cucuvele de smoală/ le crapă fălcile cu dinții trăsniți/ iar gura cerului aurită strănută/ și varsă o ploaie de meteoriți” (*Anticristul călare*). Și subiectele lui Hieronymus Bosch sau tema din *Ispitirea Sfântului Anton* de Gustave Flaubert pot avea profunde legături cu această atmosferă. În atotstăpânitorul spațiu al mamei Rusii, revelat de cartea lui Nicolae Boghian, este dominatoare problematica despărțirii de cele materiale, element existențial care predispune la un *modus vivendi* propice sfășierilor. Pentru a ilustra complexitatea volumului *Parusia*, iată și imaginarea momentului *venirii*, situat, totuși, sub nimbul unei percutante inchietații: „A venit ceasul își desfăc glasul bărboșii/ strigătul lor aerul nu-l mai încapă/ legați de trunchiuri își mișcă doar ochii/ spre sângele apusului prelins peste ape// Va fi multă, multă lumină/ și va curge aur peste împărăție/ din adâncul cerului într-un lan de secară/ va adăsta cel așteptat să ne învie// Dar nimbul de aur nu se revărsă asupra-le/ prin apele tulburi doar umbrele înoată/ păsări de foc se scufundă în valuri/ pe cai de fum plutesc vietățile roată// Cum vocile lor sfârtecă spațiul/ prin care gândul meu fâlfaie mut/ nu am ieșire decât înspre țipătul mamei/ zărindu-mi sfârșitul când m-a născut” (*Țipătul*). Pare că sunt săvârșite ritualuri pentru dobândirea *desprinderii*, poetul abordând cu minuțiozitate ocultările ființei: „Prins în pânza vederii/ celei ce doar se așează/ ca fluturile pe buza florii/ sau ariciul pe furnicile vraște/ nu am mai inițiat arderea/ și pentru ultima treaptă/ ce m-ar fi smuls nu doar gravitației/ Numai pentru ce mi se arată/ am suflat oglinda cu aur/ am aburit lacul trestiiilor/ și ecuațiilor de câmp/ le-am pus panglică gata tăiată// Cu trup de foc și cu brațe de aer/ trecute după talia norilor/ cu chipul transfigurat de splendoarea/ curburii inconștiente a spațiului/ așteptam eu să se arate/ magnifica amprentă a păstăii/ ce mintea o face să crape” (*Ecuațiile de câmp*).

La „una mică”

-Restaurante și bodegi în Galațiul interbelic-

Violeta IONESCU

Vorbim de Galațiul interbelic ca de o altă lume, pe care puțini dintre cei azi în viață au cunoscut-o, poate în copilărie. Nici străzile, nici casele nu mai sunt aceleași. Au plecat parcă odată cu oamenii care le-au dat viață. Rămân ilustratele, fotografiile din albume vechi, păstrate de colecționari împătimiți, arhive, anuare, articole din presa vremii, amintirile unor scriitori talentați, vrednici să lase o pată de culoare pe retina noastră neștiutoare.

Cum a fost viața cotidiană în epoca de aur a Galațiului, ne putem doar imagina, gândindu-ne la locurile predilecte de petrecere a timpului liber, la restaurantele și bodegile, cârciumile, berăriile, terasele unde lumea venea să guste un strop de tinerețe și să mai uite de griji.

În Galați erau multe restaurante de lux, pe străzile principale, dar și multe, foarte multe localuri pentru lumea obișnuită. Era doar un oraș port, unde întâlneai oameni de tot felul.

Bunăoară, în luna mai 1931, cine citea ziarul local „Vocea Galaților” afla: „Unde se întâlnește elita gălățeană? La Restaurantul, Berăria și Bodega Suré”! Era situat chiar în centru, pe strada Domnească nr. 30/34, vizavi de Parcul Municipal, lângă Hotel Bristol, cu mese în față, pe trotuar, unde se putea lua masa cu aperitive bune și „eftine”. Avea vinuri alese și bere Luther. Iar seara concerta „Jazul Weinstein”. Se dansa, acolo se lansau toate cântecele și dansurile noi. Și reclama invita: „Vizitând localul, nu uitați să vă aprovizionați și cu coloniale, delicatose, fructe, trufandale și băuturi din cele mai variate și fine la Magazinul de coloniale Suré”. Bodega era și ea bogat asortată, iar în restaurantul de prim rang oferea servicii speciale pentru banchete.

Ion Dongorotzi (rev. „Ramuri” nr. 49), scrie că restaurantul lui Suré era vestit în Galați „prin raritățile sale și tariful urcat”. Dar o descriere amănunțită a acestui local de excepție a făcut-o inegalabil Crișan V. Mușețeanu în „Lumea copilăriei mele” (vezi cap. „Strada Domnească”).

Proprietari erau: bătrânul grec Strati D. Suré,

din str. Sf. Apostoli 15 (în 1927 stătea pe Deciană 37) și fiii săi, frații Suré: Neculai, Mihail, G. Dumitru, Anton. Firma „Fii I. Suré & Co.” a fost înregistrată la 21 oct 1931, dar în 1927 restaurantul era cunoscut ca fiind al Fraților Anton și Iani Linos. Toți bărbații acestei familii aveau autorizație de a comercializa băuturi spirtoase *en detail*, tatăl se ocupa de coloniale *en gros*.

În 1931, firma avea marcă de fabrică și comerț ce se reproducea bilingv (franceză și rusă), pe lăzi, ambalaje, hârtie ambalaj și reclame, denumirea de „Slava Flama”, pentru importul de lămâi, portocale și mandarine (marfă siciliană, din Messina și Catania).

Unul din evenimentele importante ale orașului, când s-a luat masa la Suré, a fost la 1 iulie 1932, când s-a inaugurat trenul fulger „Danubiu”. Oaspeții, întâmpinați

la gară în ovații, au fost poftiți de către autoritățile orașului – primar fiind atunci Emil Codreanu, unchiul lui Crișan V. Mușețeanu – la Suré!

La 7 august 1932 un incendiu a mistuit o parte din imobil, învinuit fiind cofetarul Manzavinatos care a și fost arestat. Rivalități periculoase, cu consecințe grave. La 1 septembrie însă, Suré se refăcuse, își redeschidea salonul mare din interior și anunța: „Prețuri

foarte reduse. Intrarea prin grădina, str. Sf. Neculai 27.” (Vocea Galaților/ 4345). Din același ziar aflăm și de redeschiderea librăriei învecinate, SOCEC, Domnească 23, afectată de același incendiu.

Timpul șterge asperitățile, fiecare merge pe drumul său și rivalii se împacă sau se iartă. Căci peste ani, într-o statistică din 1940, găsită la Arhivele Galați, Frații Suré, de pe Domnească 34, precum și Epaminonda Manzavinatos, de pe Domnească 36, figurează printre cei mai înstăriți comercianți din Galați... În 1948, firma se numea „Suré Strate, Dimitrie și Jean SNC” și se reprofilase pe vânzări de coloniale și chimicale, cu șase angajați – toți frați Suré. Familie mare, succes pe măsură.

Tot pe Domnească, la nr. 29, o prezență elegantă și concurentă era Restaurantul și berăria „Elyzée”, a Fraților Epaminonda și Gheorghe Manzavinatos (tot ei aveau și o cofetărie cu patiserie omonimă, alăturată restaurantului Suré) – rivali acerbi în lupta pentru supremație cu Frații Suré. Localul lor era „familiar”, acolo se putea bea „renumita și delicioasa bere Bragadiru”, era „bogată asortată cu tot felul de mâncări alese, preparate numai cu unt, zilnic proaspete. Desfacere de vinuri înfundate, ca și vărsate, din

Confiseria Suré

cele mai renumite podgorii din țară. Tot felul de băuturi spirtoase, licheururi și șampanii. Prețuri excepțional de reduse. În fiecare seară, orchestra clasică la dispoziția onor publicului gălățean până la 2 din noapte.” În Anuarul din 1938, la aceeași adresă figura Restaurantul „Azuga”.

În 1927, restaurante de lux erau în Galați la: Grand Hotel și Hotel Metropolitan, colț cu Fraternității 3, viz-a-vis de Banca Națională, unde a fost restaurantul „Oppler”, trecut mai târziu în proprietatea lui D. Panaitescu. Aici, prin anii 30, „debuta în fiecare seară” cunoscutul „bariton de muzică clasică și modernă” Cezar Pistelli. În 1936 restaurantul aparținea lui Canellos N.

Frecventate mai erau, pe Domnească, și Braseria „Palace”, și Berăria „Centrală”.

La Restaurantul și berăria „Frații Antoniade” (fost Vretos; fost „Miorița” în anii de după război), str. Domnească 85, colț cu Lascăr Catargi (Gării) conducea vrednicul Haim, care știa cum să-și asigure o clientelă selectă.

Pe Domnească erau multe cofetării, toate selecte. Lângă Suré au fost cofetăriile lui Manzavinatos și a lui Carol Ettinger (care mai apoi s-a mutat vizavi de Intim Club – „Macul Roșu”, de după război), apoi **Confiserie Universelle**, a lui Claropoulos & Co. La nr.56 era **Café-braseria „Corso”**, iar la nr. 76, cofetăria lui „**Nicu Pâslă**”. Tot pe Domnească, colț cu Fraternității 2, era **Cofetăria „Regina Maria”**, unde se putea mânca o înghețată delicioasă.

În față la Biserica Greacă era „**Café Trocadero**”, un loc predilect al întâlnirilor discrete, de afaceri.

Pe strada Lahovary (Poștei) 9 era renumit Restaurantul și Bodega „**La Nicu și Matei**”, al lui N. Popescu și N. Ștefănescu, care se prezenta ca: „Cea mai mare din orașul Galați”, unde se angajau banchete și „dejunuri fixe”. Se servea „grătar de primul rang și vinuri din vestitele podgorii Odobești-Leanca”. Personalul era „din cel mai versat la dispoziția publicului”. Invitația suna așa: „Vizitați marele restaurant „La Nicu și Matei!” (în aceeași clădire se afla și sediul consulatului Estoniei).

Nu departe, la numărul 15, era restaurantul „**Matei Căciulă**”, a lui Ion Ștefănescu, având reclama: „Singurul local unde se poate mânca eftin și bine. Specialist în arta culinară. Angajări de banchete și meniuri fixe. Vinuri din podgoriile cele mai renumite. Bodega în permanență asortată cu cele mai alese gustări.”

Și tot pe Lahovary, vizavi de „Nicu și Matei”, la nr. 10, era un restaurant mai mic, al lui Feldman. Fiecare cu clientele lui.

Pe str. Gen. Berthelot (Bălcescu) 6, col cu Antache, era Bodega și Restaurantul lui Hercovici Leiba - „Unică grădină din centrul orașului, cu prețuri modeste”.

Pe strada Tecuci 61 era Restaurantul și Berăria „**La fii Lemnarului**”, proprietar C. D. Constantinide.

Pe strada Col. Boyle 10, pe atunci o stradă îngustă și lungă, ce cobora spre Portului, erau case și instituții importante: patru consulatate: Marea Britanie, Brazilia, Letonia și Țările de Jos, două redacții (Acțiunea și Ecoul), reprezentanțe de firme, agenții și, la nr. 10... vestita cârciumă „**Pârjoala ideală**”, a lui Leibovici Carol, „cu vin roșu sec și pârjoala lăudată pe merit”.

În 1934, tot pe Col. Boyle, Cabaretul „Printemps” sau „Primăvara veselă” era punctul de întâlnire al cercurilor aristocratice din Galați. Renovat în stil occidental în sala de jos, de la 10 seara începea spectacolul. Cânta orchestra de Jazz a maestrului T. Dinicu, iar intrarea era liberă.

Strada Brașoveni, un „vad” care astăzi nu mai există, de asemenea ducea spre port, numele trăgându-i-se de la negustorii transilvăneni veniți „cu chervanele (căruțe mari) peste munți, prin Ploiești, Buzău și apoi tăind Bărăganul, trecând Siretul la Bărboși. Pe aceste vaduri urcau marinari și negustori cu marfa și coborau cu banii luați pe ea” (Crișan V. Mușteanu, *Lumea copilăriei mele*).

Casele erau cu unu-două etaje, unele mansardate, cochete, case de negustori înstăriți, cu uși înalte, bordate de felinare, cu balcoane din fier forjat, rotunde sau drepte, filigranate, cu magazine la parter și locuințe deasupra cu perdelețe la ferestre. Un dichis de bunăstare pe care Galații nu l-a mai întâlnit de atunci și greu îl va mai întâlni vreodată.

Pe Brașoveni 52 era „**La Zaharia**”, al lui Zalman Hercovici, restaurant cu specific pescăresc.

Pe această stradă a fost Teatrul Papadopol, distrus de un incendiu, și Hotel Victoria.

În 1934, pe Brăilei 3, în locul fostului local „Favorita”, se găsea **Plăcintăria „Oituz”**, cu cofetărie, lăptărie și franzelărie de lux.

Galații au avut mult mai multe locuri de distracție, fie discrete, în interior, fie la vedere, pe terasele de vară, pentru bani mulți ori puțini, după buzunarul fiecăruia. Important este că oamenii știau să petreacă, uneori până în zori, dansau, cântau. Știau să se bucure. Și nu neapărat pentru că aveau de ce.

Aceasta este doar o parte din lumea de poveste a „copilăriei” Galaților, care nu va îmbătrâni niciodată.

Ion Petrovici și A.D.Xenopol în relații de încuscrire

Moldovenii amândoi, au fost hărăziți de destin să parcurgă cam aceleași trasee – fie că acestea duceau la Universitate, la Parlament sau la Academie. În 1904, când Petrovici a fost numit profesor la Universitatea din Iași, Xenopol era deja o personalitate, un istoric cu autoritate, autorul unui tratat masiv de istorie națională, **Istoria românilor din Dacia Traiană** (9 volume) cu mari recunoașteri în epocă. S-a încumetat în probleme de filozofie a istorie și nu s-a complexat de prestigiul neokantienilor constituți în cadrul Școlii de la Baden, cu care a dueltat curajos și cu temeuri indelebile. Multe din lucrările sale au fost traduse și publicate în diferite limbi europene (franceză, germană, italiană) ceea ce a contribuit la sporirea prestigiului său în mediile academice internaționale. Era un conferențiar neobosit și nu ezita să răspundă invitațiilor din țară, oriunde era invitat să susțină comunicări pe teme de istorie, de cultură și chiar de economie. În câteva rânduri a conferențiat și la Tecuci, ca invitat al autorităților locale și de fiecare dată intelectualitatea locală îl urmărea cu atenție și interes. La 28 februarie 1910 a susținut conferința **Solidaritatea socială** și, în nr.3 al revistei *Primăvara*, sub semnătura lui Constantin I. Penciuc, se făceau referințe elogioase despre conferință și conferențiar. La data respectivă, A. D. Xenopol avea 63 de ani, dar se mișca bine și răspundea cu bunăvoință oricăror solicitări.

Ca profesor onorific la Sorbona era deseori invitat la Paris pentru a conferența la faimoasa universitate pariziană sau la *College de France* despre propria sa viziune în probleme de filozofie a istoriei.

Petrovici a aflat despre Xenopol devreme, în vacanța ultimului an de ciclu primar încheiat la Tecuci, când tatăl său, bucuros că fusese iarăși încununat cu coroana premiului întâi, a ținut să contribuie și el cu ceva la teancul de cărți primite ca premiu, iar tânărul Petrovici i-a cerut să-i cumpere **Istoria** lui Xenopol. Mai multe despre istoric va afla de la un unchi al său care, văzându-l prins în lectura cărții lui Xenopol i-a spus că l-a avut coleg la Liceul din Iași și că era cel mai inteligent elev din clasă.

Ulterior, ca elev la Liceul Sf. Sava din București, a avut posibilitatea să-l asculte conferențind la Universitatea din capitală. Curând însă, imediat după absolvirea studiilor superioare, va deveni coleg cu reputatul istoric la Universitatea din Iași, iar relațiile dintre ei au fost totdeauna colegiale. Când Petrovici și-a scris primele sale studii de logică l-a rugat pe Xenopol să le citească și să-și spună părerea despre ele, ceea ce Xenopol a făcut-o cu o oportunitate neașteptată.

Mai spune Petrovici, în același portret filosofic inclus în volumul **Din cronica filosofiei românești**

că la sfârșitul războiului (este vorba de Războiul Reîntregirii) *împrejurarea unei încuscrii familiale m-a dus adesea în locuința lui, dar unde – vai! – nu mai găseam pe Xenopol de altă dată, ci priveștiștea dureroasă a unui paralizic ce nu se mai ridica din cărucior, a unui bolnav incurabil cu vorba împleticită, cu privirea absentă, cu vioiciunea stinsă...* (Ion Petrovici, **Opere filosofice**, Editura Academiei Române, București, 2006, p.849, ediție îngrijită de Al. Boboc).

Cum a ajuns Petrovici în relație de încuscrire cu reputatul istoric? Încercăm în aceste rânduri să reînodăm firele încurcate între cele două familii.

Se știe că după moartea tatălui său, avocatul Dumitru Petrovici, mama sa, rămasă văduvă, dar încă tânără se va recăsători cu căpitanul Vasile Stâlpeanu, cu care va da naștere la încă două fete, Elena și Florica, și un băiat, Dumitru. Elena se va căsători cu Nicolae Gatovschi, secretarul lui Carol al II-lea, care îl va aduce în țară în iunie 1930, pentru a fi încoronat ca Rege al României. Din această căsătorie, a Elenei cu Gatovschi, va rezulta Nica (Nicole) care se va căsători cu sculptorul Ion Vlad, împreună cu care va părăsi țara stabilindu-se la Paris

Încă din țară, înainte de a se stabili la Paris, Ion Vlad trecea drept un sculptor talentat și se bucura de multe aprecieri din partea criticilor de artă. În jurnalul său (*Pagini de jurnal*, 3 volume, Editura Noul Orfeu, București, 2003) Petru Comarnescu face deseori referințe la sculpturile lui Ion Vlad. *E cel mai virtuos și productiv dintre sculptorii de 40-50 de ani (are exact 42 de ani), și am fost poate cel mai apropiat dintre critici de când a început el să se manifeste. Țin minte că l-am cunoscut în fața rondului cu statui de scriitori din Cișmigiu, în după-amiaza zilei în care dimineața Petrovici inaugurasă acest rond al statuiilor, unele prost făcute, altele bune. Coșbucul lui Ion Gr. Popovici nemulțumise, poetul apărând cu o figură cam diabolică. Ulterior s-a schimbat lucrarea lui Popovici cu alta.*(nota autorul la 26 mai 1962, *Pagini de jurnal*, vol.3, p. 131). Ce-i drept, Petru Comarnescu l-a apreciat de la început și l-a ținut în grații critice neîntrerupte ori de câte ori a avut ocazia să se pronunțe asupra lucrărilor sale.

Și mai amintesc, măcar telegrafic că tot Petru Comarnescu îl turna și la securitate, unde, sub numele de Anton, depunea note informative curente. În una dintre ele, cea datată 19 decembrie 1958, oferea securității un portret destul de exact despre caracterul și manifestările artistului. *Ca om are atitudini discutabile. Îi place să bea, dar, spre deosebire de alți artiști, bea mai mult acasă, îi place traiul bun (și-a cumpărat un loc de casă și urma să-și construiască o locuință), face*

uneori chefuri împreună cu soția sa și câțiva artiști. (*Dosarele secrete ale agentului Anton – Petru Comarnescu în arhivele securității*, Editura Humanitas, București, 2014, p.149).

Revin la problema din titlu. Cum a ajuns Ion Petrovici la o *încuscire* cu istoricul A. D. Xenopol? Istoricul a fost căsătorit prima oară cu Eliza Gall, apoi cu Coralia (născută Biberi, poetă, semna cu numele literar Riria), aceeași care dăduse naștere, din căsătoria cu Gatovschi Nicăi (Nicole), viitoarea soție a sculptorului Ion Vlad. Prin urmare, Nica devenise fiica afină a istoricului Xenopol, era fiica surorii sale, Elena, și, firește, nepoată a filosofului Ion Petrovici. Deși este vorba de o rudenie mai îndepărtată, cele două familii - a sculptorului Ion Vlad și a filosofului Ion Petrovici - aveau relații perfecte, mai ales după eliberarea filosofului din temnița Aiudului, unde executase zece ani de temniță grea ca fost ministru (la culte și Instrucțiune Publică) în guvernul Mareșalului Antonescu. În vremea aceea, când filosoful trecea printr-o mare criză materială, bătrân și cu pensia suprimată, vizita deseori casa sculptorului, unde găsea totdeauna o atmosferă caldă și primitoare. Ba chiar într-un an și-a sărbătorit aici, în locuința lui Ion Vlad, ziua onomastică, dac-ar fi să ne orientăm după informările depuse de numeroșii săi turnători, unii dintre ei prieteni, ba chiar tovarăși de penitență care-au fost, în prealabil, preveniți că nu va fi acasă în ziua de 7 ianuarie.

În volumul III al corespondenței primite de Tudor Vianu găsim și o misivă a lui Petrovici către valorosul estetician român, prin care îl ruga să se pronunțe asupra sculpturilor expuse de artist. Nu mai știm dacă a făcut-o, știm doar că Vianu avea mare respect față de fostul său coleg de universitate, ba chiar îi constituise o sumă lunară de 300 de lei, ca să poată supraviețui, măcar până când se va rezolva problema pensiei. O sumă identică îi mai trimitea și Mihai Ralea, pe care Petrovici îl ajutase la ocuparea unei catedre la Universitatea din Iași.

Și mai notăm că în August 1969, când Petrovici a obținut permisiunea de a-și vizita fiul, emigrant în Spania, via Paris, a fost însoțit de sora sa, Elena Gatovschi, care va rămâne în capitala Franței, la familia sculptorului Vlad, unde-l va aștepta pe Petrovici să se întoarcă din voiajul iberic, pentru a reveni împreună în București. Totuși, Petrovici a mai rămas în Paris șase zile, timp în care au venit să-l vadă mai mulți emigranți români, printre care Mircea Eliade, aflat ocazional în Paris, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Cei doi redactori ai postului de radio **Europa Liberă** au sărbătorit bucuria revederii prin desfundarea unei sticle de șampanie și l-au felicitat pe filosof pentru purtarea lui demnă, exemplară chiar, în lagărele comuniste.

Livia Ciupercă

Poveste de poveste

Și brâul roșiatic spre zenit se-ndreaptă,
galeș, șerpuire lină, cuceritor alint
spre palma cerului, umbrire sfântă.
El pare a domni l-apus de trecere,
înspre o măiastră zi,
firește, cucerind un alt tărâm,
opus acestuia, al meu, și-al tău, al nostru.
Niciun egoism nu-l cearcă.
O, nu! El cucerește și se lasă cucerit
oriunde mantia-i regală i-o va cere.
E foarte-ascultător al Marelui Stăpân.
Nici nu cârtește.
Doar noi, minuscule-arătări,
humanoide nestrălucitoare
(așa ne vedeți voi de pe pământ),
noi însă avem în magma noastră mica strălucire
pe care, tu, omule, nici n-ai,
nici n-ai cum o vedea.
O, nu! Tu nici nu știi
ce minerale ne hrănesc în sânul cel ceresc.
Nu ai a ști... Și e mai bine.
C-apoi, mai știi ce vrei a născoci?!
Se-aude că vrei a explora tărâm celest.
Rău faci! Mai bine ocupă-te de-al tău.
Ți-au rămas atâtea necunoscut.
Sunt semne de-ntrebare neelucidate.
De ce să te-avânți în marea mărilor de necuprins,
când ai la tine, acasă, multe locuri ne-nțelese.
Nu-ți abandona menirea.
Acolo-i locul tău. Acolo. Doar acolo.
Nu te-avânta, precum un dandy
Că, zău, o vei păți precum eroul Eminului.
Și-ar fi păcat. Nu-ți irosi inteligența
peste hăul selenar.
Tu ai atâtea hăuri prea terestre,
protejează-le, sfințește-le, cu truda
minții tale. Puterea-ți aparține... și voința!

Crișan V. Mușeteanu

OMUL LINEAR

Aș vrea să mor liniștit și demn,
așa cum simt că moare viața din mine.
Sunt fericit să pot să dau înapoi
ce mi s-a dat,
puterea iscată curios
din jocul șăgalnic
al unei mulțimi de combinații chimice,
potrivite de ritmuri nemuritoare.
Asemeni lui Dumnezeu,
fratele meu mai mare,
desprins de pânza nevoilor primare,
am încercat să descopăr
culoarea luminii,
luminii simple, descompuse.
Un zid, o bară mereu mai urcată;
căutând să surprind meșteșugul
am înțeles doar cadența.
În fond ce ți-a venit să crezi
în omul linear?
În logica absurdă
a celuilalt?
Nu vezi
Că numai nebunia e-n stare
să strângă-nțelepciune?

Berlin, 1975

STRĂINUL

Umblu în țări străine,
orbește, fără frați, fără surori,
fără ceruri, fără sori,
fără ape line.

Calc pământuri străine
fără oasele moșilor mei,
fără miei și fără oi.
Mă simt fără mine.

Am rămas fără fire
dincolo, în țara rotundă.
Umbra mea s-afundă,
fără să știu,
în neștire.

Mănânc pâine străină,
din pământ străin, nerodită
de moaștele neamurilor mele.
Mănânc pâinea de ghiăț-a tristeții.

Berlin, 27 Octombrie 1970

PSALMODIU

Doamne Dumnezeul meu, mă iartă.
Iartă-mă de păcatele nelegiuirilor mele.
Plângând, Ție, Doamne, Dumnezeul părinților mei,
îți cer iertare de păcatele mele:
Doamne Dumnezeul meu, iartă-mă.
Iartă-mă c-am fost îndrăgostit și-am
umblat bezmetic după femeia
făcută de Tine din coapsele mele,
femeia care miroase-a copil, a lapte
și-a dulceața grânelor coapte.
Doamne Dumnezeul meu, iartă-mă
c-am băut dulceața vinului Tău
și s-au turburat creierii în țeasta
căpățânii mele făcută de Tine.
Doamne Dumnezeul meu, iartă-mă.
Ce cuvânt mai frumos îți pot spune Ție
Doamne Dumnezeul părinților mei decât
rugăciunea iertării păcatelor mele:
Am umblat în grădinile Tale,
făcute cu mâinile Tale, așa cum spun psalmii,
pământul, în alte planete sau stele n-am fost.
O Ierului Doamne, Doamne Dumnezeul meu.
Am fost beat de mirosul parfumului
florilor Tale și-a femeilor făcute cu mâinile Tale.
Doamne Dumnezeul meu, iartă-mă.
Păcatele concupiscentei mele iartă-mi
că m-am culcat cu femeile făcute de
mâinile Tale, Doamne, așa cum sunt ele
frumoase și calde și bine mirositoare,
miresme aproape de cele sfințite.
O, iartă-mă, Doamne, c-am îndrăznit
să-mi prelungesc viața mea păcătoasă iubind
în nopți de delir, în nopți de extaz,
femeile clădite cu mâinile Tale.

SPAȚIUL CU N DIMENSIUNI

Noul organ e gata, o nouă dramă începe.
Spațiul platonice cu trei dimensiuni dispare.
Minți curajoase au spart pânza cu care-a plutit
Gândirea de până acum. Începe o nouă epocă
De depășiri, de rămăneri în loc,
De ouă care nu s-au copt,
De găini, care fug după râme gigante, de ulii măreți
Și carnivori, adulmecând în goluri înalte și reci
Pui nefirești din spațiul cu **n** dimensiuni.
Iubiți-i cu grijă de mamă;
Aceștia arată noua voastră pieire, în alt univers,
În alte răscruci, cu alți demiurghi, cu alți Dumnezei,
Însă cu-aceiași eroi plini de impulsuri semețe.
În casa nouă e frig și toate sunt tabără vraște.
Luminile lumii noi nu orbesc,
Abia sunt închise-n ogradă.
De ce vă-ngroziți, de ce nu-ndemnați înainte?
Căscată prăpastia-n sus, cheamă bărbați frumoși la dureri,
La împliniri și la chefuri neîntâlnite.
Emoția drumului neînceput împarte ființele-n două,
În cei care pleacă și cei ce rămân.
O veche poveste de mult cunoscută.
O veche poveste cu greci
Umblând dup-o blană cu lână de aur.

*Spitalul Central,
9 Decembrie 1966- 27 Decembrie 1967*

EPITAF

Am vrut să scriu pe un mormânt anume:
Aicea șade îngropat acel care-a trăit
mai mult decât i-a trebuit să-și spuie
iubirea pentru cel bătut în cuie
pe-un lemn în cruce.
Și când o fi să mor
să nu mă plângeți,
mai bine să mă ardeți și apoi
să beți și să mâncați
în amintirea mea:
Un om care-a trăit o viață lungă,
aproape-un veac întreg
și niciodată n-a fost bleg
și n-a căscat gura degeaba
după furorile reginelor din Saba.
Multe talente n-a avut
Afar' de acela că i-a plăcut mai mult,
ca lui Sisif, să tot lucreze-ntruna.
De mic s-a tot trudit ca să citească-n stele,
și-apoi, îmbătrânind, s-apucat
să nimerească din cuvinte melodii,
cântări cu glasuri românești;
așa că nu mi-e frică să dispară
o umbră mare ce s-a ținut de mine.
Cât limba românească se va vorbi,
eu voi trăi, voi fi nemuritor.

Freiburg im Breisgau, 19 Aprilie 1998

Octavian Mihalcea

UNEORI STRĂINE

Vor fi definitive salturile departe de lumea prăbușită, ca într-un desfășurător peste care plutesc lumini efervescente. E jos durerea, fără echilibru... Mister obscur înconjurat cu pământ. Acest sânge traduce profunzimi uneori străine. Evadare în focul interzis.

SINGURĂTATE

Cercetează complexitatea dorinței, amalgam insomniac ce încercuiește sufletele. Poate fi străinul sfârșit. Cerc plutitor, exilat înspre spațiile meduzei. Așa se nasc visele strâmte – încrâncenat de intangibile. Singurătatea identității pierdute sau disperarea sau fericirea punctului viitor.

ÎN RAMĂ VECHIE

Lui Alex Ivanov

Am iubit corpul! Ochi tăiați alungă liniștea din ramă în ramă. În rană. Palme și coarne împletite primăvara citesc linia vieții. Doar o nebunie verde.

PASĂREA LUI HERMES

Despre interiorul lui Achile, fără nicio undă anxioasă, fără durerea întâmplărilor bruște. Contra spaimei – pasărea lui Hermes, lebăda încheiată cu succes, simțind fericirile, poate apropierea morții. Solidă specie înaltă cu gât foarte îngust.

BALANS

Studiul scarabeului întunecat dintr-o fotografie gotică, pe scena din faianță ascunsă după cub. Prin balans denumim orice aproape refuz. Evadare. Minime dansuri negre. Figuri strălucind în umbra sarcofagului.

FIN DE SIÈCLE

Zig-zag pe Sena. Lungile galerii ale apei, geometrie rotunjită după știutul plan fin de siècle, când ființa urmei se suspendă. Vecinătatea argintului. Flori părăsite acoperind decorul. Masive arme verticale.

DINCOLO DE EXPRESIE

Simpla iluzie se petrece și fuge pe întregul drum al cursei cu apa. Trecut lângă viitor. Vară abstractă desenată prin copaci. Spectrul intens, ca o regulă a multiplicității. Mult așteptatele răspunsuri vin cu himerele vieții dincolo de

expresie. Acum închinăm forma tristă, alunecată. Urmează proba suplicului divers. Posibil de neexprimat.

PETE DULCI

Mereu concluzii ingenioase, desigur foarte contestabile. Un satir baroc înțepă tablourile. Pe lângă justiția oamenilor. Mondenă pătrundere, vizibilă prin sticlă. Viețuire implacabilă odată cu veninul, lupa oricărei camuflări la plural. Dealtfel, luxul apare diferit printre pete dulci.

DOAR UN PRIVILEGIU

Cele ce se petrec fug mai mereu. Gest fluid, iluzoriu. Metronom la niște porți fertile. E doar un privilegiu relativ. Kali-Yuga: sculptura în sânge. Teroarea cărnurilor, între moarte și vers. Formă de trai, minciună cu sensibilitate la frig.

CÂTEODATĂ SEPIA

Mistuitele căi aurite, atunci când se revoltă liniștea unui timp necunoscut. Apariție fără milă. Câteodată sepie, pentru că melancolia împodobește fiecare pod tulbure. Adâncimi sihastră peste amintire. Posibilă sentință, epilog fără încetare.

CASTEL

Serile adânci, tot mai regretate, vestesc Veneții discrete, mereu noi, mângâieri de măști pierdute printre portrete. Din globul puțin cunoscut vorbește legea verdelui cel mai adânc. Valul – înaltă robie miraculoasă. Punere în scenă. Castel vestitor.

DUPĂ STRIGĂT

Enigma pietrei ascuțite urmează, în relief, aglomerarea. Distanțele vor fi mereu altele. Modificate alunecări ascunse după strigăt. Răsucire a vieții într-o poziție nesupusă, la fel ca sclipirea sângelui prin labirint.

APE MARI

Cum ar fi să vrei, câteodată sincopat, inițierea purificatoare a brândușelor? Dar a trecut vârsta. Azi aștepți judecata artificului. Mult farmec inutil întins peste chipuri. Neîncredere în veșnicul deget ascendent al oricărei deveniri. Mâine vom chema echilibrul focului purtat pe aripi mari, cât mai departe.

DEMULT

Deplasare, deplasare...treptat către alte cruste din univers. Consecința fugii vine cu detaliile adânci. Vitrina unui timp născut demult. Mișcări străine însoțesc vigoarea fragmentului. Pulbere albă pe negre păsări.

Tatiana Scurtu-Munteanu

Am intrat ca o toamnă...

Am intrat ca o toamnă în oasele tale,
Ca o cină de taină, ca o gură de vin,
Ca o Ană zidită în vâl de petale,
În parfum de lămâie și de rozmarin.

Am căzut ca o frunză în palma de humă
Și o umbră pustie într-o ceașcă bătând,
Peste valuri tăiate de lapte și spumă,
Cafelei dulcele și amarului gând.

Am rămas ca o doină cântată-n surdină,
Ca ploaia mocnită, ca ochiul închis,
Cu o coroniță din flori de grădină
Și buze crăpate de un dornic surâs.

Câtă răbdare are-o primăvară

Câtă răbdare are-o primăvară
În trupul său năvalnic de fecioară.

Să zămislească-n fiecare floare
Iubirea cu veșminte trecătoare.

Câtă tristețe-ascunde într-o ploaie,
Vărsându-și istovirile pe foaie.

Pe crengile cu-nrourări tivite,
Își lasă dorurile despletite.

Câtă durere-ndură să revină
Prin fiecare muget de lumină.

Să-mbrățișeze ceru-n stoluri crețe,
Cu-atâta răzvrătită frumusețe.

Copaci descreierați

Copaci descreierați pe trotuare,
Bolborosind în mine poezie,
Se descompun în suflete binare,
De-atâta atmosferă cenușie.

Prin gerul care taie în inele,
Din trunchiurile lor neistovite,

Aleargă-n maratoane paralele,
Din mine și din tine, stalactite.

Și se-ncovoiaie-n vreascuri promoroaca
C-o urmă rotunjită pe retină,
În tine și în mine bate toaca,
Vecernia din pleoape se închină.

De câte ori să înflorească cerul?

De câte ori să înflorească cerul?
În dimineți cu nori portocalii,
Să ne izbească-n tâmpile efemerul
Culorii din înalturi străvezii.

Din câte ere s-adunăm preaplinul?
În cupa universurilor foi,
Acolo cuibărindu-se destinul,
Să ne-mprimăvăreze pe-amândoi.

Și-n câte poezii cu metru antic
Eu rătăci-voi pe nisip și scoici,
Ca valurile-nalte din Atlantic,
Din mine adormirile să-ntorci.

Dorul ară în mine cuvântul

Dorul ară în mine cuvântul,
Tu-mi alergi prin țărână, strângându-l.

Trupul desferecat al tăcerii
Mă pogoară în pulberea serii.

Arcuită-n lumini solitare,
Levitez pe vibrații stelare.

Brazda inimii se adâncește,
Gândul tău peste-al meu înflorește.

Dezgolind fiece primăvară,
Le aducem din noi să răsară.

Iarba urmele să ni le-ngroape,
În pământ să ne țină aproape.

Violeta Craiu

Poezia se scrie tulburător de încet

Nicio poezie de dragoste nu mai trece pe străzi
cuvintele mute nu se mai dezlipesc
de normalitate
confesorii au fugit
nu mai fac față evenimentelor cotidiene
viciul întoarce pe dos rătăcirile
trupului aproape putred
indiferența ucide pentru unii
și naște iluzii și curaj pentru alții
nu-mi găsesc iubirea
lingușeala răsare la tot pasul
și toți vorbesc despre mine
ochi indiscreți își fixează lumina
în palmele mele
cad litere din alfabet
și mă frig cu goliciunea lor
fără să o fi descoperit
poezia se scrie
tulburător de încet

Nu mai respir

Încerc să mă vindec
de iubirea celui de-*al cincilea anotimp*
dacă privesc în urmă
nu m-aș mai întoarce la tine
aș pune trecutul într-un plic și l-aș trimite
într-o țară de care nici nu am auzit...
Prin fereastra unui timbru
aplicat orbește
misiva cu caligrafie ondulantă
să se încurce ca o rugăciune uitată
pe buzele tale.
Aș vrea să fiu vânt
să mă opresc în părul tău
gata să dorm legănată de stele
depărtarea devine insuportabilă
curajul mă ocolește
iar eu
mai îndrăgostită decât ieri
nu mai respir
ar trebui să crezi ce ți-am scris
cuvintele nu mai au glas
iar hârtia este prea udă
să se usuce la soare

Te-am iubit nebunește

În florile de câmp
chiar și pe sub zăpezi

prezentul miroase ca tine

bătut de ninsori, de vânt, de soare și de ploi

Te-am îmbrăcat în secunde
de pe cadranul tuturor ceasurilor
de pe continentul
în înserare

și am rămas în brațe
doar cu ne-ntoarcerea

Te-am iubit nebunește
evadând din zodii
ce nu mai aveau loc

Versuri rătăcite în Balta Brăilei

Am privit nuferii în razele de soare
bijuterii naturale prinse la gâtul meu de
fecioară
ca niște degete subțiri venite din preistorie
verdele închis născut din málul neatins
îmi răcorește trupul fierbinte
petalele albe, catifelate îmi mângâie
răsuflarea
născută din doruri și șoapte

egretele, se-nfig în noaptea albastră
și doar versuri rătăcite
în Balta Brăilei

Discreta iubită a poetului

Stela IORGA

M-am îndrăgostit de iubita lui, fiindcă este o prezență discretă, dar vie totodată, aristocratică, și totuși femeie, iar faptul că domnește peste regatul inimii domniei sale mă prinde în jocul subtil de metafore bine temperate și aproape firesc alese, dacă nu aș ști că tocmai firescul înseamnă un travaliu foarte mare.

Temperanța versurilor lui Florin Dochia rezidă tocmai din cenzura pe care și-o impune atent, confesiunea lui atât de reținută, dar foarte rafinată estetic, dă un plus de savoare versurilor, care se înșiruie sprintar și inteligent pe mările din interiorul ființei sale poeticești.

Nefiind aceasta deloc critică literară, ci numai impresii venite din suflet și din sentiment, dau mărturie că m-am îndrăgostit la fel de discret și eu, de prințesa gândurilor dumisale, pe care o construiește din punct de vedere liric extrem de atent la mai toate ipostazele sufletești ale ei.

În volumul de versuri „Orb pe mare”, recuzita lirică a poetului aduce unul lângă altul o prințesă, corabia (corăbiile) eșuată/-te, castelul, oglinda – reflexie a eului, dar și a iubitei de mâine, masca, albatroși, delfini, îngeri, păpuși (îmbătrânite), lumi – descrise, dar și re-create, referințe din marea literatură a lumii (G.G. Marquez), invocări retorice (Marele Will), toate așezându-se cumiți ca într-un insectar, în care poetul își expune dramatic-temperat destinul împlinit – neîmplinit alături de o femeie.

Volumul de versuri este o frumoasă dez-golire a unui eu mult prea plin de lume și de diversele ei ipostaze, firește toate dramatice, pentru o așa de ascuțită percepție lirică.

„am construit un trecut luminos,/ rană lângă rană,/ lacrimă lângă lacrimă,/ ardere lângă ardere,/ și mă sprijin pe el cum se sprijină/ condamnatul la spânzurătoare/ pe butoiul golit de rom/ abandonat pe puntea corabiei în furtună. am construit un trecut luminos/ în fața oglinzii/ din

care mă privește intens/ iubita zilei de mâine.” Precum și îngerul se cheamă tot mai aproape: „am rupt din mine îngerul,/ cu unghiile l-am rupt,/ inima i-am făcut-o țândări!/ m-am întors cuminte în senectute,/ m-am întors în somnul adânc./ altundeva eram prunc./ altundeva eram tânăr imberb./ altundeva eram îndrăgostit de verb./ altundeva mă îmbrățișa o femeie/ și în jurul meu crengile de salcie / umpluseră încăperea,/ trecuseră dincolo de fereastra deschisă.”

Florin Dochia este un poet care știe să își poarte frumos toate avatarurile lirice, toate obsesiile și angoasele, tristețile și iubirea, care însoțește sub forma unei prințese de poveste o parte din lirica domniei sale.

Și închei scurtisima incursiune într-un așa de complex univers poetic, cu însăși o confesiune a poetului către cititor, către lume, către cel care ne veghează somnul și ne ascute frumos pana:

„poezia mea e un fel de singurătate în doi – eu/ și acela care mă citește – tu mă citești/ până în adâncul inimii, acolo unde/ nici nu mai am texte, sunt numai gânduri / încrustate cu foc de un sculptor de sentimente/ ... / ... - poezia e numai o pradă/ pe care o vom vâna amândoi, / din emisferă în emisferă,/ în singurătatea pășunilor alpine, / sub luna albă a dimineții,/ eu scriind-o pe brumele toamnei târzii,/ tu sorbind-o cu privirea flămândă,/ o rotire de șoim deasupra pământului”.

O carte de citit foarte atent cu ochiul minții și mai cu seamă cu cel al inimii!

Aseidiul

de Gheorghe LUPAȘCU

Volumul de versuri „*Aseidiul*”, semnat de poetul Gheorghe Lupașcu, Editura Pastel, Brașov, 2014, 96 de pagini, structurat pe două capitole tematice – „*Predestinare*” și „*Cuante*” – ușor „prețioase” și cu trimitere la un anume nivel de infatuare scriitoricească, certamente de mare rafinament, completează „*cartea de vizită*” a unui poet autentic, cu o autoritate inconfundabilă și cu un *statut* valoric verificat în timp.

Personalitatea sa, poziția socială și un parcurs de excepție ca scriitor consacrat și o *carismă* pe măsură, ca om de acțiune, i-au dat dreptul să se afirme oricum, în orice ipostază, fără ifose de circumstanță. Convingătoare este doar opera sa literară, 20 de volume de lirică abstractă, uneori conceptuală, alteori, cultivând o metaforă rară și elaborată, încă de la *debutul editorial* cu placheta de poezii „*Laocoon împăcat*”, Editura pentru Literatură, București, 1969, și continuând cu „*Întoarcerea arlechinului*”, Editura „Cartea Românească”, București, 1980; „*Stăpânul Timpului*”, Editura „Eminescu”, București, 1978; „*Ziua Delfinului*”, Editura „Eminescu”, București, 1988; „*Singurătate pe planeta Pământ*”, Editura „Enos”, Brăila, 1994; „*Iubire exilată pe Terra*”, Editura „Enos”, Brăila, 2000; „*Excelența*”, Editura „Enos”, Brăila, 2001; „*Iambirul*”, Editura „Enos”, Brăila, 2004; „*Strigăt în Alcandoria*”, Editura „Enos”, Brăila, 2004; „*Monologul secret al prințului Hamlet*”, Editura „Enos”, Brăila, 2005; „*Vocația osândeii*”, Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale „I.C. Petrescu”, București, 2006; „*Baladin într-o fabulă*”, Editura „Enos”, Brăila, 2008; „*Eram... Erai...*”, Editura „Dealul Melcilor”, Brașov, 2009; „*Cabala corifeilor*”, Editura „Enos”, Brăila, 2010; „*Când...*”, Editura „Enos”, Brăila, 2010; „*Viețuitoare*”, Editura „Pastel”, Brașov, 2011; „*Transurania*”, Editura „Enos”, Brăila, 2012.

Revenind la volumul de versuri „*Aseidiu*”,

sunt tentat să remarc titlul agresiv, care mă trimite cu gândul la sensul de dicționar al cuvântului: „atac asupra unei cetăți medievale, cu ziduri groase și porți zăvorâte, cu oșteni gata să reziste, de foame și de sete, zile întregi, la asaltul inamicului...”. Dar, pentru un poet

modern ca Gheorghe Lupașcu, cuvântul *asediu* s-ar putea să reprezinte altceva decât prozaicul sens de apărare în fața unui pericol iminent. Este clar că avem o *metaforă* cu cel puțin o singură și majoră semnificație, și semantică, și poetică: *asediu* asupra conștiinței, asupra limitelor vulnerabile ale condiției sale umane, predestinat să greșească după modelul părinților biblici Adam și Eva, izgoniți din Rai într-un moment de... furie și de intoleranță divină.

Primul capitol, „*Predestinare*”, cu 54 de poeme, trimite direct, insinuant și programatic, la originile ființei poetului,

cu repere genetice și geografice, *Berteștii*, satul din câmpia Bărăganului brăilean, unde a văzut lumina zilei, cu elogi și nuanțări sentimentale dinspre „*clișeu liric*” al poetului Lucian Blaga: „veșnicia s-a născut la sat”. Aseidiul, atacul, pericolul vin de la originea primară, de-acolo de la Berteștii nașterii și ai copilăriei poetului, deși sunt multe și convingătoare alte cauze de eșec, de suferință, de nefericire și impas sufletesc: „Caut pe întinsurile de la Bertești / Brazdele din care au fost întrupate ursele, / Când pe mine m-au precuvântat / Dânsule... / Și pământurile / Sunt eu dedemultul / Suferind de boala jertfirilor” („*Întinsurile*”, pag. 14), deși nu face altceva decât să contabilizeze posibile, virtuale cauze, fără impact acuzator, justițiar...

Din această perspectivă, evident perturbatoare, poetul Gheorghe Lupașcu și-a pliat exercițiul poetic pe-o imagine bastardă, pentru că, mai întotdeauna, n-a prea știut ce să facă cu viața sa, cu toată conștiința sa, tributară unor veleități vulnerabile, cu toate efluviile unei personalități făcută să zâmbească și să nu plângă niciodată, nici măcar atunci când a fost nedreptățit, umilit, acuzat pentru vini, pe care nu și le-a contabilizat niciodată, deoarece a jucat doar pe „*cartea*” norocului, fără să-l tenteze șansa „*cacealmalei*”, iar imaginea sa a avut compensația indulgentă a unui Don Quijote în luptă perpetuă cu „*morile de vânt*” ale unei lumi

vulnerabile: „Am stăpânit Doamne / Cum bine ai rânduit, / Peste ființele apelor, / Peste tot am stăpânit, / Până când / Doar un singur drept mi-a rămas: / Să-mi fiu însumi devoratorul...” („După creație”, pag. 15).

Adică, un poet introvertit iremediabil, supus unei... „predestinări” (!?), din care n-au lipsit eșecul, neșansa și o anume... genetică eroare programată ca... impas: „Nu vom mai avea concurență... / Vom trăi în paradisul de consum vegetal / Și pentru că nu mai există / Nici miei / Nici fiare absolute / Vom pieri vânați / De noi înșine...” (Ibidem, III, pag. 16).

Și în segmentul de poezie erotică, „de dragoste rănită...”, poetul Gheorghe Lupașcu pare a... înota tot contra curentului, ca o soartă damnată, predestinată: „Toată ziua / Ori / Toată viața / Femeia / Cu care înotam / Cu vietățile fluviului / M-a iubit / Alungându-mă...” („Uitarea”, pag. 17); incapabil să dea curs unei comunicări din iubire, lăsat pradă unui disperat S.O.S., venit tocmai din partea femeii iubite: „Doar ea / Senină / Cu trupul ei / Din carne și cer / Mă răpea în uitarea / De a nu mai muri...” (Ibidem).

Predestinarea este pentru poet și condiția unui existențialism, pe care nu-l poate nega: „De spaimă / Că nu mai exist ... / Nu mai știam / Dacă eu eram / Ori / Geamănul meu / Mistic” („Pieton”, pag. 19), dar și o recunoaștere a imposibilității de a lupta cu destinul, cu soarta stabilite de Divinitate; ori ca un semn al neputinței și al imposibilei împotriviri: „De câteva secole / Merg / Doamne, / Pe aceeași câmpie / Privindu-mă” („Pământean”, pag. 28), în tonuri de gri sufletesc și descumpăniri marcate de acordurile Simfoniei a V-a „*a Destinului*”.

Sau o patetică „biografie”, un încrâncenat „curriculum vitae”, care trimite spre o nedreaptă și tot... *predestinată* neșansă de destin dirijat parcă de forțe oculte și de-o întâmplătoare, haotică „loterie de destin uman”, dintr-un poem, „*Asediul*”, care a dat și titlul volumului de versuri al domnului Gheorghe Lupașcu: „Strigam / Mă rugam / Dar nu mă auzea / Nimeni, / Nici Dumnezeu nu mă auzea” (Op. cit., pag. 30), iar protestul și revolta poetului damnat se consumă, până la anihilare, în sacrificiu și în condiția de învins: „Nimeni / Nu mai avea nevoie / De moartea mea asiduă, / Când / Totul / Devenise Totul / Și / Nimic...” (Ibidem, pag. 31).

Există un obsedant... tragism în meteorica ființare umană, iar poetul trece prin încrâncenate „*atacuri de panică*” de tip existențial, pe fondul unei atitudini de frondă, între neputință și revoltă: „Dacă mi se va termina viața (sau altfel zicând) / Dacă mi se va termina terminarea” („Dacă”, pag. 36), încheiate într-o conciliantă comunicare, mai mult umilă decât revoltător reproș: „Dacă-ți vei pierde răbdarea / Vino și tu aici / ... / Împreună ne va fi mai ușor / Să trecem dincolo de orice amânare...” (Ibidem).

Rolul și funcția predestinării divine, dinainte de *Facerea biblică*, de la Marele Big-Bang, sunt deturnate de poetul Gheorghe Lupașcu spre o altă... predestinare, dinspre *fizica cuantică*... din zona „proceselor elementare ale unui câmp electromagnetic și interacțiunea dintre acesta și substanța corpurilor”, în cel de-al doilea capitol al volumului de versuri „*Asediul*”: „*Cuante*”, cu doar douăsprezece poeme, fără titlu, numerotate doar cu cifre latine, I-XII. În scurtul capitol „*Cuante*”, domnul Gheorghe Lupașcu modifică cu totul esența ideatică a mesajului poetic, dar păstrează forma, structura prozodică din primul capitol; un *vers* sacadat, de tip „*casadă lexicală*”, ca un recitativ, din care răzbate impetuos o atitudine rebelă, nonconformistă, față de tot ceea ce-i provoacă angoase, dezechilibre, proteste, nemulțumiri și chiar o suspectă și *mai mult... mimată* atitudine atee, în ciuda realelor sale convingeri creștine: „Călătorind... / În egiptul de oarecând / În niciunde / De nicicând / Iertând... iertând... iertând / Doar cu inima mea de pământ...” (poemul IV, pag. 86).

O conștiință în delir, incertitudine și nesiguranță, o atmosferă a unui destin tematic beethovenian, cu reverberații patetice și nevoia de echilibru imposibil de controlat: „Ca o arcă eșuată / Sunt / Mai aproape de Marele Balans / ... / Când / În niciunde de nicăieri / Nu se mai întunecă / Nu se mai moare” (poemul II, pag. 84).

Cum remarcam și în primul capitol, și în „*Cuante*”, erotica are în lirica poetului Gheorghe Lupașcu o altă substanță și o altă simbolistică, ușor intelectualizată, pedant livrescă, pe partituri sacadate, voalat spiritualizate și împinse spre disconfort sentimental: „...Cădeam / Ca un lanț / De la fântâna câmpiei / La gleznele gândului tău / La muntele trupului tău / Când / tu / Mă ocroteai de moarte / Cu umbra cărnii tale / ... / Când / Noi / Eram / Aceași iubire / Duală... (poemul III, pag. 85).

O perpetuă pendulare între oniric, existențialism, etică, morală și *canon* creștin, în alternanță cu un erotism incomod, perturbator de echilibru, fac din capitolul „*Cuante*” treapta spre poezia intelectualizată în exces, aparent programatică, în ciuda unui aer de ușoară frivolitate venită dinspre lexicul „în doi peri” (!?)

În fine, remarc prezența în mai toate poemele a adverbului de timp *când*, ca o obsesie a *Timpului*, a trecerii timpului, din zona unei filosofii existențiale cu nuanțe interogative dintr-o percepție halucinatorie a realității și un liric nucleu emoțional: *Când* / Nu mai știu / Dacă boala lucrurilor lumii / Este boala mea, / *Când* / Tu proclamă / Doamne, / Că ești bolnav de mine / Că sunt bolnav de tine... (poemul XII, pag. 94).

Noaptea Muzeelor

la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”

„Un obiect - o colecție - un patrimoniu” Expoziție organizată cu participarea iubitorilor de artă populară

Adeseori, obiecte cu valoare etnografică semnificativă rămân în anonimat, uitate în unghere neumbrate sau, în cel mai fericit caz, păstrate de generații ca daruri moștenite, cu valoare sentimentală. O piesă de port popular, un ștergar, un levicer, un covor pot contribui la reconstituirea unor elemente de cultură populară materială și spirituală specifice zonei noastre. Dacă ești posesorul unui asemenea obiect, participă la expoziția noastră, împărtășește cu ceilalți bucuria salvării unui bun de patrimoniu! Alături-te celor care și-au exprimat deja dorința de a fi prezenți: prof. Ioana Stoian, prof. Maria Ceangă (Caraman), Vasilica Moise, Ambrozia Bujor.

Prin intermediul acestui eveniment invităm publicul gălățean, și nu numai, să participe la salvarea, conservarea și valorificarea acestor bunuri culturale cu semnificație etnografică, prin intermediul unei expoziții organizate în Salonul Artelor, la mansarda Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, în data de 16 mai 2015, începând cu ora 20,30.

Invitat special în deschiderea acestui eveniment - Formația de muzică veche „Kalofonis”, din cadrul Asociației pentru Promovarea Patrimoniului Cultural Galați.

Parteneri, sponsori ai evenimentului: Asociația pentru Promovarea Patrimoniului Cultural Galați și Davi's Design.
Program de vizitare: 20.30 – 00.30.

Muzeul satului „Petru Caraman”

Joi, 30 aprilie 2015, va avea loc deschiderea oficială a sezonului de vizitare a Muzeului Satului „Petru Caraman” de la Gârboavele. Atmosfera de sărbătoare va fi întregită de un spectacol susținut de Ansamblul „Doina Covurluiului” și de prezența meșterilor populari gălățeni.

Cu acest prilej, în cadrul muzeului va fi amenajat un spațiu care va fi dedicat omagierii personalității lui Petru Caraman, lingvist, etnolog, filozof, om de înaltă ținută științifică și morală, născut la Vârlezi, județul Galați, a cărui nume îl poartă Muzeul Satului de la Gârboavele.

Pagină realizată de Anișoara Stegaru

Nicolae Pogonaru

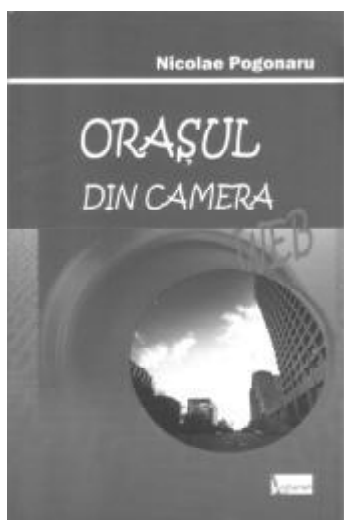
Pe Nicolae Pogonaru îl țin în grații receptive de multă vreme și fiecare nouă ispravă lirică de-a sa mă restituie unei realități fade, indigeste și histrionice, căci poezia poetului buzoian nu se resoarbe dintr-o ontologie imaginată, născocită sau improvizată, ci chiar din habitatul nostru curent, din lumea noastră reală, pe care-o bățătorim zilnic cu pas măsurat și cu toate nevolnicile ei silnice, mai exact, viața din interiorul cetății, privită în antiteză cu ceea ce se procesa la începutul veacului trecut sub emblema sămănătorismului.

Mai nou, în recenta plachetă de versuri **Orașul din camera web** (Editgraph, Buzău, 2013) restrânge realitatea la dimensiunile orașului, pe care îl explorează prin diafragma unei camere web, îi scotocește străzile, instituțiile și problemele și consimte să dea seama de ceea ce se imprimă *live* într-o dispunere lirică. Ce înregistrează pelicula camerei activată de poet? Firește, realitatea citadină cu viermuiala din punctele aglomerate, cum ar fi, bunăoară *magazinele-ventuză/ aspirând cetățeni fără încetare/ într-un joc infernal/ anticristul rânjește/ în ungherele apartamentelor vilelor, iar tinerii rătăciți prin cluburi de noapte/ își savurează substanțele etnobotanice.*

Lumea s-a schimbat, s-a priment, s-a modernizat. În locul satului conservator de altădată, cu lumea lui idilică, încremenită în cutume, în tradiții, într-o deplină armonie cu natura și cu divinul au apărut marile aglomerații urbane, cu o populație consumatoare, autistă, virusată de maladii noi, necunoscute-n trecut și de insanități sordide, greu de ameliorat. *S-a anunțat de curând la televizor/ că Ucigă-l Toaca a intrat în popor/ ba într-o seară/ ar fi fost văzut călare/ pe crucea de la catedrală/ apoi țopăind pe acoperiș/ într-un picior/ luând chip de inger/ trimitea bezele/ enoriașilor amatori (666 (secvență)).*

Autorul nu face o inventariere completă a nevralgiilor care vulnerabilizează urbanitatea, dar îi identifică mulțimea punctelor nevralgice –

poliția prefectura primăria procuratura/ ISU IPU biserica cimitirul/ dar și punctul 8 de la Timișoara/ punctul de pensie/ punctul G/ care nu știu dacă are vreo legătură/ cu G8 sau cu G22/ puncte câștigate puncte pierdute/ punct și de la capăt. (puncte)

Cu pupila deschisă larg spre viermuiala urbană, Nicolae Pogonaru îi dezvăluie varietatea de înfățișări și ipostaze căpătate de oraș în diferite momente și ipostaze aleatorii – pe timp de ploaie, în luna decembrie (a cadourilor și risipei de lumini multicolore), și a faptelor diverse de care sunt pline toate polisurile lumii moderne. Putem spune că întregul volum reface imaginea de ansamblu a orașului modern, a vraștilor de care e traversat și a felului cum sunt resimțite subiectiv.

O notă aparte o constituie poezia **un coup d'oeil** care, prin metrică dar și prin imaginile blitz luate de autor ne oferă o imagine terifiantă, comună, altfel, tuturor orașelor lumii moderne. O reproducem și noi pentru spontaneitatea, pitorescul și pentru fidelitatea observației puse în dispunere lirică. *trec încet fete pe stradă/ și se-admiră în vitrine/ în biserică o babă/ s-a oprit să se închine// în parcare receptorii/ își iau banii pe pavaj/ doi aurolaci notorii/ tocmai intră în sevrăj// fântâna arteziană/ își trimite apa-n zbor/ într-un poster pe-o dugheană/ zâmbește-un aviator// țărani treziți de noapte/ stau la rând la tribunal/ să li se facă dreptate/ ori la bal ori la spital// către piață trec sacoșe/ să se umple cu mâncare/ bătrâni ca niște fanteze/ stau în parc citind ziare// intersecția se umple/ de-un vacarn incandescent/ că era să se întâmple/ de mașini un accident// câțiva șomeri din urbe/ la cafea și o țigară/ se întreabă cam pe unde/ ar fi mai bine ca-n țară// un cățel scăpat din lesă/ urinează pe-o peluză/ și aleargă fără-adresă/ în lumea asta confuză.*

Am citit aceasă plachetă de versuri pe nerăsuflăte. L-am regăsit pe autor în aceeași ținută de pișicher ironic, care privește lumea urbană și nebuniile ei detașat, cu o rumoare seducătoare, dar și cu înfrigurarea celui ce se-mpiedică zilnic de ele.

Îi mulțumesc autorului pentru acest dar minunat și-l încredințez că, cel puțin de data aceasta, mult mai privilegiat decât filantropul, povestește cel care a primit darul.

Naufragiați pe Dunăre (III)

(urmare din nr. 157)

În ziua următoare, spre seară, în ultimul autobuz care pleacă de la Tulcea la Zaclău (botezat acum „23 August”), în drumul spre apartamentul meu din Galați, fac în cap tot felul de analize și rapoarte. Spovedania scrisă de mine la Căpitania Portului Tulcea, supervizată și de băieții cu ochi albaștri, a fost expediată cu siguranță la A.F.D.J. Galați, unde sunt angajat ca pilot. Rămâne să mai depun un raport Bibicului, cum i se mai spune Șefului Corpului de Pilotaj, Barbu Benone. Am să-l întocmesc mâine dimineață, cu mintea limpede. Sper să mă repet de data aceasta, să nu scriu alte bazaconii care să fie apoi comparate cu declarația de la Tulcea. Nu că mi-aș face probleme cu Bibicul, nici pomeneală! E doar vecinul meu de bloc. Alții să nu-și bage nasul, știți dumneavoastră cine.

În Agenția de Pilotaj Galați, situată în imobilul jerpelit care adăpostește și Vama, de pe malul Dunării, mai precis în biroul dispeceratului, este liniște. La biroul masiv și negru, din lemn sculptat, relicvă din secolul trecut, adus sigur de la Sulina din fostul palat al Comisiunii Europene a Dunării, simpaticul dispecer, unul din șefii marinarilor legători, Marinică Hristu, stă aplecat peste niște registre. Toți piloții de port sunt plecați la manevre. E rutina de fiecare zi în care voi intra și eu după ce-mi termin tura de linie. De alături, din camera clubului, se aud zaruri aruncate. Deschid încet ușa, pășind spășit spre ringul încins. Combatanții, față în față, cu cutia de table deschisă pe masă, se înfruntă. Zgomotul cubulețelor de oase pe tabla de lemn îmi zgârie urechile. Bibicul joacă cu Barba Iorgu, cel mai bun pilot din portul Galați, singurul care-și permite să-și facă programul după cum doresc mușchii lui. Se duce numai la manevrele grele, de bazin, dar și atunci dacă are chef. Toți piloții tineri jinduiesc să meargă la manevră cu nea Iorgu. Calmul lui în situațiile limită, la manevrele periculoase, a devenit legendar. Pe mine mă simpatizează în mod deosebit. M-a poreclit Păpușa. El știe de ce. Poate de la vaporul acela grecesc, când s-a luat de mine. Piloții știu că la terminarea cu bine a unei manevre sau al unui voiaj, unii comandanți au obiceiul să-și exprime mulțumirea punând pe

masă două pahare de whisky sau, după caz, coniac, uzo sau rakı, depinde de naționalitatea masterului. Când mergeam cu nea Iorgu la o navă, întotdeauna aveam grijă să scriu buletinul de manevră și să refuz politicos paharul. Până într-o zi când după o manevră făcută în Bazinul Nou cu motonava Evdoxia, Barba Iorgu mă străpunge cu privirea și-mi șoptește la ureche: „Păpușă, la următoarul vapor să nu mai refuzi paharul. Îl jignești pe comandant. Nu-ți dă să bei ca să te îmbeți. El te servește cu Metaxa, șapte stele, și tu faci mofturi? Nu-ți face probleme că rămâne plin. Am eu grijă să-l golesc.” Am învățat lecția și m-am conformat, dar am rămas cu porecla.

Mă apropii timid de masa jucătorilor și îngaim:

-Să trăiești nea Benone! Am venit să fac raportul.

-Fă-! îmi răspunde scurt, aruncând cu dexteritate zarurile.

-Șase-cinci, Iorgule! adaugă satisfăcut, mutând cu repeziciune pulurile.

-Bibicule, dispecerul nu a avut decât jumătate de coală. Nu vrei matale să deschizi fișetul ca să...

-Ți-ajunge. Știu toată povestea. Poartă-n casă! Zarurile ghiulbaharului se rostogolesc fără întrerupere.

Răsucesc în mâini petecul de hârtie, întrebându-mă, ca pe hartă, unde-i nordul, și mă retrag în camera dispeceratului. Aștern pe hârtie niște păduchi de litere, ca să cuprind întreg evenimentul naval. Cu tot efortul depus, mijindu-mi ochii ca să văd ce scriu, ultima propoziție o trec pe verso. Semnez și pun data. La așa hârtie, așa raport! Sper că au o lupă prin sertar. De alături se aud vociferări. Am uitat să închid ușa dintre dispecerat și club.

-De ce furi, Bibicule?

-Era cinci-patru, Iorgule!

-Nu mă prosti de la obraz. Era patru-patru.

-Ia-ți ochelari dacă nu vezi bine.

-Mă faci chior?

Dau din cap, oftând.

Marinică, numai zâmbet tot, se scoală de la birou și luându-mi hârtiuța, o așează cu atenție pe colțul biroului uriaș.

-Du-te acasă, Viorele. După cum vezi, dincolo

se dau lupte grele, îmi spune, uitându-se semnificativ spre club.

Ies în hol, dar tot îl mai aud pe nea Iorgu Grăsun:

-Ce dracu', măi Benone! A fost șase-șase.

Ne pârlim între noi, intelectualii?

Izbucnesc în râs. Mi-s dragi oamenii ăștia.

Aici se încheie însemnările prietenului meu. Foile îngălbenite au reușit să-mi șteargă câteva pete albe din memorie, dar altele au rămas. În ceea ce mă privește, oricât m-aș strădui, nu-mi amintesc dacă după naufragiu, când am ajuns la Tulcea, am dat sau nu vreo declarație Căpitaniei Portului Tulcea sau vreunua din ofițerii aceia despre care se zicea în folclorul urban, cu ironie amară, că ar avea ochii senini ca ai cerului de vară. În port ne-a ieșit în întâmpinare Pipirigeanu, agentul Navlomar al navei, un tip burtos și înalt, cu mutra rotofeie și zâmbăreață ca a bravului soldat Svejck, năstrușnicul erou al lui Jaroslav Hasek. Îmi veniseră în minte, când l-am văzut, desenele care ilustrau o ediție mai veche a romanului scris de popularul scriitor ceh despre peripețiile soldatului Svejck. Am acest obicei, de a descoperi în trăsăturile oamenilor asemănări cu alți semeni mai mult sau mai puțin iluștri, reali sau imaginari. Agentul ne-a comunicat, fără să-l întrebăm, că bătrânul din echipaj care a fost dus în comă la spital, tocmai decedase. Orice om civilizată, întreg la cap, ar fi întrebat, măcar din politețe, ce anume îi provocase moartea. Nu a fost cazul nostru. Viorel, cel puțin, avea o scuză. Ud learcă, chinuit de frig și de piciorul rănit, abia de mai reușea să stea pe picioare. Eu însă nu aveam nici una. Sfârșitul amărâtului acela care înghițise prea multă apă pentru că întârziase în cabină ca să-și adune dolarii de prin sertare, m-a lăsat rece. Altceva mă preocupa pe mine, țin minte. Ce naiba căuta Pipirigeanu la Tulcea? Îl cunoscusem mai demult în Barul Mic al hotelului Dunărea din Galați, al cărui client ocazional eram, fiindu-mi prezentat de un prieten comun, și habar nu aveam că lucra la Navlomar. Continuam, cu alte cuvinte, să nu fiu în totalitate acolo, minte și trup, așa cum am mai spus. Doar corpul era prezent. Parcă o aud pe mama, Dumnezeu s-o ierte: *Nu-ți prea sunt boii acasă, Ionele dragă! Îți cam umblă mintea pe coclauri.* Stăteam acolo, pe mal, cu mâinile depărtate de corp și degetele rășchirate pentru că *nu doream să-mi mânjesc hainele uscate și curate cu sângele închegat al rănilor din podul palmelor.* Astăzi, după mai bine de treizeci de ani, în această ultimă scenă de pe cheul portului Tulcea, ca de altfel în toată pelicula care se derulează din clipa când, la bordul motonavei Yusuf Bey, am lăsat în stânga capul de mol al Ceatalului Ismail și, intrând pe brațul Tulcea, nava a început să

se bandeze, mă văd ca într-un film în care nu știu ce caut. Mi-e aproape imposibil să accept că în acele imagini, derulate cu încetinitorul, ar fi persoana mea. Altfel cum să-mi explic apatia și lipsa de spaimă din timpul catastrofei navale? Naufragiul propriu-zis îl văd în detalii de o claritate surprinzătoare, dar sosirea la Tulcea, pe mal, când noaptea se așternuse peste oraș ca un lițoliu, mi-a rămas în memorie ca un fragment de film *noir*, în care negrul și cenușul predomină, dar în nuanțe diferite, în funcție de intensitatea luminilor artificiale. Dacă închid ochii îi văd capul domnului Pipirigeanu, dominându-i pe turcii mai mici de statură, și îl aud cum îi strigă de pe o hârtie pe care o ține în mâini, cât mai aproape de lumina destul de chioară a unui stâlp de iluminat din beton. Îmi ridic privirea și observ că stâlpul este curbat la vârf, desenând pe cerul întunecat un arc de cerc. Pentru o clipă îmi imaginez că turcii îl țin pe agent în brațe, cu un scop anume. Mă întorc spre Viorel și-l îndemn să-și îndrepte privirea spre țării:

-Ce părere ai? N-ar fi bun de spânzurătoare?

Nu-mi răspunde. Tremură cu șuba în brațe.

-Uită-te la stâlp, Viorele. E numai bun de atârnat un laț.

Privește în sus, dar continuă să mă ignore.

Insist să-i vorbesc:

-Știi că agentul navei e din Galați?

-Ce spui? îngăimă prietenul meu, continuând să tremure ca piftia.

-Ziceam că-l știu pe agent din Galați. Am băut împreună ceva coniacuri.

S-a întors spre mine, privindu-mă cu ochi goi. Cuvintele i-au ieșit albe din gură:

-Naiba înțelege ce spui. Te-ai cam defectat, Plușcort! Nu mai ai toate țiglele pe casă. Tocmai am scăpat amândoi de coasa Doamnei cu Mantie Neagră, dacă nu știai. Și nu tu ești ăla ud. De ce ne-ar interesa în clipa asta de unde-i agentul și ce număr la pantofi poartă?

Se apropie apoi de Pipirigeanu, șchiopătând, spunându-i că plecăm spre agenție.

-Mă scuzați, dar eu mai am puțină treabă cu bieții oameni. Ne vedem mai târziu, la Căpitanie, ne ajunge din urmă glasul rotofeiului, după ce ne îndepărtăm câțiva pași.

Îl urmez supus pe Viorel, urcând treptele exterioare ale clădirii cu etaj în care se află Agenția de Pilotaj, sediul Filialei Navrom și Căpitania. Ultima imagine este cea a lui Viorel, urcând scările înaintea mea, cu șuba umedă în brațe. În nări îmi pătrund violent mirosuri amestecate: fum, combustibil ars, pește sărat, lână udă și noapte rece. Aud, amplificat, plescăitul unor bocanci

ghiftuiți de apă. Nu-i văd urmele lăsate pe treptele de ciment. E întuneric! Din ce în ce mai întuneric! În timpane mi se zbat, înnebuniți, miriapozi!

Cu pilotul Lae Teodoriu făcusem unul din primele mele voiaje cu o navă maritimă românească, pe relația Sulina-Galați. Era o motonavă de 12.500 tdw care venea de la Constanța, încărcată cu minereu. Ne-am imbarcat la Sulina în plin marș, pe canal, aval de oraș, luând nava în primire de la pilotul care o trecuse de Bara Sulina și o pilotase cât mai aproape de port. Mineralierele românești care făceau, în acele vremuri, alimbări (descărcări de marfă dintr-o navă, până la un anumit pescaj, care apoi să-i permită navigarea în ape mai mici) erau scutite de controlul autorităților portuare. Încă din pilotină nea Lae, un bărbat trecut bine de cincizeci de ani, cu părul alb, dar având, dincolo de frunte, chelia pronunțată, cu tenul bronzat, de parcă tocmai venise de pe una din plajele Mărilor Sudului, aducând la chip, aproape leit, cu un celebru artist plastic spaniol, îmi puse în brațe actele pilotului, întrebându-mă dacă știu să le completez, pe toată ruta voiajului. Primind răspuns afirmativ a încetat să-mi mai dea vreo atenție până la Galați. S-a ocupat de navă, fără să mă întrebe dacă doresc să-l înlocuiesc, măcar la șenal (porțiuni ale unui fluviu, râu sau canal care permit navigația în ambele sensuri) drept, supravegheat de el, bineînțeles. Dădea comenzile timonierului și ofițerului de cart, dar strecura între aceste recomandări, cu voce moale și subțire, glumițe deocheate, adresate în special studenților tinerei de la Institutul de Marină "Mircea cel Bătrân", aflați pe navă în practică, care dublau cartul ofițerilor de punte. L-am rugat, îmi amintesc, să-mi dea o explicație legată de drumul pe care i-l cerea timonierului la girocompas (arată direcția de mers a navei, în comparație cu nordul, și se măsoară în grade, de la 0 la 360), undeva pe la Mila Marină 49. Crezând că nu m-a auzit, am repetat întrebarea. M-a privit cu ochii mijiiți și capul pe spate fără să-mi răspundă. Din clipa aceea mi-a devenit brusc antipatic și m-am străduit să-l ignor.

În dimineața aceea rece de martie, când am fost chemat în Agenția Galați, am avut neplăcuta surpriză să aflu că voi pleca iarăși la voiaj împreună cu nea Lae. Trebuia să ne imbarcăm pe e o navă construită în Șantierul Naval Galați care urma să plece în probe de mare. Mă bucuram însă că era un vapor nou, modern, de peste 150 m lungime

În agenție l-am găsit pe Viorel Crăciun. Îl știam mai demult, când lucrasem amândoi la Navrom, dar nu pe aceleași vase. Mi-a zis că pleacă singur cu o navă turcească de tonaj mic, aflată într-una din danele

Portului Docuri. Am plecat spre cargouri cu aceeași pilotină.

-Corbane, vezi că nu mai mergi la voiaj cu mine, mi-a zis nea Lae, așezat pe banca de afară, de la pupa *rusoaiței* (șalupă cu motor de 150 de CP, importată de la sovietici), uitându-se atent spre malul celălalt, de parcă ceva i-ar fi atras atenția.

S-a întors apoi spre mine, uitându-se de la înălțimea orgoliului său nemăsurat. A adăugat, cu voce pițigăiată de scapet:

-Pleci cu turcul, împreună cu Viorel.

Se uită apoi spre colegul meu cu o anumită căldură în priviri, ca atunci când unui bărbat îi place o femeie și nu poate ascunde asta. Viorel Crăciun era pe atunci un bărbat subțirel, cu părul negru, des și creț, numai inele. Aș putea zice că semăna cu Micul Mozart din zilele noastre, cum îl alintă admiratorii pe compozitorul nostru de muzică ușoară, Marius Moga. Mi-am adus aminte de bârfele care circulau în pilotaj pe seama pilotului Teodoriu și am replicat tăios că trebuie să respect dispoziția șefului de agenție.

-Ascultă-mă cu atenție, cadetule! Ai să te imbarci, după cum ți-am spus, pe motonava turcească. Eu răspund față de șeful agenției. Sper că nu ești prost. Turcul o să-ți dea la ieșirea în mare cel puțin un carton de țigări și altul de gumă. Eu am să cobor cu nava Șantierului Naval înaintea voastră. La Sulina facem fifty-fifty.

-Cum vine asta? am făcut-o pe naivul.

-Ai venit la Pilotaj și nu știi boabă de engleză?. Juma'-juma', asta înseamnă. Facem pe din două buful pe care ți-l dă. Dacă-ți trece prin cap să mă tragi în piept cu împărțeala, am să aflu. Vaporul face curse regulate la Galați și sunt prieten bun cu effendi kaptan. Va fi vai și amar de fundul tău, după aia.

Era de prisos să-i spun că pricepeam ceva engleză, poate mai multă decât el, deși nu excelam. Știam că în afară de faptul că era poreclit în mod jignitor, i se dusese buhul și pentru lăcomia de care dădea dovadă în orice împrejurare. Circula o glumă în acst sens. Că era întruchiparea aceluși pilot, rar ca individ, despre care se spunea că ar fi avut trei mâini – două pentru luat și a treia pentru dat – numai că aceea pentru dat i se uscuse demult. Viorel Crăciun interveni în discuție, luându-mi apărarea, dar pilotul cu voce de eunuc nu se lăsă înduplecat. O ținu ca gaia mațu', cu răspunderea care-i apăsa numai lui umerii. Până la urmă m-am imbarcat pe nava turcească. Scăpam, credeam eu, de un voiaj de coșmar, alături de un pilot absolut dubios.

(va urma)

Biserica românilor din Transilvania în perioada 1700 - 1764 (V)

(continuare din numărul 157)

Radu Moțoc

Unitate de păreri nu caracteriza în acest caz oficialitățile din Transilvania. Propunerea făcută de Barthenstein a fost îmbrățișată și de cancelarul aulic de stat, contele Kaunitz care a susținut că: „orice siluire a conștiinței este în contra ființei creștine,

în contra prudenței de stat, și chiar în contra minții sănătoase. Ea este un lucru comod însă pentru superiorii leneși, ignoranți și ambițioși”.

Contra acestei propuneri s-a arătat contele Ulfeld, fost cancelar, care considera că „alegerea unui episcop neunit ar duce la prăbușirea uniunii stabilită de fericitul împărat Leopold”¹

Luciditatea cu care contele Kaunitz scrie Mariei Tereza în data de 19 august 1758, pentru susținerea propunerii de a se înființa un episcopat al românilor neuniți de rit grecesc, este remarcabilă și merită a fi consemnată: „Înțeleg însă prea bine că vă vine foarte greu Maiestății Voastre să rezolvați în fața părerilor deosebite întrebarea: dacă trebuie acordate greco-neuniților din Transilvania, în condițiunile propuse de mine, un episcop exempt, ori au să fie lăsate lucrurile în starea lor de acum.

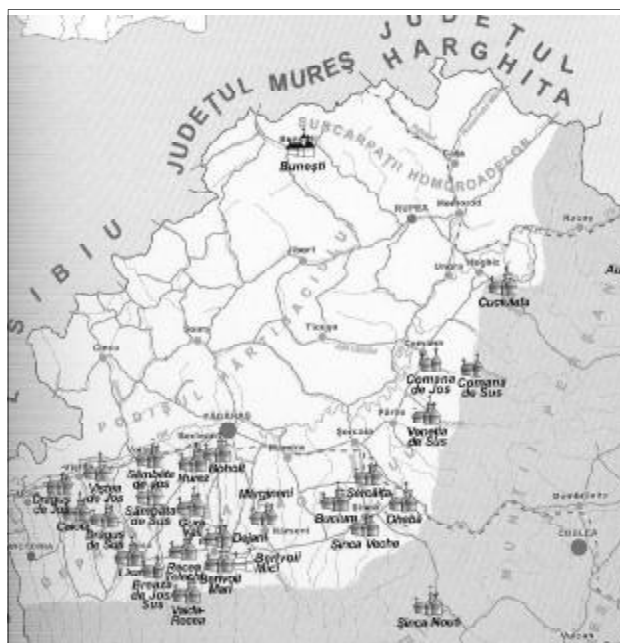
Eu m-am exprimat pentru primul mod de rezolvare, fiindcă în toate chestiunile privitoare la serviciile înalte îmi dau silința de a evita măsurile paliative, care de obicei mai mult strică decât să folosească, de a stârpi răul din rădăcină și de a privi lucrurile cum sunt ele, iar nu cum ar fi trebuit să fie.

Dacă am putea să ne măgulim cu speranța că cei însărcinați a pune în executare înțeleptele și dreptele măsuri luate de Maiestatea Voastră contra grecilor neuniți s-ar purta cum se cuvine și și-ar face în deplin datoria, nu ar fi greu să găsim alte mijloace prețioase atât pentru stat, cât și pentru religia dominantă. Dar după felurile experiențe pe care le-am avut, trebuie să consider speranța aceasta ca ceva zadarnic; și înclinarea spre mijloace silnice, pe lângă ura în contra tuturor iliricilor, e prea adânc înrădăcinată, de cât să putem spera vreo schimbare în privința aceasta.

În împrejurările de astăzi ar fi însă, mai mult

decât oricând, lucru prea de tot primejdios a da ocaziune proximă pentru rebeliuni, pentru emigrări, ori pentru alte urmări cu deosebire stricăcioase și a nu avea în același timp și mijloace îndestulătoare pentru împiedicarea răului.

Cele câteva milioane de greci neuniți care trăiesc sub prea înalta ocrotire a Maiestății Voastre au, după

Hartă a mănăstirilor din Țara Făgărașului

părerea mea modestă, să fie priviți ca o comoară și ca un adevărat giuvaer al înaltei Case domnitoare, din care în viitor se vor putea trage foloase cu mult mai mari decât până acum, dacă vor fi numai apărați cu energia cuvenită în afacerile spirituale și lumești contra oricărei asupririi, nedreptăți și legitime reclamații și conduși astfel, cum după regulile precauțiunii are să fie întâmpinată o națiune aspră și războinică.

Cât pentru românii din Ardeal îndeosebi, votul meu umil pare a se izbi de obiecțiuni, pentru că prin aceasta unirea de până acum ar ajunge la decădere deplină. Pe cât de puțin aș îndrăzni a pune la îndoială aceasta, dacă episcopul exempt ar fi ales un preot zelos și ostil și dacă nu s-ar ține seamă și de alte mijloace impuse cu precauțiune, pe atât sunt de sigur că un episcop exempt, prudent, pe care și interesele lui îl îndeamnă a se feri de orișice pas greșit, se va feri cu multă grijă de a jigni unirea și de a da ocazie pentru reclamații și astfel pentru

înlăturarea sa, ba va putea să fie înduplecat a lucra spre cel mai mare folos al religiei și al statului, de a trece însuși cu întreaga obștie diecezană la unire și de a asigura astfel unirea în mod statornic, ușor și grăbit. Cazul acesta pare a-l fi avut în vedere și opțiunea anonimă care mi-a fost prea grațios comunicată de Maiestatea Voastră și care propune ca episcop pe un oarecare Dionisie.

Că oare acest Dionisie are calitățile cerute și ce ar trebui să se facă ca el să fi câștigat pentru cauză și controlat și ce măsuri ar trebui să fie luate pentru promovarea prea înaltului serviciu? Acestea toate, cu profund respect, le las prea lumnatei aprecieri a Maiestății Voastre”²

Atât de convingătoare a putut fi părerea contelui Kaunitz asupra Mariei Tereza, care era caracterizată de A. Bunea ca fiind cu mult bun simț, încât, după numai trei zile, în 13 octombrie 1758, împărăteasa avea să scrie cu mâna sa hotărârea definitivă: „...Chestiunea de a se numi un episcop exempt pentru Transilvania, o aprob; deci, prim-mareșalul de curte are să ia în secret dispozițiile și să redacteze instrucțiunile pentru ca lucrul să se poată curând efectua”³.

În această perioadă, tulburările religioase se amplificau în Transilvania. Venirea preotului Ioan, născut în Aciliu, o comună nu departe de Săliștea Sibiului, care a studiat teologia la Moscova, a coincis cu nemulțumirile românilor ortodocși, în perioada anilor 1756-1758. Prezentarea de către acest preot, în fața mulțimii, a unui document emis de împărăteasă în favoarea lor și considerată de A. Bunea ca un document fals, a provocat mari emoții în mijlocul creștinilor ortodocși. Preotul era autorizat să întreprindă această acțiune de către mitropolitul sârb din Carloveț, care se pare că a fost informat de intențiile împărătesei de a înființa un episcopat neunit în Transilvania, dar care să nu fie sub jurisdicția sa. Se pare că acest preot îndemna pe români să scoată din biserici preoții uniți și să instaleze alții neuniți care se sfințeau la sârbi, sugerând în același timp că această acțiune era autorizată de împărăteasă, ceea ce era greu de crezut totuși⁴.

În urma acestor acțiuni, românii neuniți au ocupat cu forța bisericile unite și le-au dat preoților neuniți care erau sfințiți în Țara Românească și la sârbi.

Numărul localităților unde au fost efectuate aceste acțiuni au fost consemnate de Augustin Bunea din care sintetizăm următoarele:

- Comitatul Alba cu 17 sate: Sângătin, Bogatul român, Ungurei, Boz, Spring, Vingard, Mag, Ludoșul mic, Drașov, Ghirbom, Orda de sus, Orda de jos, Nucet, Jina, Cornățel, Beșineu, și Dumitra.

- Scaunul Sibiului cu 21 sate: Săcădate, Moh. Vizokna, Avrig, Boița, Porcesci, Sebeșul de jos, Racivița, Tălmăcel, Colun, Ludoșul mare, Topârcea, Rod, Apoldul mare, Dobârca, Gârbova, Reci, Miercurea, Poiana, Cârpeniș și Apoldul mic.

- Scaunul Orăștiei cu 10 sate: Beri, Săraca, Sibișel, Romoșel, Romosul săsesc, Cugir, Vinerea, Vaidei, Balomir, Jibot⁵.

Preotul „agitator” a fost pus sub urmărire pentru a fi arestat, dar a reușit să fugă în Rusia. O circulară din 14 august 1758 a guvernului, distribuită în toată Transilvania pentru a informa populația că cele propagate de preotul Ioan precum că Maiestatea Sa l-ar fi autorizat să introducă în comune preoți neuniți, sunt false. Comisia împuternicită de guvern să impună revenirea bisericilor uniților a fost întâmpinată la Săliște de o populație înarmată cu furci și pari. Un raport

amănunțit datat la 19 ianuarie 1759, privind aceste evenimente, a fost redactat și de episcopul Aron la solicitarea împărătesei Maria Tereza. Acest raport scoate în evidență evoluția aderării la unire a românilor din Transilvania: „Înainte de Visarion-1744- toată Transilvania afară de Brașov și Făgăraș au fost unite, pe la 1750 parohiile tulburate de Visarion se întoarseră iarăși la unire, și numai de la 1754 s-a început din nou neunirea”⁶.

Cele întâmplare la Săliște aveau să fie relatate de Augustin Bunea ca fiind deosebit de grave referindu-se la viața preoților neuniți: „Episcopul Aron a lăsat să se aresteze doi preoți neuniți din Sad, să li se tundă părul și să li se presare capul cu scrobeală și pe un alt preot l-ar fi arestat și aruncat în fiare, și s-ar fi lăudat, că așa va face cu toți preoții neuniți, dacă-i va prinde”⁷.

În aceste condiții de tensiune, problema înființării unei episcopii neunite în Transilvania începea să preocupe administrația care se vedea în imposibilitatea de a delimita cele două religii din punct de vedere teritorial, dar și al enoriașilor.

Biserica Sf. Neculai din Șcheii Brașovului

Prin decretul din 13 decembrie 1758 notifica mitropolitului sârbesc faptul că: „A hotărât să numească un episcop neunit pentru Ardeal și de a-i da acestuia un salariu din visteria statului. Sub amenințarea cu cea mai grea dizgrație îi interzice orice amestec direct, ori indirect, în afacerile coreligionarilor săi din Ardeal”. Acest document a fost publicat de Hurmuzaki, de unde A. Bunea l-a citat în întregime⁸.

Este cunoscut faptul că nobilimea română din ținutul Hațegului în care se aflau cele patru sate românești: Galați, Clopotiva, Sălașul de sus și Farcadinul de sus, au trecut la calvinism pentru a-și putea conserva averea părintească. Românii și calvinii deveniți unguri din români își țineau pe rând slujbele în aceeași biserică veche românească. „Românii, ca vechi proprietari, aveau dreptul să-și țină primii liturghia, după care urmau domnii de pământ maghiarizați și calviniți, care însă în trufia lor nu așteptau să se termine liturghia românească. Ei intrau în biserică și sileau pe români să scurteze sau chiar să întrerupă slujba. Era atitudinea sfidătoare îngâmfată a boierului față de iobag. Mai mult, adeseori profanau obiectele de cult prin întoarcerea icoanelor cu fața spre perete, după care începea slujba. În biserici și-au făcut scaune proprii pe care numai ei le foloseau și au mers cu îndrăzneala încât au scos dintr-o biserică sfânta cuminecătură împreună cu racla din altar, și au aruncat-o afară”⁹.

Aceste sacrilegii l-au determinat pe episcopul Aron să facă un pelerinaj în aceste patru sate unde românii încurajați de episcop au aruncat scaunele nobililor maghiari și au pus lăcate pe biserici. Au fost și incidente cu vărsări de sânge, chiar cu o tentativă de a-l asasina pe episcop, dar din fericire arma nu a luat foc¹⁰.

Dificultățile întâmpinate de înființarea episcopiei neunite erau în primul rând de natură administrativă. Delimitarea parohiilor și credincioșii era urgența care trebuia rezolvată. Curtea de la Viena a recurs la un decret de toleranță, emis în 13 iulie 1759, prin care iartă tuturor pedepsele meritate pentru delictе săvârșite până la publicarea acestui decret și acordă o toleranță religioasă pentru a înceta cearta și neînțelegerile. Însă această toleranță se extinde numai asupra celor care până la publicarea acestui decret se vor fi lepădat de unire, punând următoarele condiții:

- Neuniții să restituie uniților toate bisericile răpite cu violență în ultimii doi – trei ani și pe viitor să nu mai

cuteze a răpi uniților nicio biserică.

- Pământurile bisericești care nu au fost câștigate cu cheltuiala neuniților, ci au fost date preoților uniți de către stat sau de alte persoane private, să fie restituită preoților uniți.

- Neuniții să-și practice religia în liniște, pe uniți să nu-i insulte sau să-i îndemne la lepădarea unirii.

- Pe emisarii străini, care au răspândit scieri false, să nu-i primească, să nu-i asculte.

- Episcopul unit să nu-i mai urmărească și să le permită a-și exercita religia lor conform condițiilor indicate.

- Oficialii care nu se vor supune acestui ordin să fie suspendați din oficiu de plată, iar domnii de pământ să fie urmăriți ca niște desprețuitori ai ordinilor împărătești¹¹.

Guvernul constată, în 7 octombrie 1759, că acest decret de toleranță nu a fost explicat poporului român cu toate intențiile împărătesei, drept pentru care decide ca în fiecare district comisarii să explice în fiecare sat înțelesul aceluiași decret de toleranță. Este prevăzută și dispoziția prin care „cei ce s-au lepădat de unire înainte de publicarea decretului de toleranță

și vor să rămână neuniți să fie îndatorați, ca în 15 zile să restituie uniților bisericile, porțiunile canonice, oratoriile și beneficiile, căci altfel nu se vor face părtași toleranței”. Se constată că, în loc de liniștea preconizată, spiritele se tulbură și mai tare în urma unei mișcări revoluționare condusă de călugărul Sofronie¹².

(va urma)

Note:

¹ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 129-130.

² Dr. Augustin...Ibidem, pag. 131-132. Augustin Bunea citează drept sursă: Hurmuzaki, Documente, VII, pag. 19-20.

³ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 132.

⁴ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 134-138.

⁵ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 139-140.

⁶ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 143.

⁷ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 144.

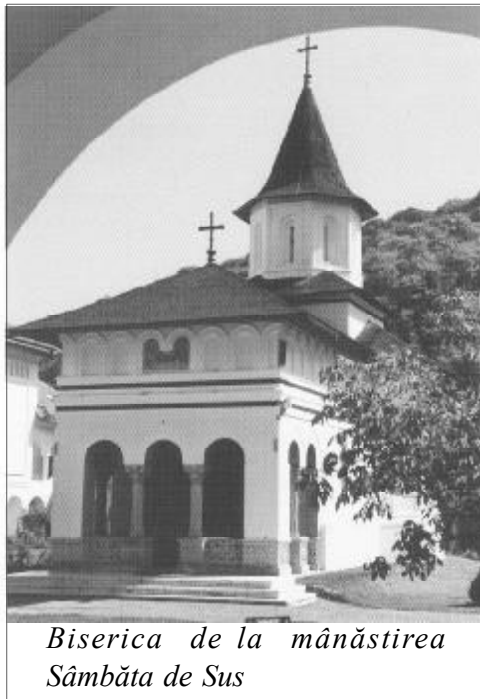
⁸ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 150-151.

⁹ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 154.

¹⁰ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 155.

¹¹ Dr. Augustin...Ibidem, pag. 164-165.

¹² Dr. Augustin...Ibidem, pag. 166-170.

Biserica de la mănăstirea Sâmbăta de Sus

DICTIONAR ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 96

Corneliu STOICA

POPA, Valentin – sculptor. S-a născut în Galați, la 10 februarie 1972. A absolvit Școala de Arte (1992), după care a urmat cursurile Universității de Arte „George Enescu” din Iași, unde a studiat sculptura cu Dan Covătaru. În vara anului 1998 și-a luat licența în arte plastice, având ca lucrare un bust monumental al pictorului Corneliu Baba. Membru al U.A.P., Filiala Galați, din 2001. Încă din anii studenției a participat la tabere naționale de creație, a expus în cadrul mai multor manifestări de grup organizate la Iași (1996), Galați (1997, 1998), Timișoara (1997), Suceava (1997) și București (1997). A obținut în 1996 premiul II la Concursul studentesc „Nicolae Tonitza”, premiul I al Fundației Academice „Petre Andrei” pentru proiectul de sculptură ambientală „Sfatul înțelepților”, iar în aprilie 1997 alte două premii (I și II) la Concursul studentesc „Nicolae Tonitza”. Din 1998 participă la Saloanele Filialei Galați a U.A.P. Participări la expoziții colective: Galeria „Trianon”, Iași; Sala de marmură a Facultății de Medicină Veterinară, Iași (1996); „Student Art”, Muzeul de Artă Vizuală Galați (1997, 1998); „Student Fest”, Muzeul de Artă Timișoara (1997); Salonul Național de Artă Religioasă, Casa de Cultură a Studenților, București (1997); „Sculptura românească contemporană”, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2000, 2001, 2002); Bienala „Lascăr Vorel”, Piatra Neamț (1999, 2009); Bienala Artelor „Ion Andreescu”, Buzău (2000, 2008); Salonul Național de Sculptură Mică, Galeriile de Artă Apollo și Artis, București, și Muzeul de Artă Vizuală Galați (2007); Salonul Național de Desen, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2011); „Artiști plastici la Dunărea de Jos”, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2012); „Artiști gălățeni la Brăila”, Galeriile de Artă, Brăila (2014). Participări la tabere de creație: Bucium, Iași (1994); Rohia, Maramureș (1994); Sucevița, Suceava (1997); Galați, Muzeul de Artă Vizuală (2001). Este membru al Grupului „Ața”, cu care a expus la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu”, Galați (2006,

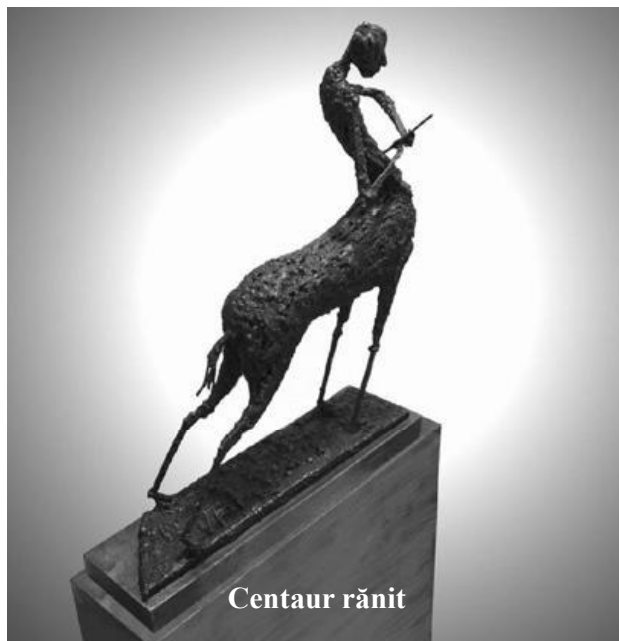
2007), Brăila (2007) și Tecuci (2007).

Distincții: Premiul II la Concursul studentesc „Nicolae Tonitza” (1996); Premiul I al Fundației Academice „Petre Andrei” pentru proiectul de sculptură ambientală „Sfatul înțelepților” (1996); Premii I și II la Concursul studentesc „Nicolae Tonitza” (1997). Creații ale sale se află în unele colecții de stat și particulare din țară (Iași, Constanța, Galați, Suceava, București, Brăila) și din străinătate (Franța).

Lucrările expuse până acum au fost executate în lemn, piatră, marmură și mai ales în metal. Realizate în spiritul sculpturii figurative, el a optat pentru forme sintetice, urmând lecția unor maeștri ca George Apostu, Ovidiu Maitec, Gheorghe Iliescu-Călinești, nume ce sunt tot atâtea statomnice repere în sculptura românească contemporană. În cele cioplite în lemn preferă uneori un limbaj mai aspru, o tăietură apropiată de cea a meșterilor populari („Brâncuși”, „Băiat ghemuit”, „Melancolie”), alteleori își șlefuește lucrările până la

Jertfa

Centaur rănit

Demon

Familie

obținerea unui finisaj de mare finețe („Cuplu I”). În compoziția semiabstractă „Germinație”, pe suprafața lemnului de cireș patinat, artistul, prin striatii, adâncituri în direcții diferite, sugerează însăși procesul încolțirii semințelor. Lucrarea este o metaforă plastică ingenios concepută, desfășurată în spațiu pe orizontală. Adesea Valentin Popa asociază lemnul cu metalul („Compoziție spațială”) sau cu piatra („Pasăre”). În lucrări precum cele intitulate „Geneză”, „Mască”, „Arca lui Caron”, „Centaur rănit” sau „Rugăciune” sculptorul apelează la un material care nu are prea multe virtuți

plastice - fierul -, dar pe care-l prelucrează în așa fel încât îl înobilează, îi dă valențele remarcabile ale artei, făcându-l purtătorul unui mesaj artistic de substanță.

Bibl.: Corneliu Stoica, *Identități artistice*, Editura Alma, Galați, 2004; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase la Iași*, Editura Art XXI, Iași, 2005; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013.

Mihai Coțovanu

expresivitate și inventivitate artistică

Corneliu STOICA

Aflat pentru a doua oară cu o expoziție personală la Galați, pictorul ieșean Mihai Coțovanu prezintă pe simezele Galeriilor de Artă „Nicolae Măntu” un număr de 23 de tablouri reprezentând peisaje și flori, reunite sub titlul „Contemplarea în artă”. Toate dominate de superbul său „Autoportret”, „o capodoperă a genului, o performanță de analiză fizionomică și psihologică, un complex de monumentalitate și mentalitate” (Claudiu Paradais), în care artistul s-a înfățișat gânditor, melancolic, privind mai mult în lăuntru decât în afară, ținând cu demnitate în mâna stângă paleta și penelul, semnele distinctive ale acestei nobile profesii.

Născut la 21 iulie 1967, artistul a studiat pictura mai întâi la Școala Populară de Arte din Iași cu profesorul Ghiță Leonard, după care a urmat Academia de Arte „George Enescu”, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, clasa prof. Virgil Parghel, pe care a absolvit-o în 1995. Este membru al Filialei Iași a U. A. P. R. și al Societății Culturale „Junimea”. A participat la numeroase manifestări de profil organizate pe plan național și internațional, la tabere de creație și și-a deschis peste 50 de expoziții personale la Iași, București, Bârlad, Brașov, Piatra Neamț, Focșani, Bacău, Vaslui, Rădăuți, Vatra Dornei, Craiova, Castelul Brahl (Germania). A fost onorat cu Premiul Academica „C. D. Stăhî” (Bârlad, 2006), Premiul Național de Performanță acordat de revista „Top Bussines” (2008), Premiul Special pentru portret la Simpozionul Național „Dimitrie Cantemir” (2010) și Premiul „Mihai Eminescu” pentru pictură la Concursul Internațional de Arte Vizuale „Noi și Eminescu” (Iași, 2011). Are lucrări în colecții de stat și private din România, Franța, Israel, Japonia, S.U.A., Canada, Germania, Italia, Grecia, Elveția, Belgia, Austria, Emiratele Arabe Unite. Creația sa a făcut până acum subiectul a două albume personale de artă: „Penelul și paleta” de Valentin Ciucă și „Arta întru desăvârșire” de Mircea Deac. Mai figurează cu lucrări în albumele „Un secol de artă la Iași”, „Nudul în pictura românească”, „Pictorii portretului și orgoliul în artă” și „Pictori români la Sozopol”.

Întărindu-mi și mai mult opiniile exprimate cu un an în urmă, când am scris despre expoziția sa „Marele Artist”, Mihai Coțovanu este un pictor de factură postimpresionistă, a cărui creație este racordată în cel mai înalt grad la realitatea înconjurătoare și la marile valori ale picturii românești și universale. Este inventiv și un desenator și colorist din stirpea celor aleși să rămână. Stăpân pe uneltele sale, el este un pictor cu suflet de poet, sensibil la lumea din jur, pe care o receptează și o recrează în forme în care rigoarea desenului face casă bună cu echilibrul compozițional și cu o paletă coloristică expresivă, uneori vioaie, exuberantă, alteori de o sobrietate izvorâtă din adâncul unei ființe interiorizate, înclinată spre reflexie, care caută să-și investească

Autoportret

plăsmuirile cu senzori majore, profund umane.

Dacă în concepția sa Marele Artist este Creatorul Suprem, de neegalat în Opera Sa de zămislire a Universului și a tot ce există și mișcă în el, iar pictorul prin ceea ce așterne pe pânză sau carton nu face altceva decât să aducă un smerit elogiu Divinității și Creației Sale, Mihai Coțovanu și prin lucrările expuse acum își materializează acest crez. Suita de imagini prezentată este rezultatul unor momente de înaltă trăire sufletească în fața marelui spectacol al naturii, când ființa sa a vibrat la un înalt diapazon. Peisajele naturale, rurale sau urbane sunt expresia reacției sale la frumosul natural sau uman, a unor emoții cărora artistul a căutat să le dea veșmântul, viața și durata artei autentice. „Rapsodii de toamnă” și „Amurg de toamnă” surprind atmosfera anotimpului autumnal, când vegetația a îmbrăcat hlamidă de aur și purpură. Dacă în primul, albastrul cerului îl descoperim printre ramurile încărcate încă de frunze, apărând mai mult ca un fundal pe care sunt proiectați copacii unei păduri, în al doilea firmamentul ocupă mai mult de jumătatea tabloului, priveliștea având o deschidere largă. La orizont cerul imens se contopește cu pământul acoperit de vegetația de culoare verde-ruginie. „Pădurea din Țicău” este surprinsă în plin

Peisaj cu căpițe

Pădurea din Ticău

anotimp estival. În iarbă și în arbori se simte clocotul sevelor, verdele cunoaște metamorfoze de la nuanțe deschise până la cele apropiate de negru. „Peisaj cu căpițe” immortalizează o secvență a unui spațiu colinar, cu desfășurări domoale, specifice arealului moldovenesc. Din zona rurală s-a inspirat Mihai Coțovanu în pânzele „Stână tradițională” și „Heleșteul lui Radu”, prima de o atmosferă austeră, cu puține elemente figurative, a doua de un lirism exuberant, asemănător ca intensitate cu „Primăvară la Sozopol”, unde verdele frunzelor și violetul florilor sunt de un deosebit efect stenic. Contemplând aceste tablouri trăiești un sentiment de chietudine și apreciezi măiestria pictorului în a reliefa specificul locurilor immortalizate pe pânză, spiritul acestora și simți cum se naște în tine dorința de a le străbate și cunoaște.

Peisajul urban este reprezentat în expoziție prin tablourile „Palatul Culturii din Iași”, în care accentul artistului cade pe înfățișarea unui fragment din Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, mărginit de o parte și de alta de clădiri impunătoare și copaci tineri, având drept fundal Piața Palat cu ținuta maiestooasă a marelui edificiu cu arhitectură în stil neogotic flamboyant (azi sediului Complexului Muzeal Național „Moldova” și al Bibliotecii Județene „Gheorghe Asachi”), figurat pe orizontală în ultimul plan al lucrării, și „Case evreiești în ruină”, în care insistă pe acțiunea distructivă a timpului asupra unor case cu valoare de patrimoniu și care ar trebui să fie protejate pentru valoarea lor arhitectonică și evocatoare a vechiului Iași. Pictorul este foarte atent la modul de redare a luminii

și umbrei, a atmosferei peisajului.

Cele 13 lucrări reprezentând flori aduc în fața privitorului recipiente din lut, simple sau ornamentate, vase transparente din sticlă, în care se află buchete de trandafiri, bujori albi și roz, tufănele roșii, albe și galbene, floarea-soarelui, flori de măr, liliac etc. Ele încântă prin armonia orchestrațiilor cromatice, prin ardoarea cu care pictorul a abordat un motiv atât de îndrăgit în toate timpurile, care are iluștri reprezentanți în arta românească și în cea universală. Materia picturală este consistentă, așezată unori de-a dreptul sculptural. Florile lui Mihai Coțovanu sunt pictate cu sinceritate, voluptate, în acorduri cromatice strălucitoare. Carnalitatea lujerelor, frăgezimea, gingășia și prospețimea petalelor și corolelor sunt bine puse în valoare. Ele răspândesc în jur vitalitate, puritate și poezie. În obișnuința genului, adesea artistul așează pe lângă recipientele de pe suport alte fire sau frunze, astfel că imaginea obținută este mai opulentă, iar explozia inflorescențelor apare ca un simbol al vitalității și al împlinirilor din regnul vegetal.

Prilejuind o nouă întâlnire cu creația unuia dintre cei mai talentați pictori contemporani ai Iașilor, reprezentativ pentru arta noastră națională, despre care criticul Claudiu Paradais scria că „este cuceritor prin sinceritatea picturii pe care o practică”, expoziția lui Mihai Coțovanu este un prețios act de cultură și un dar estetic pe care iubitorii de frumos din Galați l-au primit așa cum se cuvine.

Bujori albi

Palatul Culturii, Iași

„FIUL MEU VA TREBUI JERTFIT PENTRU CREȘTINI!“ O VIZITĂ VOIEVODALĂ LA GALAȚI ÎN ANUL 1544

(I)

„În anul 7052 (1544) luna mai 15, Petru voievod a trimis pe fiul său cel mai mare, Iliăș, la Țarigrad, la marele împărat singur stăpânitor, unde se numește la Poarta împărătească și l-a însoțit însuși Petru voievod și cu doamna Elena, și cu toți boierii mari și tot sfatul și arhieriei și cu toți egumenii moldoveni, până la râul (sic!) Dunărea“¹.

Așa a însemnat în cronică sa Eftimie (secolul al XVI-lea)², în urmă cu aproape cinci secole, petrecerea până la hotarul de sud al Moldovei a lui Iliăș, fiul lui Petru Rareș. Și Grigore Ureche (cca 1590-1647) notează în propria sa cronică despre acest fapt, fără a preciza anul și fără a oferi alte detalii: „În luna lui mai, în 15 zile, au purces Iliiașu vodă, ficiorul lui Pătru vodă, la Țarigrad“³

Din câte cunoaștem până în prezent nimeni din cei ce s-au ocupat de istoria orașului Galați nu a amintit de vizita domnească în Galați, relatată de Eftimie cronicarul. Ea a rămas ca o știre telegrafică peste care s-a trecut fără a fi luată în seamă. Venerabilul istoric Paul Păltănea, deși vorbește de prezența în Galați a lui Petru Rareș în februarie 1541, și a fiului acestuia, Ștefan, în aprilie 1552, nu amintește nimic de poposirea la Dunăre a alaiului domnesc în mai 1544⁴. Și totuși această vizită domnească, tristă prin scopul ei, cum vom vedea, a fost un eveniment „însemnat la vremea sa“⁵.

Pentru a înțelege mai bine de ce a fost nevoie ca voievodul Moldovei, împreună cu doamna, marii boieri, ierarhii ortodocși și stareții marilor mănăstiri să ajungă la Galați, în primăvara anului 1544, vom reaminti contextul acestui eveniment.

La începutul anului 1541 Petru Rareș își recapătă domnia Moldovei, pierdută în septembrie 1538, după expediția militară condusă de sultanul Suleiman Magnificul (1520-1566), care dictează în cetatea Sucevei condițiile de pace, aezând pe tronul țării ca domn pe Ștefan Lăcustă, fostul domn

refugiindu-se cu familia sa în cetatea Ciceului din Transilvania. Între condițiile impuse de sultan la reinvestirea ca domn se afla și obligația lui Petru Rareș de a-i trimite un fiu la Constantinopol ca ostatic. Neavând încotro, fiul Răreșoaiiei a trimis pe unul din fiii săi la Poarta Otomană, drept chezaș pentru credințioșia față de padișah. Acesta a trecut Dunărea la 19 mai 1542, cu direcția Constantinopol⁶. Ștefan Gorovei susține că fiul voievodului era Iliăș, dar menționează și opinia lui Constantin Rezachevici că zălogul domnesc ar fi fost Alexandru, „necunoscut altminteri“⁷. Constantin Rezachevici consideră că nu Iliăș a fost trimis la Istanbul în 1542, „cum s-a crezut până acum, pe baza cronicii lui Grigore Ureche. Cronicarul moldovean afirmă doar că

Iliăș Rareș a pornit spre Constantinopol la 15 mai, fără a indica anul, consemnând știrea înaintea celei privitoare la moartea lui Rareș (1546)⁸. Istoricul scrie că ostatecul „a fost, desigur cel de-al doilea băiat al lui Rareș, pe care îl aminteau cronicile turcești la 1538, pe lângă Bogdan. După o relatare inedită, aflată de curând în Polonia, acest fiu, până acum (1978, n. ns.) necunoscut al lui Petru Rareș, se numea Alexandru“⁹.

Impresionantă este declarația pe care Petru Rareș o face înainte de 23 aprilie 1542, lui Matei Włodek, solul regelui polon din dinastia Jagiello, Sigismund I cel Bătrân (1506-1548): „Voi trimite pe fiul meu la împăratul turcesc

după ziua Sf. Gheorghe ce vine, iar eu însumi trebuie să am vedere cu împăratul în al treilea an de domnie. Dar dacă ar vrea să fie voia Domnului și înțelegerea domnilor creștini, nu mi-ar păsa nici de fiu, numai ca eu să mai pot fi de ajutor cu ceva domnilor creștini“¹⁰.

La câteva zile după ce fiul lui Petru Rareș a trecut Dunărea, voievodul îi mărturisea trimisului polon Nicolae Armeanul: „Dacă aș vedea că vreun rege creștin s-ar ridica cu putere și credință împotriva turcilor, atunci m-aș alătura cu credință de el și l-aș ajuta din toate puterile. Acum însă nu pot face altfel, căci nu am la cine să alerg; trebuie să fac ce poruncește turcul. Știu bine că a trebuit să trimiț pe fiul meu și că el va trebui jertfit pentru creștini, dar și de aceasta nu mă îngrijesc deloc, căci de când fiul meu a fost dus peste Dunăre, din acea zi eu îl socotesc mort. Totuși eu păstrez această hotărâre și părere nestrămutată ca să țin cu creștinii până la pieirea capului meu“¹¹. Despre hotărârea de a se alia cu domni

care ar dori un război antiotoman, „*deși are la turci ca ostatic un fiu pe care a trebuit să li-l trimeată*“ comunica domnul Moldovei și principelui elector din dinastia Hohenzollern, Joachim al II-lea de Brandenburg (1535-1571), tot în anul 1542¹².

Din aceste afirmații se desprinde ideea că voievodul moldovean nu putea renunța la principiile sale referitoare la o coaliție creștină antiotomană¹³, principii și crez care duceau evident la sacrificarea fiului său. Aici cred că se află cheia însoțirii de către un așa de mare alai domnesc și bisericesc a fiului lui Petru Rareș, Iliș, plecat la Țarigrad doi ani mai târziu pe care era convins că n-o să-l mai vadă.

Ambasadorul imperial de la Veneția, Diego de Mendoza, scria lui Carol al V-lea, la 9 iulie 1542 că fiul lui Petru Rareș a sosit la Constantinopol „cu daruri multe pentru sultan, pentru a rămâne ostatec“¹⁴. Chezașul de os domnesc moare însă în capitala Imperiului Otoman, potrivit lui C. Rezachevici, înainte de luna mai 1544¹⁵. În aceste condiții, Petru Rareș este nevoit să trimită la Înalta Poartă un alt fiu: acesta este Iliș¹⁶, de care vorbesc cei doi cronicari amintiți mai sus¹⁷.

Aadar, la mijlocul lunii mai 1544, orașul Galați a fost gazda unor înalte fețe domnești, boierești și bisericești, eveniment care „a prilejuit o ceremonie deosebită“¹⁸. Pentru domnitorul Petru Rareș și doamna sa, Elena-Ecaterina, fiica despotului sârb Iovan Brancovici (1465-1502), n-a fost prilej de bucurie ci va fi fost resimțit ca un convoi de înmormântare!¹⁹ Convocarea atâtor înalte „obraz“ bisericești și mirenești face, credem, dovada că atât domnul cât și doamna sa își iubeau foarte mult fiul, de vârstă fragedă și se despăreau cu greu de el. De aceea l-au însoțit până la granița țării. Maria Magdalena Széleky afirmă, de altfel, în acest sens: „Om în plină maturitate, Petru Rareș își iubea copiii și soția, trecută și ea, binior, de anii tinereții. Dragostea dintre ei a fost resimțită de contemporani și consemnată ca atare“²⁰. Când amintește de întâlnirea voievodului cu familia sa la Ciceu, în 1538, cronicarul Macarie descrie astfel această emoționantă scenă, folosind oarecum un limbaj retoric: „*Și a întins brațele sale și a cuprins cu dragoste părintească pe copiii săi nevârstnici și i-a sărutat, asemenea unui vultur care acoperă cu aripile pe vulturășii fără pene*“²¹.

(Va urma)

Note:

1. *Cronicile slavo-române den sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, Editura Academiei RPR, București, 1959, p. 118.

2. Istoricii au avut păreri diferite în legătură cu identitatea cronicarului Eftimie. Primul editor al acestei cronici în limba română, Ion Bogdan (*Vechile cronice moldovenești până la Ureche*, București, 1891, p. 90-91), Dimitrie Dan (*Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 45-48) și pr. prof. Mircea Păcurariu (*Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1, București, 1992, p. 490-492) consideră că Eftimie este episcopul Rădăuților, care a păstorit între anii 1552-1561. Nicolae Iorga (*Istoria românilor*, vol. V, București, 1937, p. 89 și 94) îl considera pe cronicar stareț la Mănăstirea Neamț. Polihronie Sârcu (*Iz istorii snoenii ruskim să rumînami* *„Din istoria legăturilor rușilor cu românii*), S. Petersburg, 1896, p. 22-28) și P.

P. Panaitescu (*op. cit.*, p. 106-107) au optat pentru identificarea lui Eftimie cu egumenul de la Mănăstirea Căpriană. Mai nou, istoricul ieșean Gh. Pungă (*Adevărata identitate a cronicarului Eftimie*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol“, vol. XXV, Iași, 1980, p. 275-280) ajunge la concluzia că respectivul cronicar este, de fapt, un ieromonah de la Mănăstirea Humor. Cronica lui Eftimie, scrisă în mediobulgară acoperă perioada anilor 1541-1554, fiind, în fapt, o relatare favorabilă începutului domniei lui Alexandru L. ăpușneanu (1522-1561, prima domnie).

3. Grigore Ureche, *Letopiseșul Țării Moldovei*, texte stabilite de P. P. Panaitescu, Editura Tineretului, București, 1967, p. 121.

4. *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, ediția a II-a, partea I, Editura Partener, Galați, 2008, p. 70, 72.

5. Constantin Rezachevici, *A doua domnie*, în vol. „Petru Rareș“ (redactor coordonator Leon Șimanschi), Editura Academiei RSR, București, 1978, p. 246.

6. Ștefan S. Gorovei, *Petru Rare (1527-1538; 1541-1546)*, Editura Militară, București, 1982, p. 204.

7. *Ibidem*, n. 57.

8. Constantin Rezachevici, *A doua domnie*, p. 245-246.

9. *Ibidem*, p. 246. Autorul mai scrie tot aici că fiul lui Rareș a murit la Constantinopol înainte de 1544.

10. Ilie Corfus, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone, secolul al XVI-lea*, Editura Academiei, București, 1979, p. 87, nr. 47. Autorul precizează (p. 88, n. 5) că fiul la care face referire Petru Rareș este Iliș.

11. *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*, vol. II, partea I, 1451-1575, București, 1891, p. 224, doc. CXCI; Ștefan S. Gorovei, *Petru Rareș*, p. 205.

12. Nicolae Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, București, 1895, p. 108-110; Idem, *Scrisori de boieri, scrisori de domni*, ediția a III-a, Vălenii de Munte, 1932, p. 198; Constantin Rezachevici, *A doua domnie*, p. 246.

13. În timpul lui Petru Rareș și al voievodului Ștefan Lăcustă, urmașul său în tron după prima domnie, exista o „ligă sfântă antiotomană cu participarea Spaniei, a Imperiului Romano-German, a papalității și a Veneției“. Vezi Eugen Denize, *Petru Rareș și Moldova dintre Prut și Nistru*, în „Revista istorică“, tomul 8, nr. 7-8, 1997, p. 449.

14. Al. Ciorănescu, *Documente privitoare la istoria românilor culese din arhivele din Simancas*, București, 1940, p. 35, doc. XLIII.

15. Constantin Rezachevici, *Cronica critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, I, secolele XIV-XVI*, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 589.

16. Despre voievodul Moldovei, reneatul Iliaș Rareș (3 septembrie 1546 – 30 mai 1551), care a trecut la mahomedanism vezi îndeosebi: N. Iorga, *Renegații în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc*, Vălenii de Munte, 1914; Constantin Rezachevici, *Cronica critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, I, secolele XIV-XVI*, p. 588-598; Ștefan Andreescu, *Presiune otomană și reacție ortodoxă în Moldova urmașilor lui Petru Vodă Rareș*, în „Studii și materiale de istorie medie“, vol. XXVII, București, 2009, p. 25-59; Matei Cazacu, *La conversion a l'Islam du prince Iliș Rareș. Un nouveau témoignage*, în „Studii și materiale de istorie medie“, vol. XXVII, 2009, p. 75-79; Ovidiu Cristea, *«Si e fatto Turcho: di ricco povero, di Signor Schiavo»*. *Bailul venețian Bernardo Navagero despre turcirea lui Iliaș Rareș*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie“, vol. XXVII, 2009, p. 79-100; Nagy Pienaru, *Un act otoman privitor la convertirea voievodului Iliaș*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie“, vol. XXVII, 2009, p. 101-110; Mihai Maxim, *O istorie a relațiilor româno-otomane, cu documente noi din arhivele turcești*, vol. I, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2012, p. 289

17. Opinia istoricului C. Rezachevici (*Cronica critică a domnilor*, p. 589) că Grigore Ureche nu se referă la Iliș când scrie despre trimiterea fiului lui Petru Rareș la Istanbul nu credem că poate fi acceptată, argumentele aduse de reputatul medievist nefiind convingătoare.

18. Constantin Rezachevici, *Cronica critică a domnilor*, p. 589.

19. Maria Magdalena Széleky, *La curte la Petru Vodă*, în „Revista istorică“, tomul 8, nr. 7-8, 1997, p. 488.

20. *Ibidem*, p. 485.

21. *Cronicile slavo-române*, p. 100.

Leoaica

pentru Sergiu

Marius CHIRU

Înaintăm spre patrulaterul cimitirului. Ziua se lasă așteptată printre răsufările camarazilor. Mănușa groasă e doar pe mâna stângă, iar dreapta nu o mai simt. Scot cu greu cealaltă mănușă din buzunar și o trag pe mâna ca de lemn. Ne împărțim în patru coloane ca niște șiruri de furnici. Focuri sporadice în sectorul Vorosilov. Înaintarea se oprește parcă pentru a privi explozia soarelui, în stânga noastră. Ordine scurte. Grăbim pasul. În câteva minute coloana noastră este în deșisul crucilor ce ne privesc cu ochi buni. Orizontul pare concav, ruinele semețe vor să răstoarne tonele de moloz spre întinderea nesfârșită a cimitirului. Zăpada de sub picioare a început să tremure, sângele sălbatic lovește cu putere în corp, verific pistolul-mitralieră, văzduhul este sfărțec de tunurile de 88. Dinspre Volga vin avioanele noastre care vor lovi dincolo de strada Pugaciov, hărmălaia 78-urilor se înăsprește în fața noastră, înaintăm în lumina albă, înjurături căzăcești, ordinul scurt al locotenentului, toți sunt culcați în zăpadă, matrioști albe într-un cimitir altfel mut, răsăritul care zgârie cheful de viață până la os, casca vine pe ochi, firicelul de apă sărată care curge pe șira spinării, cruci, multe cruci, frica. Suntem în rezervă, protejați de zidul de beton, respirații întretăiate, rugăciuni ale pravoslavnicilor, armă-metal, bărbi blonde de două zile, țeava năclăită de ulei. Încă o coloană se regroupează printre morminte, salt înainte, sfârșit de lume, miros de carne de om viu, convalescența dintre două lupte. Un Yakovlev trece razant, încă unul. Înainte! Spre victoria finală.

- Azi îi găurim pe nemți.
- Sau ei pe noi.
- Când o fi să fie, măcar zece să iau cu mine...
- Vorbești prost! Auzi, jidan înrolat, dar măcar lupti ca un rus...
- Jidan, nejidan, sunt eu cu arma mea. Nemții nu mai ies vii din oraș. Locotenentul nu vrea să luăm prizonieri.
- Parcă ei ar avea nevoie de prizonieri. Avioanele care le aduceau haleală nu mai ajung la ei.
- Să moară ca niște șobolani.

Băieții se strecoară câte unul printr-o spărtură din zid. Șirul se oprește. Afetul mitralierei nu încape. Ordine scurte, ne depărtăm, zăpada aruncată în trombe, zgomotul puternic, gaura este destul de largă, mitraliorii se strecoară cu leoaica, noi după ei, sunt căldură. Afară, patruzeci cu minus, ninge scurt, cartierul din față, mort. Zvâcnetul sângelui încețoșează privirea, șalele sunt săgeți-săgeți, caldarâmul astupat în zăpadă transmite vibrația pieselor grele. Înaintăm. Rus, ucrainean, cecen. Pași, unu, doi, trei, o sută. Orașul meu nu e departe, nemții nu vor avea puterea să intre în el. Suntem apărați de o clădire aproape întreagă, un pas și încă unul, gerul sfâșie fața, locotenentul ne grăbește, armată, patru T-34 vin din urmă, război, mi-e dor de mama, soarele e sus, pe unde era turla Sfântului Vasile, așteptăm, împărțim o bucată de pâine în cinci, ciorile s-or sătura cu firimiturile, e bine că nu bate vântul, ne omorâm frate cu frate, cum e lumea, coloană marș, zdrăngăne Mosin-urile, PPS-urile, Degtiariov-ul, un Focker splendid își arată fuselajul ca un trup de femeie caldă, pentru luptă culcat, răpăială de gloanțe ca o ploaie de vară, Iacob zâmbește tâmp. În stânga, zidurile dărâmate ale cimitirului. Ne dirijează pe acolo. Hai, hai... Stalingradul este un ocean de fum. Iar târâș. N-o să prindem sfârșitul, niciunul poate. Războiul e ca o muncă, mâinile bătătorite, fețele arse de vânt și fețele camarazilor fără suflare, bocancii împrumutați de la câte un mort, țigara prea scurtă fumată la poștă, biscuiții cu aromă de vanilie și mucegai, ceaiul crescut în samovare de companie, of, mamă, of, Rusie, of, tot... Unde ne duci locotenente? Pe noi, pe tine, pe dracu? Zi, tu, unde ne duci? Nu suntem nici partizanii din Amur, nici eroii care au apărat Moscova, vomit venin, amesc când țintesc, am dat și de un loc noroios, ah, șirul de cruci, suntem demni de Evgheni și de Oneghin sau cum îi mai cheamă. Au început lângă gară, urechile ciulite până la sânge, acum e aproape, nu vreau să mor, dar cine vrea să trăiască? Învingătorii, hai înainte, termite ale zăpezii, asigurăm spatele, PMM-ul a fost instalat într-un cavou, face ravagii spre gară, transpirație rece, mănâncă-i leoaico! Cimitirul doarme ca într-o altă lume, nu ne-au reperat, dar nu mai e mult, îmi frec mâinile, e frig de-ți vine să-ți gâtui colegii, nu s-a dat ordin pentru adăposturile individuale, sper să n-o belim, iar vântul adie, da, asta nu-i bine, trei capete-n stânga, se mișcă lângă un cavou bej și-o costisă de cruci, se vede doar unul, mormane de zăpadă, îi fac semn lui Colea, le vede și el, ochesc, vântul îmi zgândără ochiul,

Porni Luceafărul...

pupila de vultur în dilatație maximă, o mamă bătrână plânge acolo, mă cutremur, nu-s nemții, plutonierul ne trimite pe mine și Colea, verificarea, sunt trei femei, cu mâini tremurânde, una din ele ne întinde colivă... ne întinde colivă, lumânări ard pe morminte, veniseră la adăpostul nopții, ne întinde colivă, în orașul devenit o ruină, în care nu poți să-ți imaginezi viață, soarele a mai îmblânzit gerul, le zic să se grăbească spre strada Potemkin, împărțim coliva în cinșpe, aprind o țigară, hrișca-ntr-un dinți, un grup de Lavochkin vine să ne sprijine din cerul fumuriu, simt puterea cum tremură în brațe, Colea râde de-o glumă la care n-am fost atent, pregătire de asalt, toți ochii se-ndreaptă spre gară

- Aș da cinci cartușe să beau o bere amară...

- S-ar putea să te coste viața...

- Aș da cinci cartușe pentru o bere amară...

Am ceva din partizanul din Amur și din eroul de la Moscova, inima și arătătorul bat în același ritm cu gara din fața noastră, număr sutele de metri în gând, fumez repede fără să simt tutunul prost, Colea îmi zice că vrea să vadă Ucraina, stai să-i alungăm peăștia de-aici, vântul șuieră în reprize sălbatice, ordine repezi și lupta începe

- Să-l f... în inimă pe Hitler!

Tropăitul nu se mai aude din marea de gloanțe, pașii puternici trec de spărtura din zid, ah, gara încă-i departe, trasoarele zboară în aer, nici nu pot să gândesc, trag, alerg, trag, alerg, sânge, o secundă, un trup și al doilea, mai trece-o secundă, acoperișul gării e țândări, mitraliorii lor morți, se-njură de mamă, niciodată de tată, totul e zgomot, zăpadă aruncată aiurea în jur, evit gropile săpate de proiectile orbește, mai moare un om, al doilea, al treilea, sunt zeci sau mai mulți stivuiți pe peron, e o gară plătită cu sânge, vai, sânge, ochii ieșiți din orbite, nu sunt om, doar o sculă care ucide, doar atât, băieții vin din spate, îi adulmec, îi simt, victoria e a noastră, nu cred că am murit în astă bătălie, înaintăm...

Regulamentul de organizare și desfășurare al Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a, 13-15 iunie 2015, Botoșani.

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Editurile Junimea și „Convorbiri Literare” din Iași, precum și cu reviste de cultură „Convorbiri Literare”, „Poezia”, „Scriptor”, „Feed beack”, „Viața Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineață”, „Porto franco”, „Ateneu”, „Argeș”, „Bucovina Literară”, Filiala Iași a USR, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova și ARPE organizează, în perioada 13-15 iunie 2015 Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a.

Concursul își propune să descopere și să promoveze noi talente poetice și critice și se adresează poeților și criticilor literari care nu au debutat în volum și care nu au depășit vârsta de **40 de ani**.

Concursul are trei secțiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2014 – 5 mai 2015. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a USR și b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (*același volum și pe un CD – un singur exemplar!*) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda șase premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menționate. Juriul are latitudinea, în funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Editura Vinea, Paralela 45, Charmides, Eikon și Princeps Edit).

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeților premiați. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri și al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toți poeții selectați pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene*: - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (*în copie și pe un CD*), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Botoșani în ziua de 14 iunie 2015.

Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2015, pe adresa:

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI,
Str. Unirii, nr. 10, Botoșani. Relații la tel. 0231-536322 sau
e-mail: centrul_creatiei_bt@yahoo.com.

Se primesc grupaje de până la 15 pagini și pe e-mail!

Din sumar:

Martie-Luna spectacolelor - p.2
Ocupații și tradiții în Lunca Prutului - p.3
Crișan V Mușețeanu, Violeta Ionescu - p.4
Lumea copilăriei mele. Casa Mantu, Crișan V. Mușețeanu - p.7
Interviu cu Daniela Vlădescu, Vall Alexandru - p. 8
O nouă carte cu povește, Săndel Dumitru - p.11
Oameni de ieri, de azi, dintotdeauna, Gh.Nazare - p.12
Blândeșea grosolană a țaranului rus, Nicolae Bacalbașa - p.14
Voiaj în Rusia Meridională și ..., cronică de Livia Nemțeanu-Chiriacescu - p.17
În preajma desprinderii, cronică de O. Mihalcea - p.21
La "una mică", Violeta Ionescu - p.22
Ion petrovici și A.D.Xenopol..., Ionel Necula - p.24
Poezie: Livia Ciupercă - p.25
Poezie: Crișan V. Mușețeanu - p.26
Poezie: Octavian Mihalcea - p.28
Poezie: Tatiana Scurtu-Munteanu - p.29
Poezie: Violeta Craiu - p.30
Discreta iubită a poetului, Stela Iorga - p.31
Aseidiul, cronică de Dumitru Anghel - p.32
Agenda Centrului Cultural - p.34
Nicolae Pogonaru, Ionel Necula - p.35
Proză: Naufragiați pe Dunăre (III), Ioan Gh. Tofan și Viorel Crăciun - p.36
Biserica românilor...(V), Radu Moțoc - p.39
Dicționar Artiști Plastici Gălățeni 96, C. Stoica - p.42
Morphochroma: Mihai Coșovanu, C. Stoica - p.44
Fiul meu va trebui jertfit..., Pr. Eugen Drăgoi - p.46
Leoaica, Marius Chiru - p.48

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
cătore suflet!

Revista Dunărea de Jos

EDITOR:
CONSILIUL JUDEȚULUI GALAȚI
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 80008

tel.: 0236 418400, fax: 415590

e-mail: office@ccdj.ro

ISSN: 1583 - 0225

Manager:

Sergiu DUMITRESCU

Redactor-șef: **Florina ZAHARIA**

florinazaarina@yahoo.com

DTP: Eugen UNGUREANU

nashu1962@yahoo.com

Culegere și corectură:

Laura DUMITRACHE,

Ina Diana PANAMARCIUC

Tematici:

Numărul 159, Mai
Poezie persană

Numărul 160, Iunie
„Apele în viața poporului român”

Numărul 161, Iulie
Spuma zilelor

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

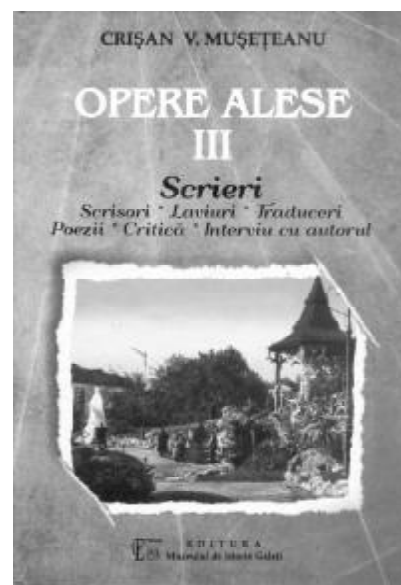
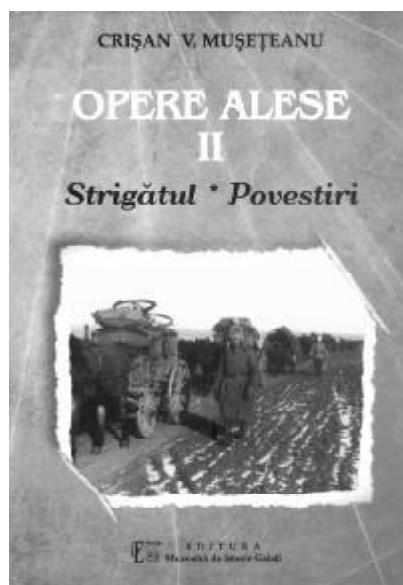
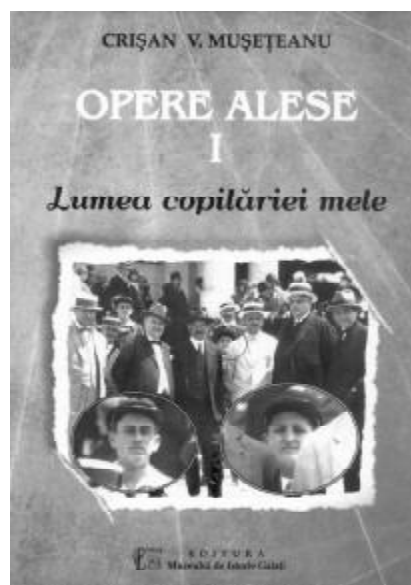
Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural Dunărea de Jos Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (<http://www.ccdj.ro/>) sau pe adresa de facebook *ccdj Galati*. Adresa on-line a revistei și arhiva parțială se găsesc pe aceeași adresă web.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România)

Galati, oraşul scrie, oraşul citeşte

O nouă Carte poştală apărută la Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos, martie 2015

În anul 2013, Editura Muzeului de Istorie Galaţi a alcătuit o sinteză antologică a scrierilor lui Crişan V. Muşeteanu, publicată în trei volume, intitulată „**OPERE ALESE**”. O apariţie de excepţie, ediţie de lux, îngrijită de Violeta Ionescu, îmbogăţită cu fotografii de familie şi ilustrate ale Galaţiului interbelic, puse la dispoziţie în majoritate de ing. Costel Gheorghiu, dar şi de numeroase lucrări inedite, puse la dispoziţie cu generozitate de familie.